

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ
ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK
BİLGİSİ DERSİNİN PROBLEM VE
BEKLENTİLERİ**

**-İLKÖĞRETİM 8.SINIF ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE
YAPILMIŞ BİR ÇALIŞMA-**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Danışman
Prof. Dr. MEHMET EMİN AY**

**FATİH GÜNGÖR
U2004324**

BURSA-2008

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

..... Anabilim/Anasanat Dalı,
..... Bilim Dalı'nda numaralı
.....'nın hazırladığı “.....
.....” konulu
..... (Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik Tezi/Çalışması) ile ilgili tez
savunma sınavı,/...../ 20.... günü -saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan
cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının(başarılı/başarısız) olduğuna
.....(oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

...../...../ 20.....

ÖZET

Yazar	: Fatih GÜNGÖR
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı	: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
Bilim Dalı	:
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: xiii + 129
Mezuniyet Tarihi	: /.... /
Tez Danışman(lar)ı	: Prof. Dr. Mehmet Emin AY

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Problem ve Beklentileri (İlköğretim 8.sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)

Din eğitimi, insanın yaratılışında olan dini duygu ve yetenekleri yönlendirmek suretiyle ve genel eğitim kurallarını uygulayarak, ona dini bilgiler kazandırmak ve kazandıklarıyla istenilen davranışların ortaya çıkmasına katkıda bulunmak için yapılan etkinliklerdir.

İdeal din eğitiminin nihai hedefi, çocuğun kendisini yaratan, büyüten, besleyen ve terbiye eden Rabbini bilmesidir. Ev, okul ve toplum hep beraber bu hedefe ulaşması için çocuğa yardımcı olmalıdır. Bu yardım sırasında çocuğa öğretilmek istenen konunun onun gelişim çağına uygun olup olmadığı göz önüne alınmalı ve en uygun metot seçilmelidir.

İlköğretim çağı din eğitimi için son derece önemli bir çağdır. Bu nedenle bu dönemde verilen din eğitiminin planlanması, din eğitiminin içeriği, kullanılan yöntemler, öğretmenin tutum ve davranışları ihmal edilemeyecek kadar önemlidir. Din eğitimi verilirken okulun imkânları, öğretmenin kullandığı metotlar ve öğretmenin şahsiyeti çocuğun dini değerleri almasında ve davranış haline getirmesinde titizlikle hareket edilmesi gereken husustur.

Öğretmenin yanlış tutumu, ders kitaplarının çocuğun ilgisini çekmemesi, öğretmenin çocuğa uygun yöntemi kullanmaması, okuldaki öğretim ortamının yetersizliği, ailedeki dini değerlere ilgisizlik veya yanlış bilgi din eğitimi açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir. Olumsuzlukların önüne geçebilmek ve istenilen hedeflere ulaşılabilmek için din eğitimi sürecinde saydığımız bu unsurlara son derece dikkat etmek gerekir.

Din eğitim-öğretimi okullarda, devletin gözetim ve denetiminde, planlı olarak, pedagojik formasyon almış, alanına hâkim öğretmenler tarafından verilmelidir.

Anahtar Kelimeler:

1. Din

2. Din Eğitimi

3.Okulda Din Eğitimi

ABSTRACT

Yazar	: Fatih GÜNGÖR
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı	: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
Bilim Dalı	:
Tezin Niteliği	: Master Thesis
Sayfa Sayısı	: xiii + 129
Mezuniyet Tarihi	: /.... / 2008
Tez Danışman(lar)ı	: Prof. Dr. Mehmet Emin AY

The Problems and Expectations of Primary School Religious Culture and Moral Studies Lesson (A Research on Primary School 8.th Grade Students)

Religion Education is an activity for humans to get religious knowledge and to assist to reveal the intended behaviours by using this knowledge in pursuance of directing the human's religious feelings and abilities being in the genesis of human and by applying general education rules. The final aim of ideal Religion Education is for a child to know the God who grows up, feeds and teaches him/her good manners. The house, school and society altogether should help the child reach the aim. While helping the child, either the subject desired to teach suitable for the child's development age or not should be kept in mind and the most suitable method should be chosen.

Primary Education time is extremely important for Religion Education. Therefore, planning Religion Education given in this period, the content of the education, the methods, the teacher's manners and behaviours are enormously important. While giving Religion Education opportunities of the school, the methods used by the teacher and the teacher's personality are fields that must be meticulously moved for the child getting religious values and transforming these values into behaviours.

A teacher's wrong manner, in the events that books can not attract the child's attention and the teacher does not use the suitable method for the child, insufficiency of instruction environment, indifference of religious values in the family or wrong knowledge leads to negative results in terms of Religion Education. For being able to prevent these negations and to reach intended aims, it is extremely important to pay attention to these components that we specify in Religion Education.

Religion Education in schools should be given by the teachers who take pedagogical proficiency and master in their fields under the governments observation and control.

Key Words

1. Religion

2. Religion Education

3. Religion Education in Schools

ÖNSÖZ

İnsanın her alanda sağlam ve sistemli bilgi edinmesi, öğretim ve öğrenim işidir. Bu açıdan bakınca din eğitiminin gerekliliği ortaya çıkar. Din eğitim ve öğretiminin ihtiyaç olarak doğması insan tabiatından kaynaklanır. İnsan görünenle yetinmemiş, aşkın bir varlığa yönelmiştir.

Aşkın bir varlığa bağlı olarak insan, tutum ve davranışlarını düzenleme ihtiyacı duymuştur. Kendisinin eksik bir varlık olduğunun bilincine varışı, daha iyiyi, daha mükemmeli düşünebilme yeteneğine sahip bulunuşu ona, ister istemez, aşkınlığa açılma imkânı sağlamaktadır. Bu ihtiyaç beraberinde din eğitiminin önemini ortaya koymaktadır. Din eğitimi de muhatabını (insanı) anlayabilme zorunluluğu içerisindedir. İşte insanın merkezileşmesi bu noktada önem kazanmaktadır.

Dini değerlerin bozulması ile müstehcenlik ve şiddet olayları artmakta, egoizmin artışı ile insana saygı düşüncesi zayıflamakta, her şeye sırt çevirip hedonist bir ahlâk anlayışı ile yaşama arzusu taşıyanlar günden güne artmaktadır. Bütün bunlar insanın saygınlığını ortadan kaldırdığı gibi toplum yapısını da zayıflatan unsurlardır.

İnsanın akıl gücünü olumsuz yönde kullanmaması için kayıtlanması gerekir. Böyle bir kayıtlanma olmasa insan en tehlikeli bir yaratık halini alır. Bu tür kayıtlanmanın en etkili yolu dindir. Çünkü din ve din eğitimi, ideal bir insan karakteri yetiştirmeyi amaçlar.

Din eğitimi kişiye ve topluma ideal yapıyı kazandırmanın yanında, kültür aktarımında da bir vasıtaadır. İçinde yaşadığımız kültürün oluşmasında ve ahlâk anlayışının gelişmesinde dinin belirleyici ve o kültürü şekillendirici rolü bulunmaktadır. Nitekim içinde yaşadığımız toplumun örf ve adetlerinde, edebiyatında, sanatında ve ahlâk anlayışında İslam dininin büyük izleri ve katkısı vardır.

Çalışmamızın giriş bölümünün ilk kısmında araştırmayla ilgili ilköğretim, din, din eğitiminin eğitim sistemi içindeki yeri ele alınmış, araştırmanın amacı ve önemi açıklanmıştır. İkinci kısmında ise araştırmanın metodolojisi evren, örneklem, anket formunun hazırlanması ve uygulanması, verilerin değerlendirilmesi ve analizi, araştırma yapılan kurumlar hakkında genel bilgiler verilmiştir; araştırma kurumları olarak bu okulların seçilme nedenleri ve araştırmanın varsayımları açıklanmıştır.

Birinci bölümde ilköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin tarihi serüveni, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin genel amaçları ile ilköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin özel amaçları hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümün ikinci kısmında ankete katılan öğrenciler hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine karşı tutum ve davranışları hakkındaki tespitleri yer almıştır. Üçüncü bölümde öğrencilerin İslam Dinine ilişkin tutumlarına, dördüncü bölümde ise öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerine ilişkin tutum ve görüşlerine yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde çalışmamız genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Çalışmamızın başından sonuna kadar beni destekleyen ve yönlendiren tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Emin AY'a; ayrıca titiz inceleme ve tenkitleriyle çalışmama değer katan Yrd. Doç. Dr. Mehmet ŞANVER ve Yrd. Doç. Dr. Turgay GÜNDÜZ'e çalışmalarım esnasında benden hiçbir desteği esirgemeyen eşime, ayrıca beni bu günlere getiren aileme teşekkür etmeyi bir borç biliyorum. Çalışmamızın hayırlara vesile olması temennisiyle...

BURSA 2008

Fatih Güngör

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiv

GİRİŞ

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

I- TEMEL KAVRAMLAR VE DİN EĞİTİMİNİN EĞİTİM SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ	2
A. İlköğretim	2
B. Din	2
C. Din Eğitiminin Eğitim Sistemi İçindeki Yeri	3
D. Araştırmanın Amacı ve Önemi	6
II- ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	7
A. Evren	7
B. Örneklem	7
C. Anket Formunun Hazırlanması ve Uygulanması	7
D. Araştırmamızın Veri Kaynağını Oluşturan Öğrencilerin, Okullarına Göre Sayısal Dağılımları Şöyledir;	8
E. Araştırma Yapılan Okullar Hakkında Genel Bilgiler.....	8
1. Nezir Gencer İlköğretim Okulu	8
2. Celal Bayar İlköğretim Okulu.....	9
3. Hürriyet Ticaret ve Sanayi Odası İlköğretim Okulu.....	9
4. Bısaş İlköğretim Okulu	9
5. Kükürtlü Ticaret ve Sanayi Odası İlköğretim Okulu.....	9
6. Atatürk İlköğretim Okulu	9
7. Gündoğdu İlköğretim Okulu.....	10
F. Araştırma Kurumları Olarak Bu Okulların ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Seçilme Nedenleri.....	10

<i>G. Araştırmanın Varsayımları</i>	10
---	----

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM VE ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLER HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....

I- ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	13
<i>A. İlkokullara Din Bilgisi Derslerinin Konulması</i>	14
<i>B. Din Bilgisi ve Ahlâk Derslerinin Birleştirilerek Zorunlu Ders Haline Getirilmesi</i>	15
<i>C. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretiminin Amaçları</i>	16
<i>D. İlköğretim Okullarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretiminin Özel Amaçları</i>	17
II- ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER ..	18
<i>A. Anket Yapılan Okullar ve Anket Yapılan Okulların Dağılımı</i>	18
<i>B. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı</i>	19
<i>C. Öğrencilerin Yaş Grupları</i>	19
<i>D. Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Durumu</i>	20
<i>E. Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Durumu</i>	21
<i>F. Öğrencilerin Annelerinin Mesleği</i>	21
<i>G. Öğrencilerin Babalarının Mesleği</i>	23

İKİNCİ BÖLÜM

ÖĞRENCİLERİN DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSİ VE İSLAM DİNİ HAKKINDAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLARI

I-:DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSİYLE İLGİLİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR.....	25
<i>A. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Arkadaş İlişkilerine Etkisi</i>	26
<i>B. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinde İşlenen Konuların Öğrencilerin Sorumluluk Anlayışına Etkileri</i>	28
<i>C. Öğrencilerin İyi Huylu ve Tutarlı Olmaları ve Buna Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Katkısı</i>	29
<i>D. Aile Büyüklerine Karşı Saygılı Davranmada Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Etkileri</i>	31
<i>F. Öğrencilerin İyilikleri Yapmada, Kötülüklerden Kaçınmalarında Dini İnançlarının Etkisi</i>	33
<i>G. Çalışma Hayatında ve Başarılı Olmada Dini İnançın Etkisi</i>	35
<i>H. Öğrencilerin İlköğretim 4. Sınıfta Başlarken İslam'ın Temel İbadet ve Temizlik Konularını Bilme Durumları:</i>	36
1. Namaz Abdesti Almayı Bilip – Bilmeme Durumları.....	37
2. İki Rekât Bir Namazı Kılıp Kılmama Durumları	37
<i>I. Öğrencilerin, ilköğretim 8. Sınıfta İslam'ın Temel İbadet ve Temizlik Konularını Bilip – Bilmeme Durumları</i>	38
1. Öğrencilerin Kendi Kendilerine Abdest Alıp- Almama Durumları.....	38
2. Gusül Abdesti Alıp – Almama Durumu	39

3. Herhangi Bir Namazı Kılıp Kılmama Durumları	40
4. Cenaze Namazını Kılıp – Kılmama Durumları.....	40
<i>I. Öğrencilerin İslam'ın Temel İbadet ve Temizlik Konularını Öğrendikleri Yerler</i>	41
<i>J. Öğrencilerin Namaz Sure ve Dualarını Öğrendikleri Yerler.....</i>	42
<i>K. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin Okullarda Öğretmenler Tarafından Nasıl İşlendiği Hakkındaki Öğrenci Görüşleri.....</i>	44
<i>L. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri Hangi Öğretim Metotları ile İşlenmelidir</i>	45
1. Öğrencilerin Gezi Gözlem Amacıyla Camilere Götürülüp – Götürülmediği.	46
2. Camiye Götürülmeyen Öğrencilerin Camiye Gitmek İsteyip İstemedikleri ..	47
3. Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersini İşlerken Uygulama Yapıp - Yapmadıkları	48
<i>M. Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinden Yıllık Ödev Alma Durumları</i>	49
<i>N. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Konularının Yeterliliği.....</i>	51
<i>O. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Saatinin Yetersizliği ve Öğrencilerin Ders Saati Hakkındaki Düşünce ve Teklifleri.....</i>	53
<i>Ö. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Diğer Dersler Arasındaki Yeri.....</i>	55
<i>P. İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıflarda Sınıf Öğretmenleri Tarafından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersine Gereken Önemin Verilip Verilmeme Durumu ...</i>	56
<i>R. Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerine Karşı İlgisi</i>	58
<i>S. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin Öğrenciler Üzerinde Bıraktığı Etkiler</i>	59
II- ÖĞRENCİLERİN İSLAM DİNİ HAKKINDAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLARI	61
<i>A. Öğrencilerin İslam'ın İnsanlara Düşünce ve Vicdan Özgürlüğü Sağladığı Konusundaki Tutumlarına İlişkin Tespitler</i>	<i>61</i>
<i>B. İslam'ın Akıl ve Mantığa Değer Verdiği Konusundaki Öğrenci Tutumlarına İlişkin Tespitler</i>	<i>62</i>
<i>C. İslam'ın Irk ve Sınıf Ayrımı Yapmadığı Konusundaki Öğrenci Tutumlarına İlişkin Tespitler</i>	<i>64</i>
<i>D. İslam Dininin İlme ve Öğrenmeye Yeterince Değer Verip Vermediği Konusundaki Öğrenci Tutumlarına İlişkin Tespitler</i>	<i>65</i>
<i>E. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin Örf ve Adetlerimizi Tanıtmadaki Rolü</i>	<i>66</i>
<i>F. Geçmişte Müslümanların Pozitif İlimlerin Gelişmesine Katkı Sağladığına Dair Öğrenci Tutumlarına İlişkin Tespitler</i>	<i>67</i>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNE DAİR ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN TESBİTİ

I- MESLEKİ YETERLİLİK.....	69
<i>A. Öğrencilere Göre Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri</i>	<i>69</i>
<i>B. Öğretmenlerin Derslerde Kullandığı Yardımcı Kaynaklar.....</i>	<i>71</i>

C. Öğretmenlerin Dersleri Güncel Olaylarla Bağlantı Kurarak Anlatıp Anlatmadıkları	72
D. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin İşlenmesinin Öğrenciler Üzerinde Etkinlik Derecesi.....	73
F. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrencilerin Seviyesine Göre Ders Anlatıp Anlatmadıklarının Durumu	75
G. Öğretmenlerin Öğrencilere Günlük Ev Ödevi Verip-Vermediği	76
H. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Derslerde Kuran-ı Kerim Mealini Öğrencilere Tanıtıp-Tanıtmadıkları	78
I. Öğretmenlerin Öğrencilere Okumaları İçin Ders Dışı Kitap Tavsiye Edip-Etmedikleri.....	79
İ. Öğretmenlerin Sınavdaki Soru Şekilleri.....	80
K. Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Sınavlarda Hak Ettiği Notu Verip- Vermediği	81
L. Öğrencilerin Derse Olan İlgi ve Başarısını Öğretmenlerin Değerlendirmeye Alıp- Almadıkları	82
M. Öğrencilerin Öğretmenleri Tarafından Kendilerine İsimleriyle Hitap Edilme Durumu	83
II- ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLERİYLE OLAN DİYALOGU.....	84
A. Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri ile Diyalogları	84
B. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Diğer Öğretmenler Arasındaki Yeri.....	86
C. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrencilerini Kutsal Kavramlarla Korkutup – Korkutmadıkları	87
D. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Anlattıkları ile Yaşantıları Arasında Çelişki Olup – Olmama Durumu.....	89
E. Öğrencilerin Meslek Olarak Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliğini İsteyip – İstemedikleri.....	91
F. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Konuşma Tarzı ve Hitabeti	93
G. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Kılık Kıyafetleri	94
H. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Sosyal Faaliyetlere Katılıp – Katılmadıkları.....	95
I. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrenciler Arasında Ayırım Yapıp – Yapmadıkları.....	97
İ. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Öğrencilerle Alay Edip Etmediği.....	98
K. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrencilerinin Hataları Karşısındaki Tutumları	100
L. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Ceza verip – Vermedikleri.....	101
SONUÇ VE ÖNERİLER	104
I-Değerlendirme ve Tespitler.....	105
II- ÖNERİLER.....	107
BİBLİYOGRAFYA	110

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Anket Yapılan Okulların Dağılımı	18
Tablo 2: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	19
Tablo 3: Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	19
Tablo 4: Öğrenci Annelerinin Eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı	20
Tablo 5: Öğrenci Babalarının Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı	21
Tablo 6: Öğrenci Annelerinin Mesleki Dağılımları	22
Tablo 7 : Öğrenci Babalarının Mesleki Dağılımı	23
Tablo 8: Arkadaşlık İlişkilerinde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Etkileri.....	26
Tablo 9: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Öğrencilerin Sorumluluk Anlayışına Etki Oranı.....	28
Tablo 10: Davranışlarda İyi Huylu ve Tutarlı Olma Durumu	29
Tablo 11: İyi Huylu ve Tutarlı Olmada Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Etkisi .	30
Tablo 12: Aile Büyüklerine Saygılı Olmada Dini İnançın Etkisi	31
Tablo 13: İyilikleri Yapmada ve Kötülüklerden Kaçınmada Dini İnançın Etkisi	33
Tablo 14: Çalışma Hayatında Başarılı Olmada Dini İnançın Etkisi	35
Tablo 15: Öğrencilerin 4. Sınıfta Namaz Abdesti Almayı Bilip- Bilmeme Durumları.	37
Tablo 16: Öğrencilerin İlköğretim 4.Sınıfta Namaz Kılmayı Bilme Durumları	37
Tablo 17: 8. Sınıfta Abdest Alıp- Almama Durumları	38
Tablo 18: Gusül Abdestini Alıp – Almama Durumu.....	39
Tablo 19: Namazın Öğrencilerce Kılınıp – Kılınmama Durumu	40
Tablo 20: Cenaze Namazının Kılınıp Kılınmama Durumu	40
Tablo 21: Temizlik ve İbadet Konularının Öğrenildiği Yerler.....	41
Tablo 22: Namaz Sure ve Dualarının Öğrenildiği Yerler.....	42
Tablo 23: Derslerin Öğretmenler Tarafından İşleniş Metotları	44
Tablo 24: Öğrencilere Göre Dersler Nasıl İşlenmelidir.....	45
Tablo 25: Öğrencilerin Camilere Götürülüp –Götürülmediğinin Durumu.....	46
Tablo 26: Öğrencilerin Camiye Gitmek İsteyip-İstemediklerinin Durumu.....	48
Tablo 27: Abdest ve Namaz Konularında Uygulama Yapılıp-Yapılmama Durumu.....	49
Tablo 28: Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinden Yıllık Ödev Alıp Almama Durumu	50
Tablo 29: Alınan Ödevlerin Öğrencilere Faydalı Olup- Olmadığının Durumu	51
Tablo 30: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Konularının Öğrencilere Göre Yeterli Olma Durumu	52
Tablo 31: Derse Ayrılan Saatin Yetersizliği.....	53
Tablo 32: Dersin Kaç Saat Olması Gerektiğine Dair Öğrenci Görüşleri	54
Tablo 33: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Diğer Dersler Arasındaki Yeri	55
Tablo 34: Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerine Karşı İlgileri.....	58
Tablo 35: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Öğrenciler Üzerinde Etkileri.....	59
Tablo 36: İslam Düşünce ve İnanç Özgürlüğü Konusundaki Öğrencilerin Tutumları... 61	
Tablo 37: İslam'ın Akıl ve Mantığa Değer Verdiği Konusundaki Öğrenci Tutumları .. 62	
Tablo 38: İslam'ın İrk ve Sınıf Ayrımı Yapıp Yapmadığı Konusundaki Öğrenci Durumları.....	64
Tablo 39 : İslam Dininin İlme ve Öğrenmeye Yeterince Değer Verip Vermediği Konusunda Öğrenci Tutumları	65

Tablo 40: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Örf ve Adetleri Tanıtmadaki Rolü..	66
Tablo 41: Müslümanların Pozitif İlimlere Katkı Sağladığı Konusundaki Öğrenci Tutumları	67
Tablo 42: Öğrencilere Göre Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri.....	69
Tablo 43: Öğretmenlerin Kullandıkları Yardımcı Kaynaklar	71
Tablo 44: Öğretmenlerin Dersleri Güncel Olaylarla Bağlantı Kurarak Anlatıp Anlatamama Durumu.....	72
Tablo 45: Öğrencilere Göre Dersin Etkili ve Faydalı İşlenmesi.....	73
Tablo 46: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrencilerin Seviyesine İnip İnmedikleri:.....	75
Tablo 47: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrencilere Günlük Ödev Verip-Vermediği Durumu.....	76
Tablo 48: Öğretmenlerin Derslerde Kur'an-ı Kerim Mealini Tanıtıp-Tanıtması	78
Tablo 49 : Öğretmenlerin Öğrencilere Okumaları İçin Ders Dışı Kitap Tavsiye Edip-Etmediklerinin Durumu	79
Tablo 50: Öğrencilerin Sınavlardaki Sorulan Sorular Hakkındaki Görüşleri.....	80
Tablo 51: Öğretmenlerin Sınavlarda Öğrencilere Hak Ettiği Notu Verip Vermediklerinin Durumu.....	81
Tablo 52: Öğrencilerin Derse Olan İlgi ve Başarısının Öğretmenlerce Değerlendirilme Durumu	82
Tablo 53: Öğretmenlerin Öğrencilerine İsmen Hitap Edip Etmeme Durumu	83
Tablo 54: Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri ile Diyalog Kurup Kuramadıklarının Durumu.....	84
Tablo 55: Öğrencilerin Öğretmenlere Verdiği Değer	86
Tablo 56: Öğretmenlerinin Öğrencilerini Kutsal Kavramlarla Korkutup – Korkutmama Durumu	88
Tablo 57 : Öğretmenlerin Sözleri ile Davranışları Arasında Tutarlılık Durumu	90
Tablo 58: Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni Olmak İsteyip – İstememe Durumu.....	91
Tablo 59: Öğrencilere Göre Öğretmenlerinin Konuşma Şekilleri	93
Tablo 60: Öğretmenlerin Kılık – Kıyafet Durumları	94
Tablo 61: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Sosyal Faaliyetlere Katılı-Katılmama Durumu	95
Tablo 62: Öğretmenlerin Öğrenciler Arasında Ayırım Yapıp – Yapmama Durumu ...	97
Tablo 63: Öğretmenlerin Öğrencilerle Alay Edip – Etmeme Durumu	98
Tablo 64: Öğretmenlerin Öğrencilerin Yaptıkları Hatalar Karşısındaki Tutumları....	100
Tablo 65: Öğretmenlerin Ceza Verip Vermeme Durumu.....	101

KISALTMALAR

age.	: Adı Geçen Eser
agm.	: Adı Geçen Makale
agt	: Adı Geçen Tebliğ
as.	: Aleyhisselâm
ag.Tez.	: Adı Geçen Tez
Agtd.	: Adı Geçen Tebliğler Dergisi
Bkz.	: Bakınız
bs.	: Baskı
c.	: Cild
çev.	: Çeviren
SAV.	: Sallâllahü Aleyhi ve Sellem
s.	: Sayfa
Sy.	: Sayı
Terc.	: Tercüme
ts.	: Tarihsiz
vb.	: Ve benzeri
Krş.	: Karşılaştırınız
Yay.	: Yayınları
ANK.	: Ankara
AÜİF.	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
AÜİFV.	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
DİB.	: Diyanet İşleri Bakanlığı
İst.	: İstanbul
İBAV.	: İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÜİF.	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Müifav.	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
Üniv.	: Üniversitesi
UÜ.	: Uludağ Üniversitesi
UÜİF.	: Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

GİRİŞ

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

VE ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

I- TEMEL KAVRAMLAR VE DİN EĞİTİMİNİN EĞİTİM SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ

A. İlköğretim

İlköğretim, 6 – 14 yaşındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsamaktadır. Kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında parasızdır.¹ 18 Ağustos 1997 yılında çıkarılan 4306 sayılı yasa ile tüm yurttaki 8 yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasına geçilmiştir. Böylece daha nitelikli bireylerin yetiştirilmesi yönünde önemli adımlar atılmış, hem de programlarda bütünlük sağlama yoluna gidilmiştir. İlköğretim süresinin 8 yıla çıkarılmasıyla birlikte tek tip program uygulamasına gidilmiş, ilköğretim ve ortaokulların programlarının birleştirilmesi sağlanmıştır. İlköğretimin amacı, her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak, onu milli ahlâk anlayışına uygun olarak yetiştirmek ve her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünde yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.² Bu anlamda ilköğretim birey için gelecekteki öğrenim kademelerinin temelini oluşturmakta ve ona gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktadır.

B. Din

Din, tarifi en güç kavramlardan biri olarak kabul edilmiştir. Onu bütün özellikleriyle kuşatacak bir tarif henüz yapılamamıştır. Dine en kısa ve en kapsamlı bir ifade ile “İnsan – Allah ilişkisi” diyebiliriz. Başka bir ifade ile “Din, insanın, kayıtsız şartsız var olan mutlak varlığa yönelişi ve O’nun tarafından kuşatılışdır.” İnsan doğuştan inanmaya eğilimlidir. Antropoloji araştırmaları bu sonuca varmıştır.³

Din, insanlık tarihi boyunca birey ve toplum hayatının vazgeçilmez bir olgusudur. Daha öz bir ifade ile din duygusunu, bireyin doğuştan beraberinde getirdiği söylenebilir.⁴ İnsan varlığına bağlı olarak da varlığını devam ettirecek bir kurum

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi c:60, Ekim 1997, s.2481

² Milli Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Ankara 1990, s.13

³ Bilgin, Beyza, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Ankara 2001, s.7

⁴ Bolay, Süleyman Hayri - Sarıkavak, Kazım, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi*, Ankara 2003, s.20; Tümer, Günay - Küçük, Abdurrahman, *Dinler Tarihi*, Ankara 1993, s.1

olacaktır.⁵ Din tarih boyunca toplumun bütün katmanlarına, siyasete, sanat değerlerine kısaca sosyo – ekonomik hayatın tamamına damgasını vurmuştur.⁶ Toplumda fonksiyonu olan hiçbir müessesenin ihmali ve inkârı kabul edilmez. Aksi durumda bu müesseselerin yanlış ellerde veya yanlışlarla dolu bir şekilde varlığını sürdürmesi kaçınılmaz hale gelir.⁷ Dinin bu müesseselerin başında yer aldığını düşünürsek, bunun ihmalinin toplumlarda çok büyük yaralar açabileceğini kolaylıkla söyleyebiliriz.

İnsanın kendi varlık ve benliğini doğru anlamasının yanında; evreni, içindeki varlıkları ve evrendeki kendi konumunu doğru kavrayıp fiziksel ve sosyal çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurması, ben üstü varlık (Allah inancı) ve ölüm ötesi (ölüm sonrası) âlem hakkında doğru ve yeterli bilgilere ve tatmin edici inanca ulaşmasıyla yakından ilgilidir. Pascal'ın dediği gibi “Allah olmazsa her şey tereddi eder ve bozular. O olmazsa cismani mesâlelerde şehvet, manevi mesâlelerde tecessüs ve hikmette gurur hâkim olur”.⁸ Özellikle de Yüce Güç'ün varlığını reddedince, o boşluğa kendi kişisel zorunluluklarımızı doldurmuş, birdenbire hayatın çok hırpalayıcı olduğunu görmüşüzdür.⁹

Teknoloji ürünlerinin sonuna kadar kullanıldığı yeni bin yılın başlangıcında, insanların manevi ihtiyaçlarını gidermek için dine yönelmesi, insanın doğasının, ruh ve beden olmak üzere, her iki yönün de anlaşılmasına ve ihtiyaçlarının giderilmesine başlandığını göstermektedir.

C. Din Eğitiminin Eğitim Sistemi İçindeki Yeri

Eğitimin yapıldığı alanlar, bireylerin ve toplumun eğitimden beklenti ve ihtiyaçları dikkate alınarak belirlenmektedir. Bireysel ve toplumsal olmak üzere iki kategoride ele aldığımız eğitimin konuları ve eğitim – öğretim çalışmaları belirlenip düzenlenirken, din eğitim – öğretimi de bir ihtiyaç olarak belirlenmektedir.

⁵ Peker, Hüseyin, *Din ve Ahlâk Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*, Samsun 1998, s.36

⁶ Ayasbeyoğlu, Nevzat, *İslamiyet'in Eğitimimize Getirdiği Değerler ve Kur'an-ı Kerim'in Eğitim ile İlgili Ayetlerinin Tahlili*, İstanbul 1991, s.12

⁷ Er, İzzet, *Din Sosyolojisi*, Ankara 1998, s.62

⁸ Ak, Sami, (din eğitimi açısından) *Anne-Baba ve Çocuk İlişkileri*, (Basılmamış Lisans Tezi), Bursa 1995

⁹ Şentürk, Habil, *Din Psikolojisi*, İstanbul 1997, s.67

Eğitimin bireysel amacı, bireyin hem bedensel hem ruhsal gelişimini sağlayarak, beden ve ruh kabiliyetlerinin dengeli bir şekilde geliştirilmesidir. Eğitimin belirtilen bu amaçlarına ulaşması, dini konulara, yani din eğitimine yer vermesini zorunlu kılmaktadır.¹⁰ Çünkü insanın duygulanma istidadına doğuştan sahip olması din duygusunun da onda doğuştan itibaren bulunduğunu ortaya koymaktadır.¹¹ Zihin yapısından önce başlayan duygu ve duygusal boyut, kişinin gelişimi için önemlidir. Ancak konu din, inanç gibi hususlar olunca duygusallığın önemi daha da artmaktadır.¹²

Eğitim, bireyin ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra, kültürün aktarılması ve geliştirilmesi ile gerekli iş gücünün yetiştirilmesi şeklinde belirtilen toplumsal ihtiyaçları da karşılamak için din eğitim-öğretimine yer vermekle ya da yer verilmesini sağlamakla yükümlüdür.¹³ Bilindiği üzere “Bedenî, içtimaî ve ruhî ihtiyaçların tatmininde rol oynayan her vasıta, kültürü ve kültür unsurlarını oluşturur.¹⁴ Din, inancı, ibadetleri, müesseseleri, düşünceleri ve muhtevası dikkate alınarak maddi ve manevi unsurlar şeklinde sınıflandırılan kültür unsurlarından¹⁵ özellikle manevi kültür unsurları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu için, kültürün aktarılması ve geliştirilmesi noktasında din öğretiminin yapılması¹⁶ zorunluluk arz etmektedir. Zira din duygusunun etkisiyle ortaya çıkan inanma ihtiyacı farklı ihtiyaçlara kaynaklık ederken bu ihtiyaçların karşılanmaması sonucu pek çok psikolojik ve sosyolojik problemlere neden

¹⁰ Krş. Kılıç, Recep, “Din Öğretimini Temellendirme Problemi”, Ankara 1999, s.55–61; Ayhan, Halis, “Temel Eğitim ve Orta Öğretimde Din Eğitimi”(tebliğ), Milli Eğitim ve Din Eğitimi Semineri, Aydınlar Ocağı, Ankara 1981; Küçük Abdurrahman, “Temel Eğitimde Din Eğitimi” Milli Eğitim ve Din Eğitimi İlmi Semineri, 9–10 Mayıs 1981, İstanbul 1981, s.238–254

¹¹ Krş. Uysal, Veysel, *Din Psikolojisi Açısından Dini Tutum Davranış ve Şahsiyet Özellikleri*, İstanbul 1996, s.23; Şentürk, a.g.e, s.70–72

¹² Bkz. Okumuşlar, Muhiddin, *Orta Dereceli Okullardaki Din Dersi Öğretmenlerinin Rehberlik Sorunu*, Kayseri 1998, s.55

¹³ Çelikkaya, Hasan, *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*, İstanbul 1996 s.165

¹⁴ Turhan, Mümtaz, *Kültür Değişmeleri*, İstanbul 1987 s.44

¹⁵ Bkz. Turhan, a.g.e, s.44

¹⁶ Krş. Günay, Ünver, *Eğitim Sosyolojisi Dersleri*, Kayseri 1995, s.146–147; Küçük, a.g.m, s.239; Tosun, Cemal, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Ankara 2001, s.102–103; Doğan, Recai - Tosun, Cemal, *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, Ankara 2003, s.88- Krş. Yavuz, Kerim, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi*, Ankara 1983, s.129–130;Tosun, a.g.e, s.101

olabilmektedir.¹⁷ Doğuştan gelen inanma ihtiyacı ve din duygusu, din eğitim – öğretiminin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.¹⁸

Bahsedilen psikolojik ve sosyolojik temeller yanında din eğitimi yapmanın gerekliliğini ortaya koyan bir takım yasal ve hukuki temeller de bulunmaktadır. Bu hukuki dayanakların ilki, 3 Mart 1924 tarihinde yayınlanan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'dur. Kanun bazılarının iddia ettiği gibi “din eğitim-öğretimini ilga etmek amacıyla değil, tam tersine din eğitim ve öğretimini genel eğitim sistemi içinde ele almak ve onunla birleştirip bütünleştirmek için çıkarılmış bir kanundur.¹⁹ 1982 Anayasasının 24. maddesindeki “...Din ve Ahlâk eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır.” maddesi de din eğitim – öğretiminin bir diğer hukuki temelidir. Ayrıca bunların dışındaki uluslar arası anlaşmalar da din eğitim – öğretimini gerekli hale getirmektedir.²⁰

Eğitim ve din eğitim-öğretimi, insanlığın ilk dönemlerinden itibaren birlikte ele alınmıştır. Eğitimin gelişim süreci incelendiğinde din eğitim-öğretiminin, her dönemde var olduğu görülmüştür. Hatta ilk formel eğitim dini kurumlarda verilmeye başlanmıştır.²¹ Ayrıca din, eğitimle ilişkili toplumsal kurumlar arasında en etkililerinden biri olmuştur.²²

Din eğitim-öğretiminin gayesinin öğrencilerin kişiliklerini geliştirmeleri, gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde ederek hayata ve istikbale hazırlanmaları olarak belirlenmesi,²³ eğitim ile din eğitim-öğretimi arasındaki amaç birlikteliğini

¹⁷ Krş. Koçer, Hasan Ali, “Genel Eğitimin Bütünlüğü İçinde Din Eğitiminin Yeri”, Atatürk’ün 100. Doğum Yılında Türkiye’de I. Din Eğitimi Semineri, 23–25 Nisan 1981, Ankara 1981, s.17–24; Ayhan, a.g.t; Tosun, a.g.e, s.104–105;Doğan, Tosun, a.g.e, s.8

¹⁸ Tavukçuoğlu, Mustafa, “İlköğretimde Program Geliştirme Üzerine Bazı Düşünceler ve Din Eğitimi”, *Din Öğretimi Dergisi*, sy.43 (Kasım, Aralık) Ankara 1993, s.44–49

¹⁹ Atay, Hüseyin, “Türkiye’de Din Eğitimi Semineri Açış Konuşması” Atatürk’ün 100. Doğum Yılında Türkiye’de I.Din Eğitimi Semineri, Ankara 1981, s.1–3

²⁰ Bu anlaşmalarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Tosun, a.g.e, s.109–112

²¹ Bkz. Erden, Münire, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul 1998, s.91

²² Ayrıntılı bilgi için bkz. Erden, a.g.e, s.67–68

²³ Krş. Bayraktar, M. Faruk, *İslam Eğitiminde Öğretmen Öğrenci Münasebetleri*, İstanbul 1984, s.15; Selçuk, Mualla, “Din Eğitiminin Kurumsal Temelleri” (zihin gelişimi açısından bir deneme) Din

göstermektedir. Talim ve Terbiye Başkanlığının 8.12.1981 tarih ve 213 sayılı kararı ile ilk ve ortaöğretim kurumlarına Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin zorunlu olarak konulmasından sonra din ve ahlâk eğitiminin amacının, “Temel eğitim ve orta öğretimde öğrenciye, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına, ilkelerine ve laiklik ilkesine uygun, din, İslam ve ahlâk bilgisi ile ilgili yeterli temel bilgi kazandırmak; böylece Atatürkçülüğün, milli birlik ve beraberliğin, insan sevgisinin dini ve ahlâkî yönden pekiştirilmesini sağlamak, iyi ahlâklı ve faziletli insanlar yetiştirmektir”.²⁴ Şeklinde belirtilmesinde de aynı hususa işaret edilmektedir.

D. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, din eğitimi ve öğretimi alanındaki yeni çalışma ve geliştirmelere katkıda bulunmak üzere, ilköğretim döneminde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin yerini, bu günkü durumunu, öğrenciler üzerindeki etkilerini, problemlerini, nasıl daha yararlı bir duruma getirilebileceğini belirlemektir.

Bir başka ifade ile Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin ilköğretim öğrencilerine kazandırdığı olumlu veya olumsuz davranışların tespitini yapmak ve çıkan sonuçlara göre değerlendirmelere gitmektir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin; öğretim teknikleri, saati, öğretmenleri ve ders programı konularında tespitlerde ve açıklamalarda bulunmaktadır.

Eğitimi Araştırmalar Dergisi, sy.4, İstanbul 1997, s.145–158; Parlador, Selahaddin, “Genel Öğretim –Din Öğretimi İlişkisi”, Ankara 1999, s.63–70

²⁴ *MEB Tebliğler Dergisi*, 25 Mart 1982, XLV, sy.2105, s.155

II-. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

A. Evren

Araştırmanın evrenini Bursa Osmangazi ilçesindeki ilköğretim okullarındaki 8.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

B. Örneklem

Osmangazi sınırları içerisinde Atatürk, Hürriyet Ticaret ve Sanayi Odası, Kükürtlü Ticaret ve Sanayi Odası, Gündoğdu, Bisaş, Celal Bayar, Nezir Gencer İ.Ö. Okullarının 8.sınıf öğrencileri örneklem grubunu oluşturmaktadır.

Örneklemin temsil gücünü artırmak için yukarıda zikredilen okullardan seçilen öğrencilerde şunlara dikkat edilmiştir.

- 8. sınıflardan değişik şubelerden oluşan öğrenciler olmasına dikkat edilmiştir.
- Anketi ciddiye alacak öğrencilere anket uygulanmıştır.

C. Anket Formunun Hazırlanması ve Uygulanması

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi üzerine daha önce yazılmış olan kaynaklar ve bu alanda yapılmış olan anketler göz önünde bulundurularak, ilköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin ne gibi problemleri olabileceği üzerinde düşünülmüş ve bir anket taslağı hazırlanmıştır. Daha sonra bu taslak metin üzerinde çalışılarak, danışman öğretim üyesinin de yardımıyla anket formuna son şekil verilmiştir.²⁵

Öğrencilerle yapılan mülakatlar, bizzat araştırmacı tarafından öğrencilerin sınıflarında Ocak 2005 ile Temmuz 2005 arasında yapılmış ve araştırmanın sağlıklı yürütülebilmesi için öğrencilere çalışmanın amacı anlatılmıştır. Veri toplama aracı olarak Ek I'de verilen anket formu kullanılmıştır. Anket formunda yanıtların gerçeği yansıtması amaçlanmış olup, bu yüzden isim sorulmamıştır. Anket formunda yer alan sorular yöneltirken öğrencilerin soruları doğru anlayabilmeleri için sorular öğrencilere ihtiyaç anında açıklanmıştır.

²⁵ Bkz. Ek I

D. Araştırmamızın Veri Kaynağını Oluşturan Öğrencilerin, Okullarına Göre Sayısal Dağılımları şöyledir;

Nezir Gencer İlköğretim Okulu	:	31
Celal Bayar İlköğretim Okulu	:	34
Hürriyet Tic. ve San. Odası İlköğretim Okulu	:	30
Bisaş İlköğretim Okulu	:	30
Kükürtlü Tic. ve San. Odası İlköğretim Okulu	:	34
Atatürk İlköğretim Okulu	:	38
Gündoğdu İlköğretim Okulu	:	26

Yukarıda da görüldüğü üzere yedi değişik okulda yapmış olduğumuz bu araştırma sonucu, toplam 223 kişiye anket uygulanmıştır. Araştırmamız sonunda elde edilen veriler bilgisayara aktarılmış ve anket metninde yer alan sorulardaki seçeneklerin frekans ve yüzdeleri tespit edilmiştir. Daha sonra değişkenlere göre analiz işlemleri yapılmıştır. Kapalı uçlu soruların başka şekildeki seçenekleri ve açık uçlu sorulara yazılan ifadelerin değerlendirilmesinde toplam 223 adet anket formu tek tek okunarak elde edilen veriler gruplandırılmış ve değerlendirilmeye alınmıştır. Bu bilgiler, araştırma için zengin ve geniş bir materyal imkânı sağlamıştır.

E. Araştırma Yapılan Okullar Hakkında Genel Bilgiler

1. Nezir Gencer İlköğretim Okulu

Okul müdüründen edindiğimiz bilgiye göre okulun 1020 öğrencisi vardır. Okulda ikili öğretim yapılmakta ve sınıf mevcutları kırkın üzerindedir. Okulda bir tane Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni vardır. Öğrenciler genellikle Doğu ve Güney doğu'dan gelmiş ailelerin çocuklarıdır.

2. Celal Bayar İlköğretim Okulu

Okulun 1280 mevcudu vardır. Bina yetersiz geldiği için ikili öğretim yapılmaktadır. Sınıf mevcutları kırkın üzerinde ve okulda bir bayan bir erkek olmak üzere iki Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni mevcuttur. Öğrenciler genellikle doğu bölgelerinden göç eden fakir aile çocuklarından oluşmaktadır.

3. Hürriyet Ticaret ve Sanayi Odası İlköğretim Okulu

1995 yılında açılan okulun 1340 öğrencisi vardır. Öğrenci çokluğundan ve bina yetersizliğinden dolayı burada da ikili öğretim yapılmaktadır. Sınıf mevcutları 30 – 35 arası olup okulda birisi idareci, üç Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni mevcuttur. Öğrenciler genellikle göçmen (Bulgaristan veya Yunanistan'dan gelen) ailelerin çocuklarından oluşmaktadır.

4. Bispaş İlköğretim Okulu

1200 civarı öğrencisi olan okul ikili öğretim yapmakta ve sınıf mevcutları oldukça kalabalıktır. Okulda iki tane Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni vardır. Öğrenciler Karadeniz Bölgesi'nden ve Bursa'nın kırsal kesiminden gelen ailelerin çocuklarıdır.

5. Kükürtlü Ticaret ve Sanayi Odası İlköğretim Okulu

Okulun 1450 civarında öğrencisi vardır. Sınıf mevcutları kırkın üzerinde ve okulda ikili öğretim yapılmaktadır. Okulda biri bayan iki tane Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni vardır. Öğrenciler genellikle zengin aile çocuklarından oluşmaktadır.

6. Atatürk İlköğretim Okulu

Okul binası eski ve tarihi bir binadır. Bahçesi ve binası çok yetersiz, sınıflar kalabalık ve okulun mevcudu 1200 civarındadır. Kalabalık nüfusu ve yetersiz binasından dolayı ikili öğretim yapılmaktadır. Okulun iki tane Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni vardır. Öğrenciler genellikle varlıklı ve üst kademe memur aile çocuklarıdır.

7. Gündoğdu İlköğretim Okulu

Bursa'nın Gündoğdu köyünde bir okuldur. Okul mevcudu 700 civarında, sınıf mevcutları 20–30 civarında ve normal eğitim yapılıyor. Öğrenciler genellikle çiftçi ve işçi ailelerin çocuklarıdır. Okulda bir tane Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni vardır.

F. Araştırma Kurumları Olarak Bu Okulların ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Seçilme Nedenleri

1. Zengin ve sosyal yönden üst sınıf ailelerin çocuklarından oluşması
2. Göçmen ailelerin çocukları olmaları
3. Doğu ve Güneydoğu'dan gelen ailelerin çocukları olmaları
4. Esnaf ve işçi ailelerinin çocukları olmaları
5. Orta düzeyde gelire sahip olan ailelerin çocukları olmaları
6. 8.sınıf öğrencilerinin beş yıl Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini görmeleri

G. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmanın yapıldığı okullardaki öğrencilerin dine ve dini konulara karşı ilgili oldukları;
2. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenin, öğrenciler üzerinde olumlu anlamda etkili olabildiği;
3. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin; ilköğretim öğrencilerinin arkadaşlarıyla iyi geçinmelerinde, sorumluluk duygusu kazanmalarında, iyi huylu ve tutarlı bir insan olmalarında, aile büyüklerine saygılı olmalarında etkisi olabildiği;
4. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders ve öğretmenlerinin öğrencilerin sosyal ve düşünce hayatlarına olumlu katkılarda buldukları;
5. İlköğretim öğrencilerinin, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleri ile yeterli diyalog kurabildikleri;
6. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin öğrenciler tarafından sevilen ve örnek alınan öğretmenlerden oldukları;
7. Araştırmaya katılan öğrencilerin, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi için ayrılan süreyi yeterli bulmadıkları;

8. İslam dininin temel özelliklerinin öğrencilerin düşünce yapısına uygun olduğu;
9. Araştırmaya katılan öğrencilerin, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin işleniş metotlarını yeterli bulmadıkları;

Öğrencilerin 8 yıl sonunda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini önemsedikleri ve öğretmenlerini sevdikleri varsayılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM VE ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLER HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I.-ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin ilk ve orta öğretimde zorunlu dersler arasında yer alması, genel amacın gerçekleştirilmesinde ne kadar başarılı olduğu ve öğrenciler üzerinde bıraktığı etkiler hep tartışılmıştır. Bu tartışmalar, dersin amacına ulaşmada ne kadar etkili olduğu üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Ayrıca ilköğretimde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin öğretimindeki amaç, “Sadece öğrencileri dini ve ahlâkî yönden teorik olarak bilgili kılmak mıdır? Yoksa öğrendiklerini yaşam biçimi haline getirerek, İslam Dini’nin bütün ibadetlerini rahatlıkla yerine getirebilecek şekilde yetiştirmek midir? Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde hedeflenen amaçlar gerçekleşiyor mu? Şayet bu dersin öğretilmesinde bir başarısızlık var ise sebebi nedir?” İşte bütün bu suallere cevap bulunulabilmesi için araştırmaların yapılması gerektiğine ve bunun bir problem olarak gündemde kaldığına inanıyoruz. Bu sebeptendir ki, araştırmamızda temel problem olarak; Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretiminin ilköğretim öğrencileri üzerinde bıraktığı etkiler esas alınmıştır.

Dinin öğretimi ilk insana kadar uzanmaktadır. Dinimizin öğretimi de İslam Dininin ortaya çıkışı ile başlamıştır. Ancak din eğitiminin örgün eğitim kurumlarına bir branş olarak girişi 19. yüzyıldadır. Osmanlı devletinin son 15–20 yılında, bugünkü ortaokul ve lise karşılığı sayılan modern okullarda da din eğitimi klasik medreselerde olduğu gibi devam ettirilmiştir. Haftada 3 saat din ve ahlâk öğretimi veren Rüştîye ve İdadiler dışında kalan ve özellikle tamamen Avrupa örneği kuruluşa sahip bulunan Sultanilerde, Darümuallimlerde ve liselerde ise din eğitimine haftada 2 saatten fazla yer verilmemiştir. Haftada 1–3 saat arasında değişen din ve ahlâk dersleri, modern eğitim kuruluşlarındaki bu durumunu Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar korumuştur.²⁶ Tevhid-i Tedrisat Kanununun yürürlüğe girmesi ile bu kanunun ilgili maddelerine rağmen medreseler kapatılmış, yerine din görevlisi yetiştirmek üzere İmam Hatip mektepleri ve yüksek din bilginleri yetiştirmek amacıyla Darülfünun’da İlahiyat Fakültesi açılmıştır. Fakat bu okulların ömrü uzun olmamış, 1929–1930 öğretim yılından sonra İmam Hatip

²⁶ Kodaman, Bayram, *Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*, Ankara 1991, s.132–142

mektepleri, 1933 yılında ise İlahiyat Fakültesi kapatılmıştır.²⁷ 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunun'dan sonra okul programlarında Din bilgisi öğretiminde yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelere göre Din bilgisi öğretimine ilkökul programlarında “Kur’an-ı Kerim ve Din Dersleri” adı ile 2, 3, 4 ve 5. sınıflarda ikişer saat, lise programlarının birinci devresinin 1.ve 2. senelerinde (ki bugünkü 6,7. sınıflardır.) “din bilgisi” adıyla birer saat yer verilmişti.²⁸

Şehir ilkokullarındaki din dersleri 1927–1928 eğitim öğretim yılından itibaren 3, 4 ve 5. sınıflarda müfredat programında birer saat yer almıştır. 1929’da yine aynı sınıflarda birer saattir, fakat sınavsız olması kararlaştırılmıştır. Din bilgisi dersinin arzu eden öğrencilere perşembe günleri öğleden sonra yarım saat okutulması öngörülmüştür. Köy ilkokullarında ise din bilgisi dersi 3. sınıfta perşembe günleri yarım saat olarak 1939 yılına kadar devam etmiştir.²⁹ Din bilgisi dersleri 1924 yılında liselerin programlarından çıkartılmıştır. Bu dersler 1927 yılında ortaokulların, 1929 ile 1931 yılları arasında ise kademeli olarak öğretmen okullarının programından da çıkartılmış ve uzun bir süre bu dersler programlara girmemiştir.³⁰ Böylelikle din eğitimi ve öğretimi ile dini hayatta büyük bir boşluk oluşmuş, milletimiz bu boşluğu değişik yollardan doldurma eğilimine gitmiştir. Bu dönemde milletimiz din eğitimi ve öğretimini kendi gayretleriyle geliştirmek için çalışmıştır. Ancak bu durum bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir.

Milletimiz, çocuklarına dini eğitim verecek yetkili bir kaynak bulamamış, bu yirmi yıllık dönemde sorumsuz ve denetimsiz kaynaklardan dini eğitim sağlamaya yönelmiştir. Bu durum 1948–1949 yılına kadar sürmüştür.

A. İlkokullara Din Bilgisi Derslerinin Konulması

Din eğitimi ve öğretimi konusu ilk defa 1946 yılında gençliğin ana babaya saygı beslemediği, ahlâkî endişe ve komünizm tehlikesine karşı bir korunma tedbiri olarak T.B.M.M’ye getirilmiştir.³¹ İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ve çok partili hayata

²⁷ Ergin, a.g.e, s.173

²⁸ Doğan, Tosun, a.g.e, s.1

²⁹ Doğan, Tosun, a.g.e, s.2

³⁰ Yücel, Hasan Ali, *Türkiye’de Ortaöğretim*, İstanbul 1938, s.166

³¹ Parmaksızoğlu, İsmet, *Türkiye’de Din Eğitimi*, Ankara 1966, s.4

geçilmesiyle birlikte çeşitli çevrelerde din öğretimi yapılmasıyla ilgili istekler başlamıştır. Bunun üzerine okulların dışında özel dersanelerde din eğitimi yapılması düşünülmüş, Temmuz 1947 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığınca “Din Eğitimi ve Öğretimi Ana Hatları” kabul edilerek halka duyurulmuştur.³² Cumhuriyetimizin ilk on yılı içerisinde her tür ve derecedeki okullardan kaldırılan din öğretiminin 1948–1949 öğretim yılından itibaren aynı okullara yeniden konulmaya başlandığı görülmektedir. İlk olarak 1 Şubat 1949 tarihinde ilkokullara program dışı olarak Din bilgisi dersleri konulmuştur. Aynı yıl Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi açılmıştır. Nitelikli din adamlarına duyulan ihtiyaç dolayısı ile 1948 yılında İmam Hatip yetiştirme kursları başlatılmıştır.³³ İlkokullarda okutulması kabul edilen Din bilgisi dersleri velilerin yazılı isteği bulunmak, ders zamanlarının dışında uygulanmak şartı ile 4. ve 5. sınıflar içindedir.³⁴

14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan siyasi seçimler sonucunda Cumhuriyet Halk Partisi'nin yıllar süren idaresine son verilmiş ve iktidar el değiştirmiştir. Bu yeni hükümet dini alanda ilk icraat olarak ezanı aslına çevirmiş ve ilkokullara daha önce konulmuş olan Din bilgisi derslerinin programını ve uygulanış biçimini değiştirmiştir. Bu dersler 4 Kasım 1959 tarihinde program içine alınmıştır. Bu derslere giren değil, girmek istemeyen öğrenci durumu dilekçe ile okul idaresine bildirmek durumunda bırakılmıştır.³⁵ 1974–1975 öğretim yılında dönemin koalisyon hükümeti tarafından ilkokul 4. ve 5. sınıflar ile ortaokul ve liselerin her sınıfına zorunlu olarak ahlâk dersleri konulmuştur.³⁶

B. Din Bilgisi ve Ahlâk Derslerinin Birleştirilerek Zorunlu Ders Haline Getirilmesi

Din bilgisi derslerinin ilköğretim ve ortaöğretimde uzun yıllar seçmeli olarak öğretilmesi, derslerden beklenen amacı gerçekleştirilememiştir. Okulda derse girenler ve girmeyenler olarak iki kesimin oluşmasına neden olmuş, bu iki kesimin aralarında da

³² Ayhan, Halis, *Türkiye’de Din Eğitimi*, İstanbul 1999, s.84

³³ Parmaksızoğlu, a.g.e, s.29

³⁴ *Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi*, 7 Şubat 1949, sy.24, s.153

³⁵ *Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi*, 29 Kasım 1950, sy.617, s.116

³⁶ Akyüz, Yahya, *Türk Eğitim Tarihi*, İstanbul 2001, s.386

zaman zaman olumsuz tartışmaların yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu durum da ülkenin milli birlik ve beraberliğini olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır.³⁷

Din bilgisi derslerinin okullardan kaldırılması, seçmeli olarak okutulması gibi bütün yollar denenmiştir. Bundan sonra yapılabilecek en güzel yol derslerin belirli plan program içerisinde kararlı olarak Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde yer almasıdır. Uzun tartışmalar sonucunda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin bütün ilk ve ortaöğretim kurumlarında zorunlu oluşu, Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının 24. maddesi ile garanti altına alındı. Anayasanın Din ve Ahlâk öğretimi ile ilgili 24. maddesi şöyledir; “Din ve Ahlâk eğitimi ve öğretimi, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi, İlk ve Ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitimi ve öğretimi ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır.”

Uzun yıllar süren denemelerden sonra 1982–1983 öğretim yılında din eğitimi ve öğretiminde köklü düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenleme sonunda Din bilgisi ve Ahlâk öğretimi birleştirilmiş ve bütün ilk ve orta öğretim kurumlarında zorunlu hale getirilmiştir.³⁸ Yeni düzenleme ile ders “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi” adıyla ilköğretim okullarında 4. ve 5. sınıflardan başlatılarak ortaokulların her sınıfında (ilköğretim 6.7.8.) haftada 2 saat, liselerde 1 saat zorunlu olarak okutulması kararlaştırılmıştır.

C. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretiminin Amaçları

Din ve Ahlâk öğretiminin genel amaçları Milli Eğitim Bakanlığının 25 Mart 1982 tarihli ve 2109 sayılı tebliğler dergisinde şöyle belirtilmiştir;

“Temel Eğitim ve Orta Öğretimde, Türk Milli Eğitim politikası doğrultusunda Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına, ilkelerine ve Atatürk’ün laiklik ilkesine uygun, Din, İslam Dini ve Ahlâk Bilgisi ile ilgili temel bilgi kazandırmak; böylece Atatürkçülüğün, milli birlik ve beraberliğin insan sevgisinin, dini ve ahlâkî yönden geliştirilmesini sağlamak, iyi ahlâklı ve faziletli insanlar yetiştirmektir”³⁹

³⁷ Kâhya, Halil İbrahim, İlköğretim Okullarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri ve Öğretimi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1997, s.5

³⁸ Öcal, Mustafa, *İmam Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*, İstanbul 1994, s.135

³⁹ *Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi*, 25 Mart 1982, sy.2109, s.9

Din ve Ahlâk Öğretiminin genel amacı yukarıdaki şekilde verildikten sonra ilkokul için özel amaçlar verilmiştir;

D. İlköğretim Okullarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretiminin Özel Amaçları

- 1- Allah'ı ve peygamberi tanımak, sevmek.
- 2- İslam dininin inanç, ibadet ve ahlâk esaslarını bilmek.
- 3- Namazda okunan sure ve duaları ezberlemek ve bunların anlamlarını bilmek.
- 4- Kendi iç dünyasında, içinde yaşadığı aile ve toplumda, inanç ve ibadette dengeli ve uyumlu bir kişilik kazandırmak.
- 5- Temizlik, iyilik, doğruluk fikirlerinin, insanları sevmenin, anaya, babaya büyüklere saygı, küçüklere şefkat göstermenin, zayıflara, muhtaçlara yardım etmenin, çalışkanlığın İslam dininin emir ve esaslarından olduğunu kavratmak.
- 6- Her türlü ibadet ve dış temizlik gibi güzel ahlâkın da insan için vazgeçilmez bir unsur olduğu gerçeğini benimsetmek.
- 7- Vatan-Millet ve Atatürk sevgisini pekiştirmek.⁴⁰

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin amaçları ile ilgili genel ve özel amaçlar böyle ayrıntılı bir biçimde belirlenmiş olduğu halde öğretimin değerlendirilmesi için yapılan araştırmalarda çeşitli sonuçlar elde edilmektedir. Mesâla bazı öğretmenler amaçların büyük ölçüde gerçekleştiğini savunurken, bazıları ise gerçekleşmediğini ileri sürmektedir.⁴¹

⁴⁰ A.g.t. d, s.11

⁴¹ Tavukçuoğlu, a.g.m, s.428

II-. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

A. Anket Yapılan Okullar

Tablo 1: Anket Yapılan Okulların Dağılımı

Okulun Adı	Sayı	%
1. Nezir Gencer İ.O	31	13.90
2. Celal Bayar İ.O	34	15.25
3.Hürriyet Ticaret ve Sanayi Odası İ.O	30	13.45
4. Bisaş İ.O	30	13.45
5. Kükürtlü Ticaret ve Sanayi Odası İ.O	34	15.25
6. Atatürk İ.O	38	17.04
7. Gündoğdu İ.O	26	11.65
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin okullara göre dağılımına bakılacak olursa birinci sırada %17.04 oranıyla Atatürk İ.O, %15.25 ile Kükürtlü Ticaret ve Sanayi Odası İ.O, Celal Bayar İ.O ikinci, %13.90 ile Nezir Gencer İ.O üçüncü, %13.45 ile Hürriyet Ticaret ve Sanayi Odası İ.O. ve Bisaş İ.O dördüncü, %11.66 ile Gündoğdu İ.O en az katılımın gerçekleştiği okuldur.

Bu bilgilere nazaran anket uygulanırken okullar arası eşitliğin mümkün mertebe gerçekleştirilmeye çalışıldığı söylenebilir.

B. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tablo 2: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
1. Kız	97	43.50
2. Erkek	126	56.50
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Cinsiyet faktörünün de bazı durumlarda farklılaşma meydana getirebileceği varsayımlarımız arasında yer almaktadır. Bunu test etmek amacıyla ankete dâhil edilen cinsiyeti tespit ile ilgili soruya verilen cevaplardan, anketi dolduran öğrencilerin %43.50' sinin kız, %56.50' sinin ise erkek olduğu anlaşılmaktadır.

C. Öğrencilerin Yaş Grupları

Tablo 3: Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş	Sayı	%
1.12	2	0.90
2.13	26	11.66
3.14	151	67.71
4.15	41	18.39
5.16 ve daha üstü	3	1.34
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin 12 yaşında olanlar ile 16 ve daha büyük yaşta olanların toplam içerisindeki oranı oldukça düşüktür. Buna göre öğrencilerin üçte ikisinin (3/2) 14, 15 yaşlarında oldukları söylenebilir.

D. Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Durumu

Tablo 4: Öğrenci Annelerinin Eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı

Tahsili	Sayı	%
1. Okuryazar değil	12	5.38
2. Okuryazar	12	5.38
3. İlkokul mezunu	75	33.63
4. Ortaokul terk veya mezun	31	13.90
5. Lise terk veya mezun	65	29.15
6. Üniversite terk	3	1.35
7. Üniversite mezunu	25	11.21
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin anne ve babalarının tahsil durumu onların duygu ve düşüncelerini olduğu kadar tutum ve davranışlarını da belirli ölçüde etkilemektedir. Anne ve babası yüksek tahsilli olanlarla daha düşük tahsil seviyesine sahip olanların Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde okutulan konuları yeterli bulup bulmama, ilköğretim 4. sınıftan önce abdest alma, dua ve sure bilme vs. konularda farklılık göstermesi tabiidir.

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin %5.38' i okuryazar değil, %5.38' i okuryazar, %33.63' ü ilkököl mezunu, %13.90' ı ortaokul terk veya mezunu, %29.15' i lise terk veya mezunu, %1.35' i üniversite terk, %11.21' i üniversite mezunudur.

Geçmiş yıllarda bu konuda yapılmış çalışmalara baktığımızda annelerin tahsil seviyesinin giderek yükseldiğini görüyoruz.⁴²

⁴² Kâhya, a.g.Tez, s.20

E. Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Durumu

Tablo 5: Öğrenci Babalarının Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı

Tahsili	Sayı	%
1. Okuryazar değil	0	0
2. Okuryazar	8	3.59
3. İlkokul mezunu	52	23.32
4.Ortaokul terk veya mezun	19	8.52
5. Lise terk veya mezun	70	31.39
6. Üniversite terk	10	4.48
7. Üniversite mezunu	64	28.70
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Anketimize katılan öğrencilerin babalarının %3.59' u okuryazar, %23.32' si ilkököl mezunu, %8.52' si ortaokul terk veya mezunu, %31.39' u lise terk veya mezunu, %4.48' i üniversite terk, %28.70' i üniversite mezunudur.

Geçmiş yıllarda bu konuyla ilgili yapılmış araştırmalara baktığımızda öğrenci babalarının tahsil seviyesinin oldukça yükseldiğini görmekteyiz.⁴³ Ailelerin tahsil seviyelerinin artmasının çocukların tutum ve davranışlarına olumlu tesiri olduğu bilimsel araştırmalarla ispatlanmıştır.⁴⁴

F. Öğrencilerin Annelerinin Mesleği

Anne babaların mesleği öğrencilerin hangi sosyo-ekonomik yapıdan geldiğini gösteren göstergelerden biri olarak görülebilir. Sosyo-ekonomik yapının da ferдин eğitim sürecinde sınırlı da olsa müsbet ya da menfi rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Faktörün öğrencinin tutum ve davranışlarına ne şekilde yansıtılabileceğini test etmek

⁴³ Kâhya, a.g.Tez, s.19

⁴⁴ Bkz. Yavuzer, Haluk, *Ana Baba ve Çocuk*, İstanbul 2005, s.155

amacıyla anketimizde öğrencilerin anne ve babalarının sosyal düzeylerini belirleyecek bir soruya yer verilmiştir. Elde edilen bilgiler tablolarda sunulmuştur.

Tablo 6: Öğrenci Annelerinin Mesleki Dağılımları

Mesleği	Sayı	%
1. Ev kadını veya işsiz	174	78.03
2. Memur	20	8.97
3. İşçi	19	8.52
4. İşadamı veya sanayici	3	1.34
5. Sanatkâr	0	0
6. Serbest meslek	6	2.69
7. Emekli	1	0.45
8. Başka bir iş	0	0
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Tablo 6’da görüleceği üzere öğrenci annelerinin %78.03’ü ev kadını, %8.97’si memur, %8.52’ si işçi, %1.34’ ü işkadını veya sanayici, %2.69’u serbest meslek, %0.45’i emekli, yapılan tespitlere göre ankete katılan öğrencilerimizin annelerinin dörtte üçünden fazlası ($\frac{3}{4}$) ev kadını olup iş hayatında değillerdir. Bunun sebebi Türk toplumunda aile içerisinde ev işlerini ve çocukların bakımını, terbiyesini annenin üstlenmiş olmasıdır. Bu nedenle çocukların yetişmesinde ve iyi bir terbiye almasında annelere daha fazla sorumluluk düşmektedir.⁴⁵

⁴⁵ Canan, İbrahim, *Çocuk Eğitimi*, İstanbul 2004, s.22

G. Öğrenci Babalarının Mesleği

Tablo 7 : Öğrenci Babalarının Mesleki Dağılımı

Mesleği	Sayı	%
1. Ev kadını veya işsiz	0	0
2. Memur	42	18.92
3. İşçi	74	33.33
4. İşadamı veya sanayici	21	9.46
5. Sanatkâr	0	0
6. Serbest meslek	55	24.77
7. Emekli	19	8.56
8. Başka bir iş	11	4.95
Katılan	222	99.55
Cevapsız	1	0.45
Toplam	223	100.00

Tablo 7’de görüldüğü gibi öğrenci babalarının %18.92’si memur, %33.33’ü işçi, %9.46’sı işadamı veya sanayici, %24.77’si serbest meslek, %8.56’sı emekli, %4.95’i başka bir işte çalışmaktadır. 1 öğrenci sorumuzu yanıtızsız bırakmıştır. Bu tespitlere göre öğrencilerimizin babalarının yarısı işçi ve memurdur. İşsiz hiçbir babanın olmadığı tespit edilmiştir. Bu da bizi ankete katılan öğrencilerin homojen bir yapıya sahip olduğu sonucuna götürüyor.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖĞRENCİLERİN DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSİ VE İSLAM DİNİ HAKKINDAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLARI

I:-DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ DERSİYLE İLGİLİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Bu bölümde öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine ilişkin tutum ve davranışları ile ilgili tespitler yer almaktadır. Bu konu için öğrencilere 66 adet soru sorulmuş ve bunlardan elde edilen verilerden yorumlar yapılmıştır.

Araştırmamızda tutum kavramı öğrencilerin duygu, düşünce ve inançlarını kapsayacak şekilde, davranış kavramı ise bu düşünce, duygu ve inançlarının uygulamaya dönüşen şekil olarak ele alınmıştır. Tutum, bireye atfedilen ve onun psikolojik bir obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli biçimde oluşturan bir ön düşünce biçimidir.⁴⁶ Tutum bireylerde gözlenebilen bir özellik ve davranış olmayıp, davranışa hazır olma halidir. Tutum, bireyin düşünce, duygu ve davranışlarını birbirleriyle uyumlu kılarak etkileyebilir. Çünkü ferdin fiil ve hareketleri büyük oranda tutumlarının tesiri altındadır.⁴⁷ Tutumlar ne kadar güçlü ise onu değiştirmek de o kadar zordur. İnsanlar tutumlara sahip olarak doğmazlar, tutumları sonradan edinirler.⁴⁸

Demek ki tutumlar zaman içinde gelişme, değişme gösterirler. Tutumları doğrudan doğruya ölçmek mümkün değildir. Ancak dolaylı yollardan davranışlar ile ölçülebilir. Bu ölçmede ekseriyetle kullanılan metot sorulara cevap vermek veya fikir belirleme şeklinde ortaya çıkan davranışları içeren metoddur.

Davranış ise organizmanın uyarılar karşısında tepkilerinin tümünü içeren, gözlenebilen bir harekettir. İnsan davranışlarına etki eden faaliyetlerin başında öğrenme gelmektedir. Öğrenme yoluyla kazanılan davranışlar kalıcıdır. İnsanın sahip olduğu duyguları da davranışlarına yön verir. Tutum ve davranışlarına önderlik eder. Duygularına hâkim olan ve onları olumlu yönde kullanan kişilerin toplum hayatındaki ilişkileri daha düzenlidir. Kısaca duygular, insan hayatındaki iniş ve çıkışların en önemli sebepleridir. İnsan, yaratılışı gereği bilinçli veya bilinçsiz biçimde etkilenmeye, davranış kazanmaya ve davranışlarını değiştirmeye müsaittir. Yine yaratılış olarak insan hem çevresini, hem de çevresindeki canlıları etkileyerek geliştirme kabiliyetindedir.

⁴⁶ Kağıtçıbaşı, Çiğdem, *Yeni İnsan ve İnsanlar*, İstanbul ts, s.84

⁴⁷ Krech,Crukchfield, *Cemiyet İçerisinde Fert* (birinci kitap) (çev.Mümtaz Turhan), İstanbul 1983, s.243

⁴⁸ Bolay, Süleyman Hayri, “Yetiştirilecek Nesillere Kazandırılması Gereken Değerler”, *Din Öğretimi Dergisi*, sy.21, (Kasım 1989), s.12–18

İnsan, insanı etkileyerek⁴⁹ yeni davranış biçimleri geliştirebilmektedir. Bu etkileşimi sağlayan en büyük etkenlerden bir tanesi de eğitimidir.

Eğitim, en geniş anlamı ile “insanlarda istenilen yönde davranış geliştirme faaliyetidir.”⁵⁰ Başka bir ifade ile “insanda doğuştan gelen ruhi ve bedeni kabiliyetleri geliştirme, kabiliyetler ve temayüller arasında dengeyi kurma, istenilen yönde davranışları kazandırma faaliyetlerinin bütünüdür”.⁵¹ İnsanların tutum ve davranışları ile en yakından ilgilenen kurumların başında “din” gelir. Dinin insan hayatı ve davranışları üzerinde pek çok etkisi vardır. Bu etkileri ilköğretim sistemi içerisinde yer alan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretimi açısından değerlendirmek gerekmektedir. Araştırma verileri öğrenci tutum ve davranışları yönünden değerlendirilmiş, tespit ve yorumlarında bulunulmuştur.

A. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Arkadaş İlişkilerine Etkisi

Tablo 8: Arkadaşlık İlişkilerinde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Etkileri

Arkadaşlık ilişkilerinizde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin olumlu etkileri olduğuna inanıyor musunuz?	Sayı	%
1. Evet	168	75.34
2. Hayır	9	4.03
3. Biraz	38	17.04
4. Bir fikrim yok	8	3.59
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Araştırmamıza katılan çocukların Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin arkadaşlık ilişkilerinde olumlu etkisi olduğunu belirtenler %75.34 ile epey fazladır. Biraz etkisinin olduğunu söyleyenler %17.04’tür. Yani öğrencilerimizin neredeyse tamamı arkadaş ilişkilerinde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin olumlu etkileri

⁴⁹ Başaran, İbrahim Ethem, *Eğitimin Psikolojik Temelleri Eğitim Psikolojisi*, Ankara 1996, s.108

⁵⁰ Başaran, a.g.e, s.109

⁵¹ Ayhan, Halis, *Eğitim Bilimine Giriş*, İstanbul 1997, s.25

olduğuna inanmaktadır. Olumlu bir etkisinin olmadığını dűşünenler %4.03, bir fikrim yok diyenler %3.59'dur.

Çocuklar 12–13 yaşlarından itibaren ergenlik çağı da denilen ilk gençlik çağına gelirler. Bu çağ eğitim ve öğretim için en zor çağdır. Bedensel ve ruhsal yönden önemli değişikliklerin belirlediği bu çağda dengeli ve uyumlu ilkokul çocuğu gider, yerine oldukça tedirgin, güç beğenen ve çabuk tepki gösteren bir genç gelir. Çabuk sinirlenir, olur olmaz şeyi sorun yapar. Derslere ilgisi azalmış, çalışma düzeni bozulmuştur.⁵² Beş duyusu yeterince gelişmiş, her şeyi ve her olayı kendilerine göre düşünme, hissetme ve değerlendirme seviyesine ulaştıkları için hür ve bağımsız olma arzuları yoğunlaşmıştır.

Arkadaş gruplarına daha fazla önem vermeye başlar, artık büyüdükleri, yetişkin adam oldukları duygusuna sahip oldukları için grup psikolojisi içerisinde hareket etmeye eğilim gösterirler.⁵³ Öğrenciler arasında arkadaşlığın; sevgi ve fedakârlık duyguları içerisinde oluşmasında şüphesiz en önemli faktörlerden birisi de din eğitimi ve öğretimidir.⁵⁴ Araştırmamızın tespitlerine göre öğrencilerimizin %75.34'ü tamamen, %17.04'ü biraz tesiri olduğunu belirterek arkadaşlık ilişkilerinde dini duygu ve tavırlarının önemine işaret etmişlerdir. Çocuklara dostluk ve arkadaşlık duygularını geliştirici örneklerle yardımcı olmak gerekir. Onların kalbine İslam'ın merhamet ve sevgi anlayışını yerleştirmeli; onları sevgi, saygı, fedakarlık, empati gibi öğretilerle topluma hazır hale getirmeliyiz. Çocukların arkadaşlarıyla ve büyüklere karşı davranışlarının eğitimi, kişiliğinin esasını teşkil edecektir. Ömür boyu sürecek ilişkilerde başarı ya da başarısızlık buna bağlıdır.⁵⁵

⁵² Yörükoğlu, Atalay, *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*, İstanbul 1998, s.375

⁵³ Fersahoğlu, Yaşar, *Din Eğitimi ve Öğretimde Duygu Eğitimi*, İstanbul 1998 s.75

⁵⁴ Güngör, Ali, *İlköğretim Okulları İkinci Kademe Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Sorunları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2001, s.69

⁵⁵ Ayhan, Halis, *Din Eğitimi ve Öğretimi*, İstanbul 1997, s.88

B. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinde İşlenen Konuların Öğrencilerin Sorumluluk Anlayışına Etkileri

Tablo 9: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Öğrencilerin Sorumluluk Anlayışına Etki Oranı

Şimdiye kadar Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde öğrendikleriniz sorumluluk anlayışınızın gelişmesine katkıda bulundu mu?	Sayı	%
1. Sorumluluk anlayışımı geliştirdi	148	66.37
2. Sorumluluk anlayışımı kısmen geliştirdi	58	26.00
3. Sorumluluk anlayışımın gelişmesinde etkili olmadı	2	0.90
4. Bir fikrim yok	15	6.73
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Anketimize katılan öğrencilerin %66.37'si dersin, sorumluluk anlayışlarına olumlu etki yaptığını, %26'sı kısmen olumlu etkide bulunduğunu, %0.90'ı sorumluluk anlayışına bir tesiri olmadığını, %6.73'ü de bir fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Bireylerde sorumluluk anlayışının oluşmasında aldıkları dini eğitimin büyük etkisi vardır. Öğrencilerimizin büyük bir kısmı tamamen veya kısmen de olsa Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin büyük etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bu tespitimiz, 1997 yılında Bursa il merkezinde 21 ilköğretim okulunda yapılan bir araştırma ile de desteklenmektedir.⁵⁶

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde, öğretilen ibadetler ve ahlâk anlayışının öğrencilerin sorumluluk kazanmalarında bir tesiri olduğu aşikârdır. Çocuklara öğretilen ahiret inancı, yaptıklarına göre ceza veya mükâfat alacaklarının öğretilmesi çocukların sorumluluk duygusunu geliştirmelerini sağlar. Yarınlarımızın teminatı olan çocuklarımıza sorumluluk anlayışının kazandırılması toplumumuz için son derece önemlidir.

⁵⁶ Kâhya, a.g.Tez, s.73

C. Öğrencilerin İyi Huylu ve Tutarlı Olmaları ve Buna Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Katkısı

Tablo 10: Davranışlarda İyi Huylu ve Tutarlı Olma Durumu

Kendinizi iyi huylu ve tutarlı bir insan olarak tanımlayabilir misiniz?	Sayı	%
1. Evet	141	63.23
2. Kısmen	78	34.98
3. Hayır	1	0.45
4. Bir fikrim yok	3	1.34
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Anketimize katılan öğrencilerin %63.23'ü kendini iyi bir insan olarak tanımlamış, %34.98'i kısmen kendisini iyi bir insan olarak nitelendirirken, %0.45'i kendisinin iyi bir insan olmadığını, %1.34'ü ise bu konuda bir fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Öğrencilerin yarısından fazlasının kendini kısmen veya tamamen iyi bir insan olarak tanımlamaları kendileriyle barışık bir kişiliğe sahip olduklarını gösterir. Öğrencilerin kendilerini iyi huylu ve tutarlı görmeleri, onların gündelik hayatlarında söz ve davranışlarının birbirleriyle uyumlu, kendilerine ve çevrelerine iyilik yapmaya eğilimli olduklarını gösterir.

Tablo 11: İyi Huylu ve Tutarlı Olmada Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Etkisi

İyi huylu ve tutarlı olmada Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde anlatılan konuların etkisinin olduğuna inanıyor musunuz?	Sayı	%
1. Evet	157	70.40
2. Kısmen	61	27.35
3. Hayır	1	0.45
4. Bir fikrim yok	4	1.79
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin %70.40'ı iyi huylu ve tutarlı olmalarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin etkilerini kabul etmiş, %27.35'i kısmen kabul etmiş, %0.45'i kabul etmemiş, %1.79'u bir fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Kur'an'da insanlara iyi huylu olmaları gerektiği sık sık anlatılmış,⁵⁷ çevresindekilere faydalı olmaları emredilmiştir.⁵⁸ Peygamberimiz de hayatıyla adeta yaşayan bir Kur'an olmuş, nasıl iyi huylu bir insan olunacağını bizzat insanlara göstermiştir. Hayatı boyunca “öfke, büyülenme, kaba olma” gibi kötü huylardan uzak durmuştur. Günümüz insanların en büyük problemi ahlâk problemidir. İyi huylu olmak da ahlâkın temel taşlarından bir tanesidir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde bu konu üzerinde durulmalı, Peygamberimizden ve tarihteki çeşitli şahsiyetlerden örnekler verilerek yetişen neslin iyi huylu ve tutarlı olmaları için çaba sarf edilmelidir.

Tespitlerimize göre öğrencilerin büyük çoğunluğu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin iyi huylu olma ve tutarlı olmalarında olumlu katkıda bulunduğunu ifade

⁵⁷ Ahzap Suresi, 33/35

⁵⁸ Bakara Suresi, 2/267

etmişlerdir. Buna göre iyi huylu ve tutarlı olmalarında “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin etkili olabileceği varsayımı” doğrulanmıştır.

D. Aile Büyüklerine Karşı Saygılı Davranmada Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Etkileri

Tablo 12: Aile Büyüklerine Saygılı Olmada Dini İnancın Etkisi

Aile büyüklerinize saygılı olmanızda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin etkili olduğuna inanıyor musunuz?	Sayı	%
1. Evet	173	77.58
2. Kısmen	38	17.04
3. Hayır	8	3.59
4. Kararsızım	4	1.79
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %77.58’i ailelerine saygılı olmalarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin etkili olduğuna inandıklarını, %3.59’u inanmadıklarını, %17.04’ü kısmen etkili olduğuna inandıklarını, %1.79’u da bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Günümüz toplumunda aile içinde görülen sıkıntılardan biri de ergenlik çağındaki çocukların ailede otoriteyi sarsacak bir şekilde anne ve babaya karşı itaatsiz görünmeleridir.⁵⁹ Bu çağdaki çocuklar kendi anne babalarından utanıyormuş gibi davranırlar. Arkadaşlarını eve çağırınca annenin ya da babanın yanlarında oturmalarına çok sinirlenirler.⁶⁰ Kur’an’da anne ve babamıza iyi davranmamız gerektiği vurgulanmış, anne ve babamıza saygısızlık etmenin Allah’ın sevmediği ve kınadığı bir davranış

⁵⁹ Bilgin, Beyza, “İnanç, İbadet ve Ahlâk Öğretimi İlkokul Öğretmenleri İçin”, *Din Eğitimi Dergisi*, sy.15, (Haziran 1988), s.16–24

⁶⁰ Yörükoğlu, a.g.e, s.136

olduğu anlatılmıştır.⁶¹ Bu dönemde gençlerin dini duygularını geliştiren ve onları dine yaklaştıran bir takım faktörler vardır. İnanç konuları bu dönemde gençlerin davranışlarının şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Çocuklar dinin ahlâk konularını gereği gibi benimseyecek durumdadırlar.⁶² Böylesine sıkıntılı ve gergin bir dönemde din eğitimi gençlerimize can simidi olmalı, onlara istikrar ve istikamet kazandırmalıdır. Yaptığımız araştırma, bu durumu açık olarak ortaya koymuştur. Çocuklarımızın nerdeyse tamamı aile büyüklerine saygılı olmalarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin etkili olduğuna inanmaktadırlar.

Aile Büyüklerine Saygılı Olmada Dersin Kısmen Etkili Olduğunu Belirtenler;

“Bu davranışı edinmelerinde ailelerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinden daha fazla etkili olduğunu, diğer derslerinde bu konuda katkısı olduğunu, küçük oldukları için büyüklere zaten saygılı olmaları gerektiğini bildikleri, böyle davranmanın insanlık görevi olduğunu gerekçe göstermişlerdir.”

Aile Büyüklerine Saygılı Olmada Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Etkisi Olmadığını Belirtenler ise;

“Aile büyüklerine Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini görmeden önce de saygılı olduklarını, bu davranışı aile bireylerinin kendisine kazandırdıklarını, derslerin yeterince ve faydalı olarak işlenmediğini, ders konularının ve ders saatlerinin yetersizliği dolayısıyla bu tür konuların yüzeysel geçildiğini gerekçe olarak göstermişlerdir.”

⁶¹ Lokman Suresi, 31/14, İşra Suresi, 17/23

⁶² Öcal, *İmam Hatip...* a.g.e, s.143

F. Öğrencilerin İyilikleri Yapmada, Kötülüklerden Kaçınmalarında Dini İnançlarının Etkisi

Tablo 13: İyilikleri Yapmada ve Kötülüklerden Kaçınmada Dini İnançın Etkisi

İyilikleri yapmada kötülüklerden kaçınmada dini inancınızın etkisi olduğuna inanıyor musunuz?	Sayı	%
1. Evet	209	93.72
2. Bazen	12	5.38
3. Hayır	0	0
4. Kararsızım	2	0.90
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %93.72'si iyilikleri yapmada ve kötülüklerden kaçınmada dini inançların etkisini kabul ederken, %5.38'i bazen etkisi olduğunu kabul etmektedir, sadece %0.90'ı kararsız olduğunu belirtirken, etkisinin olmadığını düşünen öğrenci yoktur.

Kur'an-ı Kerimde ve Peygamberimiz'in sünnetinde müslümanlara iyilik emredilip kötülük men edilmiştir.⁶³ Kur'an'da iyiliğin ve güzelliğin faziletleri kötülüğün ve çirkinliğin zararları en etkili misallerle ifade edilmektedir.⁶⁴ İyilik ya da kötülük şeklinde vasıflandırılan bütün olaylar, insanoğlunun sahip olduğu inanç, duygu ve düşüncesinin etkisiyle meydana gelen olaylardır. İyilik ve kötülük yapabilecek bir kabiliyette yaratılmış bulunan insan, bu iki zıt duygunun tesiriyle hayatını

⁶³ Al-i İmran Suresi, 3/114

⁶⁴ İbrahim Suresi, 14/24–26 Bakara Suresi, 2/261–264

şekillendirecek bir düzeni ortaya koymaya çalışmaktadır.⁶⁵ Kişi zihin yapısı, aldığı eğitim ve sahip olduğu kültür nispetinde ya iyiliği veya kötülüğü seçmektedir. Bazı zaman iyilik, bazı zaman kötülük yapabilmektedir.⁶⁶ Her ne kadar bu seçme olayında hür ise de ondan daima istenen şey kötülüklerden kaçınmak, sürekli olarak iyilik yapmaktır. Onun içindir ki, İslam'ın her emrinin temelinde insanları bu amaca yöneltme gibi bir düşünce ve anlayış vardır.

Büyük şehirlerde giderek artan suç ve kötülüğün güvenlik güçleri ve kanunlarla önlenememesi iyilik isteğinin ve kötülükten kaçınmanın içsel olarak gerçekleştirilmesi gerektiğine açık bir kanıttır. Her insanın başına suçu ve kötülüğü önlemek için bir polis dikmek imkânsızdır. Oysa insanın vicdanı eğitilse, dıştan bir zorlama olmadan kendi isteğiyle iyilik yapıp kötülüklerden uzak duracaktır. Vicdanların ve kalplerin eğitimi ise dinin, dolayısıyla Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin konusudur.

Araştırmamıza katılan öğrencilerin tamamına yakını iyilikleri yapmada ve kötülüklerden kaçınmada dini inançlarının etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bu tespitlerimizden hareketle küçük yaştan itibaren başlayarak çocuklarımıza iyiliğin, hayrın ne demek olduğunu ve bunu uygulamanın gerektiğini belirtmeliyiz.

⁶⁵ Okudan, Ömer, Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi ve Öğretimi Öğretmeni Yetiştirme Sorunu, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002 s.79

⁶⁶ Bkz. Şanver, Mehmet, *Kur'an'da Tebliğ ve İnsan Psikolojisi*, İstanbul 2004, s.38

G. Çalışma Hayatında ve Başarılı Olmada Dini İnançın Etkisi

Tablo 14: Çalışma Hayatında Başarılı Olmada Dini İnançın Etkisi

Çalışmalarınızda ve başarılı olmanızda dini inancınızın size güç verdiğine inanıyor musunuz?	Sayı	%
1. Evet	184	82.51
2. Hayır	4	1.79
3. Bazen	31	13.90
4. Kararsızım	4	1.79
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %82.51'i çalışma hayatında ve başarılı olmalarında dini inançlarının kendilerine güç verdiğine inandıklarını, %1.79'u başarılı olmak ile dini inancın ilgisi olmadığını, %13.90'ı bazen ilgisi olduğunu belirtmiştir, %1.79'u kararsız kalmıştır.

Çalışma Hayatında ve Başarılı Olmalarında Dini İnançın Etkisi Olduğunu Kabul Edenler;

“Dinimizin çalışmayı teşvik ettiğini ve Allahın çalışkanları sevdiğini/ Dua ederek daha başarılı olduklarını/ Çalışanlara Allah’ın yardım edeceğine inandıklarını/ Çalışmanın dinimizde sevap olduğunu/ İnanan insanların daha başarılı olduğunu/ İnançlarının gereği çalıştıklarını/ Allah’ın desteğinin güç verdiğini/ Peygamberimizin de çalıştığını gerekçe olarak göstermişlerdir.”

Çalışmalarında ve Başarılı Olmalarında Dini İnançla İlgisi Olmadığını İnananlar ise;

“Çalışkanlığın ve başarılı olmanın dinle alakasının olmadığını/ Çalışanların zaten başarılı olacağını/ Başarılı olmak için çalışmak gerektiğini” gerekçe olarak ifade etmişlerdir.

Çalışma Hayatlarında ve Başarılı Olmalarında Dini İnancın Bazen Etkisi Olduğunu Kabul Edenler;

“Sınavlarından önce dua etmenin rahatlattığını/ Bazen iyi not aldıklarını/ Dualarının bazen kabul edildiğini, bazen kabul edilmediğini/ Her zaman dua etmeyi unuttuklarını/ Bir işe başlarken besmeleyi her zaman çekmediklerini/ Başarılı olmak için çalışıp gayret göstermek gerektiğini” belirtmiştir.

İş ve meslek sahibi olmayı, ailesinin rızkını temin etmek için çalışmayı dinimiz ibadet saymıştır. Şunu da belirtmeliyiz ki İslamiyet iyi, doğru ve faydalı çalışmalardan yanadır. Hz. Peygamber'in hayatı diğer alanlarda olduğu gibi çalışma konusunda da insanlar için örnektir. Her şeyden önce o, Kur'an-ı Kerim'in çalışma hayatı ve prensipleri ile ilgili ayetlerini kendi hayatında uygulamıştır. Bu alanda doğruluk, güvenilir olma, adaleti uygulama ve sözleriyle davranışları arasında çelişki bulunmama gibi temel ilkelere uymuştur. Kişinin çalışmasını, üretimde bulunmasını ve ailesini geçindirmesini, fakire, yoksula yardım için çalışmayı, Allah yolunda cihad ve gündüzleri oruç ve geceleri namazla geçirme ile bir tutmuştur.⁶⁷ Çalışmak, insanın temel görevidir. Böylesine önemli bir konuda araştırmamıza katılan öğrencilerimizin tamamına yakını çalışmalarında ve başarılı olmalarında dini inançlarının kendilerine güç verdiğine inanmaları, din eğitimi ve öğretiminin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Dini inanç, çocuklarımız için manevi bir güç kaynağıdır. Toplum olarak çocuklarımızın bu güç kaynağından faydalanmalarını sağlamalıyız.

H. Öğrencilerin İlköğretim 4. sınıfa Başlarken İslam'ın Temel İbadet ve Temizlik Konularını Bilme Durumları:

Araştırmamıza katılan öğrencilerin, İslam'ın ibadet ve temizlik konularını bilip-bilmediklerini öğrenebilmek için aşağıdaki soruları yönelttik.

⁶⁷ Buhari, Sahih, VI, 190

1. Namaz Abdesti Almayı Bilip – Bilmeme Durumları

Tablo 15: Öğrencilerin 4. Sınıfta Namaz Abdesti Almayı Bilip- Bilmeme Durumları

İlköğretim 4.sınıfta Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi okumadan önce namaz abdesti almayı;	Sayı	%
1. Biliyordum	177	79.37
2. Bilmiyordum	46	20.63
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %79.37'si ilköğretim 4.sınıfa başlarken namaz abdesti almayı bildiklerini, %20.63'ü bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Küçük yaşlardaki çocukların büyükleriyle birlikte camiye gitme istekleri abdest ve namaz öğrenimini kolaylaştırmaktadır. Çünkü öğretimde hazır bulunuşluk öğretime son derece müspet katkılar sağlar. Abdest almayı bilenlerin çokluğu, çocukların dine, ibadete ve camiye meraklı olduklarını göstermektedir.

2. İki Rekât Bir Namazı Kılıp Kılmama Durumları

Tablo 16: Öğrencilerin İlköğretim 4.Sınıfta Namaz Kılmayı Bilip-Bilmeme Durumları

4.Sınıfa başlamadan önce iki rekâtlık namaz kılmayı;	Sayı	%
1. Biliyordum	115	51.57
2. Bilmiyordum	108	48.43
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %51.57'si iki rekâtlık bir namazı kılmayı bildiklerini, %48.43'ü kılmayı bilmediklerini, ifade etmişlerdir.

Öğrencilerimizin ilkokul 4. sınıfta Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerini okumaya başlamadan önce iki rekâtlık namaz kılmayı biliyor muydunuz? sorusuna verdikleri cevap çocukların dine karşı ilgi duyduklarını göstermektedir. %51.57 gibi oranda namaz kılmayı bildiklerini ifade etmeleri, bize aynı zamanda daha erken yaşlarda da din eğitiminin verilmesinin gelişimlerine ters düşmediğini göstermektedir. Bu oran, dine olan ilgi ve merakın küçük yaşlarda başladığının da göstergesidir. Neticede çocuk da toplumda yaşayan bir ögedir. Sokağa çıktığında camiyi, minareyi görmesi, anne ve babasını namaz kılariken görmesi dine olan, ilgi ve merakını artırmaktadır. Bu da din eğitimi için olumlu bir faktördür.

I. Öğrencilerin, İlköğretim 8. Sınıfta İslam'ın Temel İbadet ve Temizlik Konularını Bilip – Bilmeme Durumları

1. Öğrencilerin Kendi Kendilerine Abdest Alıp- Almama Durumları

Tablo 17: 8. Sınıfta Abdest Alıp- Almama Durumları

Beş yıldır gördüğüm Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri sonunda kendi kendime abdest;	Sayı	%
1. Alabilirim	221	99.10
2. Alamam	2	0.90
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %99.10'u kendi kendilerine rahatlıkla abdest alabileceklerini, %0.90'ı alamayacaklarını belirtmişlerdir.

Araştırmalara göre, çocukların somut konuları anlaması ve yerine getirmesi daha erken yaşlarda başlamaktadır. Çocuklar, küçük yaşlardan itibaren büyüklerini taklit eder, örnek alırlar. Bu nedenle çocuklara zamanla abdestin faydaları ve nasıl alındığı

soru cevap şeklinde hatırlatılabilir. Çünkü çocuklar zaman içinde abdest almayı unutabilirler. Davranışlar hayatta uygulanmadıkça kalıcı olmazlar.

Abdest konusunu bu kadar iyi bilmelerinin bir nedeni de bu ibadeti gerek ev hayatında anne babalarından, gerekse toplumda çok sık olarak görmeleridir. Abdest, dinimizin temel ibadetlerinden bir tanesidir ve çocuğa temizlik alışkanlığını kazandırmak için bir araçtır. Abdestin maddi ve manevi faydaları çocuğa iyi bir şekilde öğretilmeli ki bu davranış kalıcı olsun.⁶⁸ Öğrencilerin, temizliği, Allah'a saygının, O'nun sevgisini kazanma arzusunun bir işareti olarak algılamaları önemlidir. Temizlik hem beden, hem vicdanın temizliğidir. Yani başka insanlara karşı beslenen niyetlerde de temizlik olacaktır. Bu ayrıntılar üzerinde durulmalı, öğrencilere örnekler buldurulmalıdır.⁶⁹ Çocukların %99.10'nun abdest almayı bilmeleri din eğitimi açısından olumlu bir durumdur.

2. Gusül Abdesti Alıp – Almama Durumu

Tablo 18: Gusül Abdestini Alıp – Almama Durumu

Gusül abdestini aslına uygun olarak;	Sayı	%
1. Alabilirim	212	95.07
2. Alamam	11	4.93
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Anketimize katılan öğrencilerimizin %95.07'si gusül abdestini aslına uygun olarak alabileceklerini, %4.93'ü alamayacaklarını belirtmişlerdir.

Öğrenciler, gusül abdesti almanın ibadetler ve insan sağlığı için bir gereklilik olduğunu bilmelidir. Çünkü gusül abdesti, maddi temizliğin yanında, manevi temizliğin de gereğidir. Allah'a kulluğu yerine getirmenin yollarından biri de Allah'ın emretmiş olduğu esasları yerine getirmektir.

⁶⁸ Kılavuz, Saim- Köten, Akif- Çetin, Osman - Algül, Hüseyin, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi*, İstanbul 2000, s.230

⁶⁹ Bilgin, Beyza - Selçuk, Mualla, *Din Öğretimde Özel Öğretim Yöntemleri*, Ankara 1997, s.99

3. Herhangi Bir Namazı Kılıp Kılmama Durumları

Tablo 19: Namazın Öğrencilerce Kılınıp – Kılınmama Durumu

Kendi kendime herhangi bir namazı;	Sayı	%
1. Kılabilirim	193	86.55
2. Kılmam	30	13.45
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin %86.55'i kendi kendilerine herhangi bir namazı kılacaklarını, %13.45'i kılmayacaklarını ifade etmişlerdir.

Çocukların namaz kılmayı bilme oranının yüksek olması olumlu bir durumdur. Çünkü namaz Peygamber efendimizin hadisinde de belirttiği gibi, İslam'ın temel ibadetlerindedir.⁷⁰ Tabi namaz kılma alışkanlığını kazandırırken namazın ne anlama geldiği de çocuğa kavratılmalıdır.

4. Cenaze Namazını Kılıp – Kılmama Durumları

İslami geleneklere göre bayanlar cenaze namazı kılmakla yükümlü değildir. Bunun için aşağıdaki anket sorumuzda yalnızca erkek öğrenciler görüş belirtmişlerdir.

Tablo 20: Cenaze Namazının Kılınıp Kılınmama Durumu

Bir yakınım öldüğünde cenaze namazını;	Sayı	%
1. Kılabilirim	47	37.30
2. Kılmam	79	62.70
Katılan	126	56.50
Cevapsız	97	43.50
Toplam	223	100.00

⁷⁰ Bkz. Öcal, Mustafa, *İlköğretim Okullarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ve Öğretim Yöntemleri*, İstanbul 2004, s.32

Ankete katılan erkek öğrencilerin %37.30'u, bir yakını öldüğünde cenaze namazı kılacaklarını, %62.70'i kılamayacaklarını belirtmiştir. Bu tespite göre, öğrencilerin neredeyse üçte ikisinin (2/3), bir yakını öldüğünde cenaze namazlarını kılamayacaklarını söylemelerinin, cenaze namazının sık sık kılınmaması ve genelde bu namaza küçüklerin iştirak etmemelerinden kaynaklandığı kanaatindeyiz.

Cenaze namazının belli bir vakti olmadığından ve düzenli olarak kılınmadığından çok sık olarak toplumda karşılaşılan bir ibadet değildir. Bu nedenle okulda öğrenilen bilgiler okul dışında yeterince uygulanmadığı için çabuk unutulabilmektedir.

İ. Öğrencilerin İslam'ın Temel İbadet ve Temizlik Konularını Öğrendikleri Yerler

Tablo 21: Temizlik ve İbadet Konularının Öğrenildiği Yerler

Temizlik ve ibadet konularını nerden öğrendiniz?	Sayı	%
1. Tamamını okulda öğrendim	26	11.66
2. Biraz ailemden ve kurslardan biraz da okuldan öğrendim	169	75.78
3. Tamamını okul dışında ailemden ve kurslardan öğrendim	28	12.56
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %11.66'sı temel ibadet ve temizlik konularının tamamını okulda, %75.78'i biraz ailede ve kurslarda, biraz da okulda, %12.56'sı tamamını okul dışında ailede veya kurslarda öğrendiklerini belirtmiştir.

Öğrencilerimiz İslam'ın temel temizlik ve ibadet konularını üç kaynaktan öğrendiklerini belirtilmişlerdir. Bu kaynaklar sırasıyla aile, okul ve toplumdur. Çocuklar ilk davranışlarını ailede öğrenirler, anne ve babalarını taklit ederler. Ailede öğrenilen davranışlar okulda pekiştirilir. Öğrencilerin ancak %11.66'sı İslam'ın temel temizlik ve

ibadet konularını okullarda öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bu konuları okullarda öğrenenlerin oranının düşük, ailelerinde öğrendiğini söyleyenlerin oranının yüksek olması, ailelerin, çocukların bilgilenmesinde ve eğitiminde oynadığı rolün önemini göstermektedir. Eksik ve hatalı bilgiler ise okulda telâfi edilmelidir.

J. Öğrencilerin Namaz Sure ve Dualarını Öğrendikleri Yerler

Tablo 22: Namaz Sure ve Dualarının Öğrenildiği Yerler

Namaz sure ve dualarını nerede öğrendiniz?	Sayı	%
1. Hepsini ailemde öğrendim	27	12.11
2. Bir kısmını ailemde bir kısmını okulda öğrendim	130	58.30
3. Hepsini okulda öğrendim	21	9.41
4. Yaz kurslarında cami hocasından öğrendim	45	20.18
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerimizin namaz sure ve dualarını öğrendikleri yerleri tespit edebilmek için “Şu anda bildiğiniz namaz sure ve dualarını ailenizde mi yoksa okulda mı öğrendiniz?” sorusunu yönelttik. Aldığımız cevaplar şöyledir:

Öğrencilerin %12.11’i namaz sure ve dualarının tamamını ailesinde öğrendiğini, %9.41’i tamamını okulda, %20.18’i yaz kurslarında cami hocasından, %58.30’u gibi büyük çoğunluğu bir kısmını ailesinde, bir kısmını okulda öğrendiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin namaz sure ve dualarını öğrendiklerini belirttikleri kaynaklar içerisinde en önemlisi hiç kuşkusuz aile ve okuldur.

Öğrencilerin ailelerinden aldıkları dua ve sure öğretimi yetersizdir. Nitekim bu alanda daha önce Halil İbrahim Kâhya’nın yaptığı yüksek lisans tezi de bize aynı sonucu vermektedir.⁷¹

⁷¹ Bkz. Kâhya, a.g.Tez, s.56

Ailelerin yetersiz kaldığı bu alanda görev, eğitimin ikinci ve en önemli basamağı olan okula düşmektedir. Okul, gelişme çağındaki bireylerin, genel kültür ve bilgilerle topluma uyumlarını, ortak değerleri özümsemelerini, kişiliklerini geliştirmelerini sağlamak üzere eğitim ve öğretim programlarına alındığı yerdir.⁷² Her öğrenciye kabiliyetlerine uygun olarak din eğitiminin verilmesi ve ona güzel davranışlar kazandırması okulun temel görevidir. Eğer okul bu işlevini yerine getirmezse, çocuk yaratılışından var olan din öğretimi ihtiyacını ya denetimsiz yollardan öğrenecek ya da batıl ve boş inançlarla toplum için bir problem haline gelecektir. Cami ve Kur'an kurslarında gerçekleştirilen din eğitiminin istenilen düzeyde yerine getirilmesi, hayatı boyunca çocuğa sağlam ve kalıcı bir din eğitimi almasına yardımcı olacaktır.⁷³ Cami ve Kur'an kurslarında verilen bilgiler çocuğa okul hayatında yardımcı rol oynar. Yine bu kurslar, çocukların okulda öğrenilenlerin pekiştirilmesi ve öğrenilecek olan yeni bilgilere zemin hazırlanması bakımından faydalı olduğu gibi, kötü arkadaş edinme, sigara ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklara karşı çocuklar için bir korunma görevi de görür.⁷⁴ Değişik okul ve aile çevresinden gelen çocuklar cami ortamında 'Kur'an ve dini bilgiler öğrenme amacı etrafında birbirleriyle kaynaşmakta, gençliğin erken döneminde birlik ve beraberlik örnekleri sergilemektedir. Özetle çocuklarımızın eğitiminde toplum, aile, okul, cami ve yaz kursları fonksiyonlarını yerine getirmelidir. Tespitlerimize göre okullar bu fonksiyonlarını yerine getirirken, aile ve camilerde verilen yaz kursları istenilen seviyede değildir. Camilerde yazın verilen kursların daha fonksiyonel hale getirilmesine ihtiyaç vardır.

⁷² Cebeci, Suat, *Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde Dini İletişim*, İstanbul 2003, s.75

⁷³ Aybey, Salih, *İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından Açılan Yaz Kursları ile İlgili Görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005, s.2

⁷⁴ Aybey, a.g.Tez. s.3

K. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin Okullarda Öğretmenler Tarafından Nasıl İşlendiği Hakkındaki Öğrenci Görüşleri

Tablo 23: Derslerin Öğretmenler Tarafından İşleniş Metotları

Öğretmenleriniz dersleri nasıl anlatıyor?	Sayı	%
1. Sözel Anlatım; Tartışma metodu, soru-cevap metodu, hoca anlatıyor öğrenci dinliyor, öğrenciler anlatıyor, kitap okuyarak, konularla ilgili hikâye anlatarak	132	59.19
2. Görsel Anlatım; Tepegöz, harita, broşür vb. kullanarak, gezi inceleme yaparak	14	6.28
3. İşitsel Anlatım; Teyp, kaset, vcd kullanılarak	37	16.59
4. Görsel ve işitsel Anlatım; Projeksiyon, televizyon kullanarak	27	12.10
5. Dersin durumuna göre hepsini kullanıyor	13	5.83
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin %59.19'u Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin sözel anlatımla (tartışma metodu, soru-cevap metodu, hoca anlatıyor öğrenci dinliyor, öğrenciler anlatıyor, kitap okuyarak, konularla ilgili hikaye anlatarak), %6.28'i görsel anlatımla (tepegöz, harita, broşür vb kullanarak, gezi inceleme yaparak), %16.59'u işitsel anlatımla (teyp, kaset, vcd kullanarak), % 12.10'u görsel ve işitsel anlatımla (projeksiyon, televizyon kullanarak), %5.83'ü dersin durumuna göre hepsinin kullanılarak işlendiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenler derslerde farklı metotlar kullanmaktadırlar. Öğretmenlerin teknolojiyle tanışık olduğu ancak teknolojiyi istenilen seviyede kullanamadıkları da ayrı

bir tespitimizdir. Her ne kadar teknoloji kullanımındaki oran düşük de olsa, zamanla bu oranın yükseleceği düşünülmektedir. Ancak belirtilmelidir ki, öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğrencileriyle eğitim amaçlı bir gezi ve inceleme yapmamaktadırlar. (Tablo 25) Bu da eğitim açısından bir eksikliklerdir.

L. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri Hangi Öğretim Metotları ile İşlenmelidir

Tablo 24: Öğrencilere Göre Dersler Nasıl İşlenmelidir

Size Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri nasıl işlenmelidir?	Sayı	%
1. Sözel Anlatım; Tartışma metodu, soru-cevap metodu, hoca anlatıyor öğrenci dinliyor, öğrenciler anlatmalı, kitap okumalı, konularla ilgili hikâye anlatmalı	86	38.56
2. Görsel Anlatım; Tepegöz, harita, broşür vb. kullanarak gezi inceleme yaparak	14	6.28
3. İşitsel Anlatım; Teyp, kaset, vcd kullanılarak	37	16.59
4. Görsel ve işitsel Anlatım; Projeksiyon, televizyon kullanarak	73	32.74
5. Dersin durumuna göre hepsi kullanılmalı	13	5.83
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılanların %38.56'sı sözel anlatımla (tartışma metodu, soru, cevap metodu, hoca anlatıyor öğrenci dinliyor, öğrenciler anlatmalı, kitap okumalı, konularla ilgili hikaye anlatılmalı), %6.28'i görsel anlatımla (tepegöz, harita, broşür, gezi, inceleme yaparak), %16.59'u işitsel anlatımla (teyp, kaset, vcd kullanarak) %32.74'ü

görsel ve işitsel anlatımla (projeksiyon, televizyon kullanarak), %5.83'ü dersin durumuna göre hepsi kullanılmalı diyerek görüşlerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin, bildiklerini en uygun şekilde öğretmesine yardım eden ve hedef davranışlarının öğrenci düzeyine göre uygulanan farklı eğitim metotları vardır. Fakat bu metotlardan hiçbirisi bir dersin ya da bir konunun öğretimi için her zaman doğru ve uygun metot olarak kabul edilemez. Yapılması gereken, bir derste konunun en iyi şekilde öğrenilmesini sağlayacak farklı yöntemleri kullanmaktır. Bu nedenle yöntemlerin uygulayıcısı olan öğretmenler, yöneme yatkınlıkları, zaman ve fiziksel olanaklar, maliyet, öğrenci grubunun ve konunun özellikleri, öğretim sonunda geliştirilmek istenen davranışlar ile sınıfın olanakları doğrultusunda uygun yöntemi seçmeli ve kullanmalıdır.⁷⁵ Yukarıdaki tespitler dikkate alındığında meslektaşlarımızın belirli bir metoda bağlı kalmayıp dersin ve konunun özelliğine göre öğrencilerin dikkatini çekecek, öğrenmeyi daha zevkli ve kolay hale getirecek bütün metotları kullanmaları gerektiğine inanıyoruz. Zaten öğrencilerin, istekleri de bu yöndedir. Öğretmenlerinin birden çok metodu kullanmalarını istemektedirler.

1. Öğrencilerin Gezi Gözlem Amacıyla Camilere Götürülüp – Götürülmediği

Tablo 25: Öğrencilerin Camilere Götürülüp –Götürülmediği Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde gezi gözlem amacıyla camiye gittiniz mi?	Sayı	%
1. Evet	6	2.69
2. Hayır	217	97.31
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

⁷⁵ Bkz. Selçuk, Mualla, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, Ankara 1991, s.154–155

Öğrencilerin %2.69'u gezi gözlem amacıyla camilere gittiklerini, %97.31'i götürülmediklerini ifade etmişlerdir.

Camiye Götürülen Öğrencilerin İzlenimleri;

“Ulu Cami'ye gittik, cami çok büyük ve çok güzel, atalarımızın ibadet yerine verdikleri önemi gördüm/ Caminin şadırvanı çok güzeldi/ Abdest aldık, çok eğlenceliydi/ Camide çok duygulandım/ Camilerde Arapça yazılar çok güzeldi / Camiyi tanıyıp bölümlerini öğrendik/ İnsanın içini ferahlık kaplıyor/ Birlikte namaz kıldık, çok güzeldi.”

Öğrencileri gezi-gözlem amacıyla camilere götürmek, öğrencilerin ibadetleri, yerinde ve uygulamalı olarak öğrenmeleri bakımından öğretimde kolaylık sağlar ve öğrenilenler daha kalıcı olur. Bu nedenle öğrencileri camiye götürmek, hem dikkatlerini konuya çeker ve hem de duygularını harekete geçirerek konunun öğrenilmesini kolaylaştırır.⁷⁶ Din öğretimi açısından bakıldığında bir gözlem gezisinin, gezilen yerin özelliğine göre, öğrenmede etkin olan duyuların yanında duygulara da hitap ettiği görülür.⁷⁷ Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleri, her ne kadar birtakım zorlukları da olsa, öğrencilerin dikkatini çekmek, eğitim- öğretim faaliyetlerini sınıfın dışına taşımak, ibadetleri yerinde görmek ve öğrencilerin kültürel değerlerini tanıması için gözlem metodunu kullanmalıdırlar.

2. Camiye Götürülmeyen Öğrencilerin Camiye Gitmek İsteyip İstemedikleri

Öğrencilerin camiye gitmek isteyip istemediklerini tespit edebilmek için, şimdiye kadar sınıfça camiye götürülmemişseniz, gitmek ister misiniz? sorusu yöneltilmiştir.

⁷⁶ Keyifli, Şükrü “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerine Bazı Tavsiyeler” *Din Öğretimi Dergisi*, sy. 15(Nisan Mayıs Haziran), Ankara 1988, s.61–64

⁷⁷ Tosun, Cemal “Din Öğretiminde Gezi Gözlem Yöntemi” *M.E.B Din Öğretim Dergisi*, Ankara 1993 sy. 40 s.28

Tablo 26: Öğrencilerin Camiye Gitmek İsteyip-İstemediklerinin Durumu

Camiye götürülmediyseniz derslerde gitmek ister misiniz?	Sayı	%
1. Evet	205	92.76
2. Hayır	16	7.24
Katılan	221	99.10
Cevapsız	2	0.90
Toplam	223	100.00

Öğrencilerin %92.76'sı camiye gitmek istediklerini %7.24'ü camiye gitmek istemediklerini belirtmişlerdir. %0.90'ı cevap vermemiştir. Öğrencilerin neredeyse tamamı camilere gitmek istediklerini belirterek, camiye karşı meraklı olduklarını ifade etmişlerdir. Bu oranın yüksek çıkması, çocukların camiye gezerek, öğretmeni ve arkadaşlarıyla birlikte camiye tanınarak, daha yakından ve bilimsel olarak öğrenme ve tanıma meraklarından kaynaklanmaktadır.

3. Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersini İşlerken Uygulama Yapıp - Yapmadıkları

Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini işlerken uygulama yapıp yapmadıklarını tespit edebilmek için Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde “abdest ve namaz “ konuları işlenirken sınıfta uygulama yapabiliyor musunuz? sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 27: Abdest ve Namaz Konularında Uygulama Yapılıp-Yapılmama Durumu

Abdest-Namaz konularında sınıfta uygulama yapabiliyor musunuz?	Sayı	%
1. Evet	100	44.84
2. Hayır	123	55.16
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	0
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin %44.84'ü derslerde abdest ve namaz konuları işlenirken uygulama yaptıklarını, %55.16'sı ise uygulama yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Nasıl ki bir tıp öğrencisi hiç uygulama yapmaksızın hocalarından dinlediği, gördüğü ve kitaplardan okuduğu teorik bilgilerle nabız saymasını bile öğrenemezse, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinden de yalnızca teorik bilgilerle ne abdest ve gusül alınması, ne namaz kılınması öğrenilebilir. Onun için, abdestin alınışının, namazın kılınışının doğru olarak öğretilmesi uygulamalı olarak gerçekleştirilmesine bağlıdır.⁷⁸ Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde öğrenilen bilgilerin kalıcı olması için bu yöntem uygulanmalıdır.

M. Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinden Yıllık Ödev Alma Durumları

Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinden ödev alıp - almadıklarını tespit edebilmek için “Önceki yıllarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinden yıllık ödev yaptınız mı?” sorusu yöneltilmiştir.

⁷⁸ Öcal, Mustafa, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, Ankara 1999, s.225

Tablo 28: Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinden Yıllık Ödev Alıp Almama Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinden ödev aldınız mı?	Sayı	%
1. Evet	41	18.39
2. Hayır	182	81.61
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %18.39'u Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinden yıllık ödev yaptıklarını, %81.61'i yıllık ödev yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ödev, öğrencilerin belli bir konu üzerinde sınıfta veya evde yaptıkları zihnî veya bedenî çalışmalara verilen addır.⁷⁹ Yıllık ödevin amaçlarından bazıları;

1-) Gerekli bilgi araç, gereç veya malzemeyi toplayabilmek ve bunları amacına uygun olarak kullanabilmek.

2-) Ödevin, çeşitli kişi ve eserlerden faydalanmakla birlikte öğrencinin kendini geliştirmek maksadıyla bizzat yapması gereken bir görev olduğu şuurunu kazandırabilmek.

3-) Bilmediğini araştırıp bulmaktan ve öğrenmekten zevk almayı sağlamak.⁸⁰

Okul dışında yapılmak üzere verilecek “ev ödevleri” önemli bir gün veya hafta münasebetiyle, daha o gün veya hafta gelmeden, önceden planlanarak verilmelidir.⁸¹ Ödevler verilirken öğrencilerin yaş, seviye, kabiliyet, cinsiyet, çevre şartları ve kültürel durumları dikkate alınmalıdır. İşte eğer ödevler verilirken süre, imkân ve diğer konularda söz konusu edilen hususlara riayet edilirse asıl maksada ulaşabilir. Aksi takdirde birçok öğretmenimizin yakındığı, öğrencilerin de oradan-buradan veya bir

⁷⁹ Öcal, *Din Eğitimi ve...* a.g.e, s.238

⁸⁰ İlköğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitimi ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik, Yayın Tarihi, 08.11.1989

⁸¹ Öcal, *Din Eğitimi ve...* a.g.e, s.240

arkadaşından aynen kopya ederek getirdikleri “baştan savma” ödevlerle karşılaşmak her zaman mukadderdir.

Tablo 29: Alınan Ödevlerin Öğrencilere Faydalı Olup- Olmadığı Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinden aldığınız ödevler faydalı oldu mu?	Sayı	%
1. Evet	31	75.61
2. Biraz	10	24.39
3. Hayır	0	0
Katılan	41	18.39
Cevapsız	182	81.61
Toplam	223	100.00

Yukarıda verilen tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin %75.61’i aldıkları yıllık ödevlerin bilgilerinin gelişmesine yardımcı olduğunu, %24.39’u ise biraz yardımcı olduğunu söylemiş, bilgilerinin gelişmesine hiçbir katkısının olmadığını düşünen öğrenci olmamıştır.

Sınıfta ders ortamında anlatılan bilgilerin pekiştirilip daha iyi öğrenilmesi, daha sonra işlenecek konu hakkında öğrencilerin fikir sahibi olabilmesi için öğrenciyi sıkımayacak kadar ödev, başarılı bir öğretim için önemli unsurdur. Çünkü derslerde anlatılan konular, ödev vasıtasıyla evde tekrar edilmiş olur ve bilgilerin kalıcı olması sağlanır. Ödev verilmediğinde tekrar edilmeyen bilginin unutulma olasılığı yüksektir. Çevrenin ve sınıfın özelliğine göre Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi konularından ödevler verilmelidir.

N. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Konularının Yeterliliği

Ankete katılan öğrencilerimize Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi müfredatı hakkındaki düşüncelerini öğrenebilmek için “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerindeki konuları yeterli buluyor musunuz?” sorusunu yönelttik cevapları şöyledir.

Tablo 30: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Konularının Öğrencilere Göre Yeterli Olma Durumu

Sizce derslerde anlatılan konular yeterli midir?	Sayı	%
1. Evet	138	61.88
2. Hayır	56	25.12
3. Karasızım	29	13.00
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	0
Toplam	223	100.00

Tablo 30'a bakıldığında görülecektir ki öğrencilerin %61.88'i Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde okudukları konuları yeterli bulurken, %25.12'si yetersiz bulmuş, %13'ü kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin Müfredat Programına İlave Edilmesini İstedikleri Konular:

Araştırmamıza katılan öğrencilerden müfredatı yetersiz bulanlar şu konuların programa ilave edilmesini istemişlerdir: “Dini ibadetlerin nasıl yapılacağı./ Peygamberlerimizin ve o döneme ait olayların anlatılması./ İslam büyüklerinin hayatlarından örnekler verilmesi./ Ayet ve hadis meallerinin arttırılması./ İslam tarihinin geniş bir şekilde anlatılması./ Cennet ve cehennem konularının daha geniş anlatılması./ Cami ve dini kurumlar hakkında bilgi verilmesi./ Mezhepler, cemaat ve tarikatlar hakkında daha çok bilgiye yer verilmesi./ Abdest, namaz konularının 8.sınıf müfredat programına yeniden yer alması gerektiği./ Allah'a dair daha çok bilgiye yer verilmesi./ Cinler hakkında daha çok bilgiye yer verilmesi./ Derslerde Kur'an-ı Kerim'in okunuşu ve anlamının öğretilmesi” öğrenciler tarafından yoğun bir şekilde istenmiştir.

Araştırmamıza Katılan Öğrencilerin Müfredat Programından Çıkarılmasını Uygun Gördükleri Konular:

“İnkılâp dersi konuları./ (Bu konuların inkılâp tarihi dersinde de yeterince işlendiğini belirtmişlerdir.) Bazı görgü kuralları./ Din ile ilgisi olmayan konular./ Vatan

ve millet konusu./ Dostluk ve kardeşlik ünitesinin./ Dinlerin evrensel öğütleri./ Kitaplardan dinle ilgisi olmayan resim ve sözlerin” çıkartılmasını istemişlerdir.

O. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Saatinin Yetersizliği ve Öğrencilerin Ders saati Hakkındaki Düşünce ve Teklifleri

Tablo 31: Derse Ayrılan Saatin Yetersizliği

Sizece Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisine dersine haftalık ayrılan ders saati yeterli mi?	Sayı	%
1. Yeterlidir	65	29.15
2. Yetersizdir	151	67.71
3. Kararsızım	7	3.14
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %67.71'i ders için ayrılan süreyi yeterli bulmazken, %29.15'i bu süreyi yeterli bulmuş, %3.14'ü kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin (2/3) üçte ikisinin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini yetersiz görmüş olması, dersin ve derste anlatılanların öğrenciler tarafından sevilerek ve ilgi ile takip edildiği şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ayrılan iki saatlik sürenin öğrencilerin ihtiyacını karşılamadığına işaret eder. Yeterlidir, diyenlerin (%29.15) içerisinde öğretmeninden dolayı dersten soğuyup yeterli olduğunu ifade eden öğrencilerin var olduğu anlaşılmaktadır. “Eğer başka bir öğretmen gerekirse arttırılsın.” ifadesi bunun göstergesidir ve bu durum, aslında öğrencilerin genellikle Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersiyse barışık olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders saati konusundaki düşüncelerini tespit etmek için “Size göre yetersiz ise en az kaç saat olarak okutulmasını isterdiniz?” sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 32: Dersin Kaç Saat Olması Gerektiğine Dair Öğrenci Görüşleri

Size Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi haftada kaç saat olmalıdır?	Sayı	%
1. Haftada 3 saat	75	47.47
2. Haftada 4 saat	67	42.40
3. Haftada 5 saat	16	10.13
Katılan	158	70.85
Cevapsız	65	29.15
Toplam	223	100.00

Ankete katılan öğrencilerin %47.47'si dersin üç saat, %42.40'ı dersin dört saat, %10.13'ü dersin beş saat olmasını istemektedirler. (65) kişi %29.15'i bu soruya cevap vermemiştir. Okullarda okutulmak üzere programa dâhil edilen bir ders için ayrılacak haftalık süre, derslerin muhtevasının bir insanın ve toplum hayatında oynadığı rol ile doğru orantılı olması gerekir.⁸²

Teknolojinin ve bilimin ilerlemesiyle kentleşme artmış, insanlar daha kalabalık şehirlerde yaşamaya başlamış, geçimlerini temin edebilmek ve daha iyi yaşayabilmek için daha çok çalışmaya başlamışlardır.

Bu arada insan ruhunun ihtiyacı olan manevi değerler yıpratılmış ve yetişmekte olan nesle aktarılamamıştır. Bu nedenle toplumumuzun ve gençlerin en çok ihtiyacı olan şey manevi değerlerle ruhların beslenmesidir. Manevi değerlerimizin başında “din” kavramı gelmektedir. Toplumları ayakta tutan güç manevi değerlerdir. Toplumumuzun fertlerini birbirleriyle kaynaştıran manevi değerlerin yeni nesiller tarafından gerektiği gibi öğrenilebilmesi ve benimsenmesi, eğitim programlarında yeterli derecede yer alması ile mümkündür. Toplumumuzun bütün fertlerini yakından ilgilendiren din gibi bir alana ilköğretim programlarında ayrılan iki saatin yeterli olmadığı kanaatindeyiz.

⁸² Öcal, “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Hakkında Bazı Tespitler ve Teklifler,” *M.E.B ve G.S.B. Din Öğretimi Dergisi*, sy.19, 1986, s.19-24

Ö. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Diğer Dersler Arasındaki Yeri

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin diğer dersler arasındaki yerini tespit edebilmek için öğrencilerimize “Size göre Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin diğer dersler arasındaki yeri nedir ?” sorusunu yönelttik.

Tablo 33: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Diğer Dersler Arasındaki Yeri

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisinin diğer dersler arasındaki yeri nedir?	Sayı	%
1. Birinci derecede önemli bir ders	170	76.23
2. Herhangi bir ders gibi	50	22.42
3. Önemsiz ve sıradan bir ders	3	1.35
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %76.23’ü Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin diğer dersler arasında birinci derecede önemli bir ders, %22.42’si herhangi bir ders, %1.35’i önemsiz ve sıradan bir ders olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre öğrencilerin ($\frac{3}{4}$) dörtte üçü Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin önemli bir ders olduğunu düşünmektedir. Önemli görülen bu dersin daha faydalı ve etkin bir şekilde anlatılabilmesi, öğretmenlerin görevlerini severek ve planlı olarak yapmalarına bağlıdır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde anlatılan bilgilerin hem bu dünya, hem de ahiret için gerekli olduğu bilinciyle anlatılmalı ve öğrencilere de bu bilinç kazandırılmalıdır.

“Önemli Bir Ders” Olarak Belirtenlerin Gerekçeleri;

Dinimizi tanımamızı sağlıyor./ Dinimizin özelliklerini, doğruluğun dürüstlüğün önemini öğreniyoruz./ Bize Allah sevgisini öğretiyor. Bize doğru yolu gösteriyor./ Âhiret hakkında bilgi veriyor./ Dinimizin hayatımızda önemli bir yeri vardır./ Cennete gitmemiz için bu ders şart./ Bu derste Allah’ın emir ve yasaklarını öğreniyoruz./ Güzel ahlâkı tanıtıyor./ İnsanlara iyi ve güzel şeyler anlatılıyor./ Anne baba hakkını öğretiyor./ Allah’ı anlatıyor, böylece Allah’ı tanımış oluyoruz./ Bu ders olmasaydı insanlar daha

çok kötülük yaparlardı./ Müslüman bir ülkede yaşıyoruz, bu nedenle dinimizi öğreten bir ders gerekli./ Peygamberimizi tanıttığı için. / Bu ders sayesinde Peygamberimizin güzel ahlâkını tanıdık./ Bu dünyaya niye gönderildiğimiz hakkında bilgi verir./ Bu ders sayesinde Kur'an'da ne yazıldığını öğreniyoruz./ Diğer dinleri ve Peygamberlerimizi tanıdık./ Dinimizin kurtuluş savaşındaki önemini öğrettiği için./ İbadetlerimizin nasıl yapılacağını bu derste öğreniyoruz./ Dualarımızın anlamını öğrendiğimiz için./ Din dersi insanlara iyi, güzel ve faydalı olanı öğrettiği için./ Kötülük yapanların başına ne geleceğini anlattığı için.

“Herhangi Bir Ders” Olarak Belirtenlerin Gerekçeleri;

Sadece iki saatlik bir ders./ Öğretmenimiz güzel anlatmıyor./ Bütün dersler aynıdır./ Türkçe, Matematik, Fen bilgisi daha önemli./ Ailem din dersine yeteri kadar önem vermiyor./ Dini bilgilerimi okul dışında öğreniyorum./ Derste fazla zorlanıyorum./ Önemli ama öğretmenimiz bildiğimiz şeyleri anlatıyor.

“Önemsiz ve Sıradan” Bir Ders Olduğunu Belirtenlerin Gerekçesi;

“Bu dersin ailede veya okul dışında öğrenilmesi gerekir./ ÖKS de çok az çıktığı için ve onların yanında da Sosyal Bilgiler soruları var zaten./ Bildiğim şeyler anlatılıyor./ Öğrendiklerim sınavlarda sorulmuyor./ Türkçe, Matematik, Fen gibi dersleri yapamazsam iyi okullara giremem, ama Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini yapıp yapmamam bir şey değiştirmiyor.

P. İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıflarda Sınıf Öğretmenleri Tarafından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersine Gereken Önemin Verilip Verilmeme Durumu

İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıfta önceden branş derslerini de sınıf öğretmenleri kendileri okutuyordu. Ancak M.E.B tarafından İngilizce, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Müzik, Resim, Beden Eğitimi gibi branş derslerinin, branş öğretmenlerince okutulması karara bağlandı. Fakat Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin sayı olarak yetersiz kalmasından dolayı hala bazı okullarda dördüncü ve beşinci sınıfta Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerini sınıf öğretmenleri okutmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine gereken önemi vermediği, araştırmamızda elde edilen tespitlerdendir. Sınıf öğretmenlerinin ya

Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi dersini diğer derslerde tamamlayamadıkları konuları tamamlamak üzere kullandığı ya da bu dersi kitap okuyarak konuyu geçiştirdiği anlaşılmaktadır.

Konu İşlenmediğini Belirten Öğrenciler Derste Neler Yaptıklarını şöyle Dile Getirmişlerdir;

“Sadece kitabı okuyup geçiyorduk./ Bazen ders işliyor, çoğu zaman da Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi derslerini görüyorduk./ Derslere müdür yardımcısı giriyordu, hep nasihat veriyordu./ Öğretmenimiz hep yazdırıyordu./ Deneme sınavı yapıyorduk.”

Ankete katılan öğrencilerin (1/5) beşte biri, Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin işlenmediğini beyan etmiştir. Bu durum din eğitimi açısından üzerinde durulması gereken bir mesâladır.

İlköğretim 4. ve 5. sınıfta bazı okullarda öğretmen yetersizliği nedeniyle Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi dersi, sınıf öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Ancak tespitimize göre beşte bir oranında sınıf öğretmeni, Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi dersine yeterince önem vermemektedir. Bu durum, Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi dersi açısından olumsuz bir durumdur. Çünkü bu tutum, çocuğa verilecek din eğitimi ve öğretiminin bir süre daha ertelenmesi ve bu konudaki ihtiyacın zamanında karşılanmaması anlamına gelmektedir. Oysa Hz. Peygamber, din eğitime ne kadar erken yaşta başlanırsa, eğitimin o kadar iyi olacağını belirtmiştir.⁸³ Bu konudaki ihtiyacın zamanında karşılanması ve ilerleyen sınıflarda Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi dersinden beklenen verimin alınabilmesi için, öğretmenlerin Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ayrılan ders saatinde bu dersin konularına gereği gibi yer vermeleri önem taşımaktadır.

⁸³ Canan, İbrahim, *Peygamberimizin Sünnetinde Terbiye*, İstanbul 1990, s.132

R. Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerine Karşı İlgisi

Tablo 34: Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerine Karşı İlgileri

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersini ilgi duyarak takip ediyormusunuz?	Sayı	%
1. Evet	159	69.06
2. Kısmen veya bazen	58	28.25
3. Hayır	6	2.69
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %69.06'sı Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ilgi duyup takip ettiklerini, %28.25'i kısmen takip ettiğini, %2.69'u ilgi duymadıklarını belirtmiştir.

Yeterince İlgi Duyup Takip Ettiklerini Belirtenlerin Gerekçeleri;

Bu derste dinimi öğreniyorum./ Bu derste Allah'a karşı sorumluluklarımı öğreniyorum./ Peygamberimi tanıyorum./ Kur'anda ne yazdığı anlatılıyor./ İbadetlerimiz hakkında bilgileniyorum./ Cennete gitmek için./ Cehennemden korunmak için./ Dinimi öğrenmek zorundayım./ Bu ders hem bu dünyada hem ahiret için gerekli olanları anlatıyor./ Ders ilgimi çekiyor./ Dersler zevkli geçiyor./ Günlük yaşamla ilgili olduğu için.

Güzel ahlâk anlatılıyor./ Öğretmenimi seviyorum./ Öğretmenimiz dersi çok güzel anlatıyor./ Derste huzur buluyor, dinleniyorum.

Kısmen İlgi Duyduklarını Belirtenlerin Gerekçeleri;

Her derse eşit ilgi duyuyorum./ Öğretmenin tutumu hoşuma gitmiyor./ Öğretmenin öğrenciyle ilişkileri zayıf./ Öğretmen dersi anlatıp gidiyor./ Öğretmenimiz sınıfa hakim olamadığı için çok gürültü çıkıyor./ Geçen seneki öğretmenimiz hikaye falan anlatıyordu, zevkliydi. Bu seneki öğretmenimiz sadece ders anlatıyor./ Öğretmenimiz hep bağıyor.

İlgi Duymadıklarını Belirtenlerin Gerekçeleri;

Dersi sevmiyorum./ Çok gürültülü oluyor./ Öğretmen bağırıktan ve dövmekten başka bir şey bilmiyor./ O.K.S de soru olarak çıkmıyor./ Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi gibi ana derslerden değil.

Elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin (2/3) üçte ikisi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine ilgi duyup takip etmektedirler. Halil İbrahim Kâhya'nın da 1997 de yaptığı araştırmada öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ilgisinin yüksek olduğu tespit edilmişti.⁸⁴ Derse kısmen ilgi duyanların ve ilgi duymadıklarını belirtenlerin nedenleri genellikle Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi dışından kaynaklanan faktörlerdir. Bunlardan birincisi öğretmen faktörüdür. Bu konu araştırmamızın 3. bölümünde detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Diğer önemli faktör de Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinden sınavlarda yeteri kadar soru çıkmamasıdır. Sınavlarda bu dersin konularıyla ilgili sorulara daha fazla sayıda yer verilmek suretiyle bu derse ilgi artırılabilir.

S. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin Öğrenciler Üzerinde Bıraktığı Etkiler

Tablo 35: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Öğrenciler Üzerinde Etkileri

Beş yıl boyunca gördüğünüz Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi sizde nasıl bir izlenim bıraktı?	Sayı	%
1. Dine karşı içimde sevgi uyandı, inancım kuvvetlendi	206	92.79
2. Dinden soğudum	0	0
3. Bir fikrim yok	16	7.21
Katılan	222	99.55
Cevapsız	1	0.45
Toplam	223	100.00

⁸⁴ Kâhya, a.g.Tez, s.103

Öğrencilerin %92.79'u Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ilgi duyup takip ettiklerini, %7.21'i bir fikrinin olmadığını belirtmiştir. %0.45'i cevapsız bırakmışlardır. Dinden soğuduğunu belirten öğrenci yoktur.

Beş yıl boyunca gördüğüm Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri sayesinde
“Dine Karşı Sevgi Uyandı, İncancım Kuvvetlendi” diyenlerin gerekçeleri;
Benzer görüşler bir araya getirilerek yorumsuz verilmiştir.

“Derste anlatılan hikâyeler beni çok etkiliyor./ Peygamberlerimizin hayatını öğrenmek beni çok etkiledi./ Bu derste öğrendiklerim sayesinde incancım kuvvetlendi./ Dinimi tanıdıkça çok sevdim./ Bu derste güzel ahlâk anlatıldığı için./ Dinimin hiç bilmediğim yönlerini öğreniyorum./ Dinimizin inceliklerini öğreniyorum./ Peygamberlerimizin insan sevgisi çok hoşuma gitti./ Dinimizin fakire verdiği önem beni çok etkiledi./ Bu ders sayesinde din hakkında yanlış bilgilerimi düzelttim./ Öğretmenimizi çok seviyorum./ Öğretmenimiz dersi çok güzel işliyor./ Öğretmenlerimizin öğrencilerle diyalogu çok iyi.

Fikri Olmadığını Belirtenlerin Gerekçeleri;

Sıradan bir ders./ Zaten bildiğim şeyler, dolayısıyla bu derste öğrendiklerim dikkatimi çekmiyor, sıkılıyorum./ Müdür yardımcısı girdiği için dersler düzenli ve etkili işlenmiyor.

Öğrencilerin neredeyse tamamı beş yılın sonunda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine karşı sevgi ve ilgi duymaktadır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin sevilen bir ders olması, derste anlatılanların öğrenciler tarafından öğrenilip içselleştirilmesini kolaylaştıracaktır. İnsan psikolojisi sevdiği bir şeyi kabullenmeye ve benimsemeye eğilimlidir. “Kolaylaştırınız zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz”⁸⁵ hadisi gereğince Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri çocuklara sevdirek anlatılmalıdır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmenlerinin de kendilerini ve derslerini çocuklara sevdirek anlatmaları başarılarını artıracaktır.

⁸⁵ Buhari Sahih, İlim Bölümü, 11, Cihad 164

II- ÖĞRENCİLERİN İSLAM DİNİ HAKKINDAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLARI

A. Öğrencilerin İslam'ın İnsanlara Düşünce ve Vicdan Özgürlüğü Sağladığı Konusundaki Tutumlarına İlişkin Tespitler

Burada öğrencilerin İslam dininin temel özellikleri konusundaki öğrenci tutumları tespit edilerek, bu konulara bakış açıları değerlendirilmiştir. Bununla ilköğretim öğrencilerinin İslam dini hakkındaki olumlu veya olumsuz düşüncelerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Tablo 36: İslam'ın Düşünce ve İnanç Özgürlüğü Konusundaki Öğrencilerin Tutumları

İslam dini insanlara düşünce ve vicdan özgürlüğü sağlar	Sayı	%
1. Fikrime uygun	220	98.65
2. Fikrime kısmen uygun	3	1.35
3. Fikrime aykırı	0	0
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin nerdeyse tamamı son ilahi din olan İslam'ın insanlara düşünce ve inanç özgürlüğü sağladığı fikrine katıldıklarını belirtmişlerdir.

İslam dini de tabiatı gereği herhangi bir şahsı ve toplumu, kendisini kabul etmeye ve öngördüğü sınırlar içinde kalmaya zorlamamaktadır. Çünkü Kur'an'ın bize anlatmış olduğu Allah, zorlayan değil, ikna eden yüce bir kudrettir.⁸⁶ Yani İslam' a girmek isteyen kendi iradesiyle girer, orada kalmak isteyen de aynı şekilde kendi iradesiyle kalır.⁸⁷

Din özgürlüğü insanın sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerden birisidir. Allah insanları, iyiye, güzele ve doğruya yönlendirmek için peygamberler görevlendirmiştir. Bunlardan kimilerine de kutsal kitaplar gönderilmiştir. Allah, bu kutsal kitaplarda neyin

⁸⁶ Şanver, a.g.e, s.140

⁸⁷ Demirci, Muhsin, *Kur'an'da Toplumsal Düzen*, İstanbul 2005, s.368

doğru ve yanlış, neyin yararlı ve zararlı olduğu konularında bilgiler vermiştir. Onlardan kendisine inanmalarını ve ibadet etmelerini istemiştir. Ancak insanlara bu konuda baskı yapılmamasını, kişinin inanıp inanmamada özgür olduğunu belirtmiştir. Örneğin; Allah Kur'an'daki bir ayette, “Râsulüm öğüt ver; çünkü sen ancak öğüt vericisin. Onların üzerinde bir zorba değilsin”⁸⁸ buyurarak Peygamberlerimize din konusunda kimseye baskı yapmamasını ifade etmiştir. Yine Kur'an'da Allah, “Dinde zorlama yoktur. Ancak doğrulukla, eğrilik birbirinden ayrılmıştır.”⁸⁹ Öyleyse dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin.”⁹⁰ buyurarak insanların inanıp inanmamada ve inançlarını yaşamada özgür olduklarını belirtmiştir.

Araştırmamıza katılan öğrenciler, İslam'ın düşünce ve inanç özgürlüğü sağladığı konusunda hemfikirdirler. Bu sonuç öğrencilerin dinlerini doğru olarak tanıdıklarını göstermektedir.

B. İslam'ın Akıl ve Mantığa Değer Verdiği Konusundaki Öğrenci Tutumlarına İlişkin Tespitler

Tablo 37: İslam'ın Akıl ve Mantığa Değer Verdiği Konusundaki Öğrenci Tutumları

İslam dini akıl ve mantığa değer verir	Sayı	%
1. Fikrime uygun	222	99.55
2. Fikrime kısmen uygun	1	0.45
3. Fikrime aykırı	0	0
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

⁸⁸ Câsiye Suresi, 88/21–22 Ayetler

⁸⁹ Bakara Suresi, 2/256 Ayet

⁹⁰ Kehf Suresi, 18/25 Ayet

Anketimize katılan öğrencilerin %99.55'i İslam'ın akıl ve mantığa değer verdiğini, %0.45'i bu fikre kısmen katıldıklarını, "fikrime aykırı" diye görüş belirten öğrenci olmamıştır.

İslam bilgi üzerine kurulu bir dindir. Burada akıl, insanı Allah'a yöneltmede olumlu bir rol oynar. İslam, bilginin hiçbir şekline kayıtsız kalmamaktadır.⁹¹ Kur'an akli kullanmayı, düşünmeyi, araştırmayı emreder. Çünkü aklını kullanan insan doğru davranışlarda bulunur, duygularına egemen olur. İyi, güzel ve yararlı işlere yönelir. Bu nedenle Allah, Kur'an'ın birçok ayetinde "Aklınızı kullanıyor musunuz?"⁹² "Siz hiç düşünmez misiniz?" "Hala akıl erdiremiyor musunuz?"⁹³ gibi ifadelerle insanı uyarmaktadır.

Yüce Allah, Kur'an'ın çeşitli ayetlerinde bizlere doğadan, evrenden örnekler vererek bunlar üzerinde düşünmemizi ve kendi varlığını, yüceleceğini kavramamızı istemektedir. Örneğin bu ayetlerden birisi şöyledir: "Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün bir biri peşinden gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü haldeki toprağı canlandırdığı suda, yeryüzüne her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve diğer yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde düşünen bir toplum için birçok deliller vardır"⁹⁴ Anketimize katılan öğrencilerden birkaçı hariç tamamı dinimizin akla ve mantığa önem verdiğini beyan etmişlerdir. Bu da Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin bu alanda başarılı olduklarını göstermektedir.

⁹¹ Nasr, Hüseyin, *İslam'da Düşünme ve Hayat*, (çev. Fatih Tathlıhoğlu), İstanbul 1988, s.81

⁹² Bakara Suresi, 2/44

⁹³ Al-İmran Suresi, 3/65

⁹⁴ En'am Suresi, 6/32

C. İslam'ın İrk ve Sınıf Ayırımı Yapmadığı Konusundaki Öğrenci Tutumlarına İlişkin Tespitler

Tablo 38: İslam'ın İrk ve Sınıf Ayırımı Yapıp Yapmadığı Konusundaki Öğrenci Durumları

İslam dini ırk ve sınıf ayırımı yapmaz	Sayı	%
1. Fikrime uygun	220	98.65
2. Fikrime kısmen uygun	3	1.35
3. Fikrime aykırı	0	0
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin %98.65'i İslam'da ırk ve sınıf ayrımının olmadığını, %1.35'i kısmen bu görüşe katıldıklarını ifade etmiştir. "İslam'da ırk ve sınıf ayrımı vardır." diyen öğrenci çıkmamıştır.

İnsanların birbirini küçük düşürmesi, küçümsemesi, hakir görüp alaya alması yasaklanmıştır. Çünkü böyle bir davranış insanlar arasında kin, nefret ve düşmanlık duygularının ortaya çıkmasına neden olmakta ve bireyler arası ilişkileri olumsuz yönde etkilemektedir.⁹⁵ İslam, "üstünlük ancak Allah'a yapılan ibadet ve bağlılıktadır"⁹⁶ diyerek her türlü ırk ve sınıf ayrımına son vermiştir.

⁹⁵ Bakara Suresi, 2/4

⁹⁶ Şentürk, Recep, *İnsan Hakları ve İslam*, İstanbul 2007, s.173

D. İslam Dininin İlme ve Öğrenmeye Yeterince Değer Verip Vermediği Konusundaki Öğrenci Tutumlarına İlişkin Tespitler

Tablo 39 : İslam Dininin İlme ve Öğrenmeye Yeterince Değer Verip Vermediği Konusunda Öğrenci Tutumları

İslam dini ilme ve öğrenmeye yeterince değer vermiyor	Sayı	%
1. Fikrime uygun	0	0
2. Fikrime kısmen uygun	3	1.35
3. Fikrime aykırı	220	98.65
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %98.65'i İslam'ın bilime ve öğrenmeye yeterince önem vermediği için müslümanların geri kaldığına katılmadıklarını, %1.35'i bu fikre kısmen katıldıklarını belirtmişler, tamamen katılan öğrenci çıkmamıştır.

Kur'an evren üzerine düşünmeyi, sağlam ve güçlü bir iman için vazgeçilmez bir koşul olarak öne sürmektedir. Bu düşünce, zihinleri araştırmaya yöneltmiş, evrenin sınırlarını çözmeye yönelik araştırmaları teşvik etmiştir. İnsanları bilinmeyen konuları araştırmaya motive etmiştir.

Bu tespitlerimize göre öğrencilerimizin hemen hemen tamamı İslam dininin ilme ve öğrenmeye değer verdiğini belirtmişlerdir. Çünkü öğrencilerimiz İslamiyet'in ilme verdiği önemin bilincindedirler.

Nitekim Kur'an "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür"⁹⁷ derken, Peygamberimiz "İlim Çin de bile olsa öğreniniz. Bilim mü'minin yitiğidir, onu nerede bulursa alır"⁹⁸ buyurmuştur. Yine Hz. Peygamber, "Bilim öğrenmek her müslüman kadın ve erkeğe farzdır"⁹⁹ diyerek İslam'ın bilime verdiği önemi belirtmiştir.

⁹⁷ Zümer Suresi, 39/9

⁹⁸ Münavi, *Feyzül Kadir* c.1, Beyrut, ts, s.543

⁹⁹ Münavi a.g.e, c.1, s.542

E. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin Örf ve Adetlerimizi Tanıtmadaki Rolü

Tablo 40: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinin Örf ve Adetleri Tanıtmadaki Rolü

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi örf ve adetlerimizi yeterince tanıtıyor	Sayı	%
1. Fikrime uygun	190	85.20
2. Fikrime kısmen uygun	25	11.21
3. Fikrime aykırı	8	3.59
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin %85.20'si Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde örf ve adetlerimizi tanımada yeterli bilgiler verildiğini, %11.12'i bu görüşe kısmen katıldığını, %3.59'u bu görüşe katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Sahip olduğumuz kültürümüzü büyük ölçüde etkilemiş olan İslam dinini yetiştirmekte olan nesle tanıtmak, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin kültürel temelidir. Edebiyatımızda, musikimizde, örf ve adetlerimizde ve konuşma biçimimizde dinle ilgili motifler, sembolik ifadeler, çok yönlü izler vardır.¹⁰⁰ Dini öğrenip bilmek bütün bunları anlamak için kaçınılmazdır. Gelenekler hayatın içinde daima tazedir. Yani onlar etkilerini günümüzde de sürdürmektedirler. Hatta dinden kaynaklanan geleneklerin bertaraf edilmek istendiği, dine bağlılığın eleştirildiği durumlarda bile nakiller ve gelenekler söz konusudur. Onlar sadece uyulmak istendiği zaman değil, karşı gelmek, ortadan kaldırılmak istendiği zaman da bilinmek ve anlaşılacak durumdadırlar. Bu sebeple nakilleri ve onlara bağlı gelenekleri tanıtmak, onların gerçekten ne demek istediğini anlamak, din eğitimi faaliyetinin temelidir.¹⁰¹

¹⁰⁰ Doğan, a.g.e, s.8

¹⁰¹ Bilgin, Beyza, a.g.e, s.7

Kültürünün ögeleri birbiriyle etkileşim içindedir. Din hem bir kültür ögesidir, hem de diğer kültür ögelerini etkilemiştir. Bu nedenle okullarımızda öğrencilere en doğru şekilde dini anlatmak kültürlerini tanımalarına yardımcı olmaktadır.

F. Geçmişte Müslümanların Pozitif İlimlerin Gelişmesine Katkı Sağladığına Dair Öğrenci Tutumlarına İlişkin Tespitler

Tablo 41: Müslümanların Pozitif İlimlere Katkı Sağladığı Konusundaki Öğrenci Tutumları

Müslümanlar pozitif ilimlerin gelişmesine katkı sağlamıştır	Sayı	%
1. Fikrime uygun	186	83.41
2. Fikrime kısmen uygun	27	12.11
3. Fikrime aykırı	10	4.48
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin %83.41'i müslümanların Matematik ve Fen bilimleri gibi pozitif ilimlerin gelişmesinde büyük katkı sağladığını belirtmiş, %12.11'i bu görüşe kısmen katılmış, %4.48'i katkısının olmadığını belirtmiştir.

İslam dininin bilime verdiği önemin farkında olan müslümanlar pek çok konuda araştırma yapmışlar ve çeşitli eserler ortaya koymuşlardır. Örneğin Müslüman bilginler Tıp, Astronomi, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Tarih, Coğrafya gibi alanlarda incelemelerde bulunmuş, birçok buluş gerçekleştirmişlerdir. İbn-Sina, Farabi, Beyruni, İbn Heysem ve İbn Haldun bu bilginlerden bazılarıdır.¹⁰² İslam dininde ve Kur'an ayetlerinde çeşitli ifadelerle ilim peşinde koşmanın, bilgi ve anlamının gerekliliğine değinilmektedir. Nitekim ilk inen ayetler bile öğrenme ve araştırmayla ilgilidir.

¹⁰² Hâkimi, M.Rıza, *İslam'da Bilim Tarihi*, (çev. Hüseyin Arslan) İstanbul 1999, s.223

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNE DAİR ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN TESBİTİ

I. MESLEKİ YETERLİLİK

A. Öğrencilere Göre Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri

Tablo 42: Öğrencilere Göre Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz öğretmenlik özellikleri bakımından yeterli midir?	Sayı	%
1. Evet	154	69.06
2. Hayır	29	13.00
3. Kısmen veya bazen	33	14.80
4. Kararsızım	7	3.14
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %69.06'sı Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerini öğretmenlik özellikleri bakımından yeterli bulmuş, %14.80'i kısmen yeterli bulmuş, %13.00'ü ise Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerini öğretmenlik özellikleri bakımından yeterli bulmamıştır.

Bir eğitim-öğretim alanı olarak karşımıza çıkan din eğitimi, belirtilen hedeflerini gerçekleştirebilmek için genel eğitimde olduğu gibi belli bir plan çerçevesinde, belli ilkelere dayanılarak verilmeli ve geliştirilmelidir.¹⁰³ Nitekim din eğitimi-öğretiminin öğretim süreçleri buradan hareketle oluşturulmuştur. Genel eğitimle aynı öğretim süreçlerinin yer aldığı din eğitim öğretiminde de hedeflere ve başarıya ulaşmada en büyük görev yine din eğitimi öğretimini programlayan kişi olarak öğretmene düşmektedir.¹⁰⁴

¹⁰³ Bkz. Küçük Abdurrahman, "Temel Eğitimde Din Eğitimi", Milli Eğitim ve Din Eğitimi İlmi Semineri, 9-10 Mayıs 1981, İstanbul 1981, s.238 – 254

¹⁰⁴ Bkz. Küçük Abdurrahman, a.g.m, s.243

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni diğer öğretmenlerden beklenen tüm özelliklere sahip olmak zorundadır. Hatta din eğitimi-öğretimi söz konusu olunca, bu özellikler daha fazla önem arz etmektedir. Çünkü “din” duygusu, kişiyi hem duygu ve düşünceleriyle hem de dış dünyası ile kişilik geliştirmesinde ferdi derinden etkileyen çok hassas ve önemli bir güce sahiptir. Gerek dinin mahiyeti, gerekse din açısından toplumsal şartların durumu din eğitimcisinin görevini güçleştirmektedir. Zaman zaman Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenin başarısı dersin başarısı ile doğru orantılı olarak kabul edilmektedir.¹⁰⁵ Ancak Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni insanüstü bir varlık değildir. Eksiklikleri ve kusurları ile o da bir insandır.¹⁰⁶

Nitelikli ve iyi yetişmiş bir Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni, öncelikli olarak diğer branş öğretmenleri gibi özel alan bilgisi konusunda beklenen yeterliliğe sahip olmalıdır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenin alanını iyi bilmesi dini değerlerin yetişecek nesillere aktarımında ilk şarttır.¹⁰⁷ Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni sürekli kendini yenileyip, öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilmelidir. Okulda, sınıfta ve çevrede farklı düşüncelere sahip insanların dine aykırı olarak ortaya koyabilecekleri görüşleri karşısında, doğru dini bilgilerle ikna edici ve doyurucu olabilmek için Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni iyi bir genel kültür bilgisine de sahip olmalıdır.¹⁰⁸ Ayrıca pedagojik formasyon bilgisi öğretmenin yeterliliğinde ve din eğitim- öğretiminde de başarısında önemli faktörlerden birisidir.¹⁰⁹ Öğrencilerin (2/3) üçte ikisinin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerini öğretmen özellikleri bakımından yeterli görmesi din eğitimi açısından olumlu bir durumdur.

¹⁰⁵ Bkz. Özbek, Abdullah, “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerini Yetiştirme Problemi”, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim Öğretiminin Problemleri, Kayseri 1998, s.288–306

¹⁰⁶ Okudan, a.g.Tez, s.19

¹⁰⁷ Krş. Aydın, Muhammed Şevki, “ Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Olarak İlahiyat Fakülteleri” *Erciyes Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Dergisi*, sy.6 Kayseri 1989, s.12–19 Aydın, Muhammed Şevki, *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Kayseri 1996, s.67

¹⁰⁸ Yavuz, a.g.e, s.254

¹⁰⁹ Bkz. Okudan, a.g.Tez, s.17

B. Öğretmenlerin Derslerde Kullandığı Yardımcı Kaynaklar

Tablo 43: Öğretmenlerin Kullandıkları Yardımcı Kaynaklar

Öğretmenleriniz derslerde yardımcı kaynak olarak ne kullanıyor?	Sayı	%
1. Yardımcı kitap	44	20
2. Resim ve harita	0	0
3. Tepegöz	0	0
4. Televizyon ve video	4	2
5. Slâyt	0	0
6. Gerektiği zaman hepsini kullanıyor	4	2
7. Yardımcı kitap, televizyon ve video	102	46
8. Yardımcı kitap, televizyon ve video slâyt makinesi	23	10
9. Yardımcı kitap, televizyon ve video tepegöz	4	2
10. Hiçbiri kullanılmıyor	35	15
Katılan	216	97
Cevapsız	7	3
Toplam	223	100.00

Tablo 43'ten anlaşılacağı gibi öğretmenlerimiz yardımcı malzeme olarak en çok %46 ile yardımcı kitap, televizyon ve video üçlüsü kullanmaktadırlar, ikinci sırada %20 ile sadece yardımcı kitap, üçüncü sırada %10 ile yardımcı kitap, televizyon ve video slâyt makinesi üçlüsü gelmektedir. Hiçbirini kullanmıyor diyenlerin oranı %15, gerektiğinde hepsini kullanıyor diyenlerin oranı %2'dir.

Öğretimde metot yok, metotlar vardır. Yani bir konunun baştan sona bir tek metotla anlaşılması hem zordur, hem de uygun değildir. Sınıfın seviyesine, zamana,

şartlara göre konular bir ders saati içerisinde metottan metoda geçilerek anlatılmalıdır.¹¹⁰ Bu bakımdan bir dersle ilgili çalışmalar sırasında birden çok değişik yöntem ve tekniğe başvurulmalıdır. Etkin bir öğretim için yöntem zenginliğine gitmek artık bir zorunluluktur. Çünkü hiçbir ders için öğretim yolu tek başına sihirli bir değnek değildir. Öğretmen kendisine sunulan bilgileri, kendi çabaları ve duyarlılığı ile birleştirecek öğrencisine, dersine ve çevre koşullarına uygun yöntemi seçecek ve uygulayacaktır.¹¹¹ Öğretmenlerin (3/4) dörtte üçü Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde çeşitli yardımcı malzemeler kullanmaktadır. Bu da bize öğretmenlerin ders işlerken bir değil birden fazla metot kullandıklarını göstermektedir. Ancak öğretmenlerin %15'lik kısmının hala hiçbir yardımcı malzeme kullanmaması dersi tek bir metotla düz anlatımla işlediklerini göstermektedir.

Öğrencilerin öğrenme, anlama ve kavrama yetenekleri birbirinden farklıdır. Bu farklılıklar, öğretmenin öğretimde farklı yöntemler kullanmasını ve uygulamasını gerektirmektedir.

C. Öğretmenlerin Dersleri Güncel Olaylarla Bağlantı Kurarak Anlatıp Anlatmadıkları

Tablo 44: Öğretmenlerin Dersleri Güncel Olaylarla Bağlantı Kurarak Anlatıp Anlatmama Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz dersleri günlük olaylarla ilişkilendirerek anlatıyor mu?	Sayı	%
1. Evet	150	67.26
2. Bazen	52	23.32
3. Hayır	21	9.42
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

¹¹⁰ Öcal, *Din Eğitimi ve...* a.g.e, s.202

¹¹¹ Bilgin, a.g.e, s.48

Öğrencilerin %67.26'sı öğretmenlerinin dersleri günlük olaylarla ilişki kurarak anlattıklarını, %23.32'si bazen ilgi kurabildiklerini, %9.42'si günlük olaylarla ilişki kuramadıklarını ifade etmiştir.

Derslerden beklenen verimin elde edilmesinde öğretme süreçlerinin öğrencilerin anlayacağı ve kavrayacağı şekilde, yaşlarına, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmesinin¹¹² gerekliliği, işlenen konuların günlük hayatla ilişkilendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Kuşkusuz öğrenilen her konunun günlük hayatla ilişkilendirilmesi beklenemez. Ancak birey ve toplum tarafından yaşanan bir olgu olan dini konuların pek çoğunun günlük hayatla ilişkilendirilmesi ve somut olaylardan hareketle soyut genellemelere gidilmesi mümkündür. Böylece öğrenciye dinin ilkeleri doğrultusunda kendini kontrol etme, öz eleştiride bulunma gücünü geliştirme, hatalarını kendi kendine düzeltme anlayışı kazandırmış olacaktır.¹¹³

Öğrencilerin çoğunluğu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmenlerinin dersleri güncel olaylarla bağlantı kurarak anlattıklarını ifade etmişlerdir.

D. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin İşlenmesinin Öğrenciler Üzerinde Etkinlik Derecesi

Tablo 45: Öğrencilere Göre Dersin Etkili ve Faydalı İşlenmesi

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz dersleri etkili ve faydalı olarak işliyor mu?	Sayı	%
1. Evet	148	66.37
2. Kısmen ve bazıları	37	16.59
3. Hayır	34	15.25
4. Kararsızım	4	1.79
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

¹¹² Bkz. Apuhan, Recep Şükrü, *Etkili Öğretmenin Temel Davranışları*, İstanbul 2002, s.79

¹¹³ Bkz. Aydın, a.g.e, s.67, www.mehmetzekiaydin.com

Ankete katılan öğrencilerin %66.37'si derslerin etkili ve faydalı olarak işlendiğine inandıklarını, %15.25'i inanmadıklarını, %16.59'u yeterince etkili ve faydalı olarak işlendiğine kısmen inandıklarını, % 1.79'u kararsız olduklarını belirtmiştir.

Dinin etkili ve doğru öğretilmesi, anlaşılması fert ve toplum için önemlidir. İslam'ın büyü ve sihir ile baştan beri savaştığı düşünülürse, din eğitiminde doğru bir öğretim ile dinin toplumlara anlatılmasının önemi daha iyi anlaşılacaktır.¹¹⁴ İnsanoğlunun anlam arayışı onu yeniden din arayışı noktasına getirmiştir. İslam dini, gerek inanç, ibadet ve ahlâk ilkelerindeki evrensel boyutla, gerekse insanın yapısal özellikleri ile bire bir örtüşmesi sebebiyle bu ihtiyaca en iyi şekilde cevap verebilecek bir dindir.¹¹⁵ Dinimizin ders kitaplarında doğru tanıtılıp, öğretmenler tarafından doğru ve etkili anlatılması sadece bir dersin doğru anlaşılması değil, anlam arayışı içinde olan insanların doğru bilgiye ulaşması için önemli bir konudur.

Ankete katılan öğrencilerin üçte ikisi (2/3) Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin tamamen veya kısmen yeterince etkili ve faydalı olarak işlendiğine inanmaktadırlar. Bu durum Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretimi açısından sevindirici bir durumdur.

Öğretmenlerince Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin Yeterince Etkili ve Faydalı İşlendiğine İnananların Görüşleri;

Öğretmenimiz çok şakacı./ Öğretmenimiz çok bilgili./ Konuları anlatırken bol bol örnekler veriyor./ Derse hazırlıklı geliyor./ Dikkatimizi derse çekiyor./ Konulara değişik açılardan bakıyor. / Gündelik hayattan örnekler veriyor.

Derslerin Kısmen Etkili ve Faydalı Olarak İşlendiğini Belirten Öğrencilerin Görüşleri;

Zaman zaman sıkılıyordum./ Ders saati az olduğundan bazen hızlı geçiyor./ Öğretmenlerimiz tam olarak ilgimizi çekemiyordu./ Hiç ara vermeden anlatıyor./ Hiç espri yapmıyor./ Verdiği örnekleri bazen anlamıyorum. / Ders saati az./ Bazı konularda öğrencilerin seviyesine inemiyor./ Veli toplantılarında ve okullarda derse önem verilmiyor.

¹¹⁴ Sarıkavak, Kâzım- Bolay, Süleyman Hayri, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi*, Ankara 2003, s.42

¹¹⁵ Doğan, a.g.e, s.13

Öğretmenlerimiz Tarafından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinin Yeterince Etkili ve Faydalı Olarak İşlenmediğini Belirtenlerin Sebepleri;

Soru sordurmuyor./ Sorularımıza tam cevap vermiyor./ Din dersine karşı ilginç yok./ Öğretmenlerimizin dili ağır./ Korktuğum için anlamış gibi yapıyorum./ Öğretmenlerimiz hiçbir şey bilmiyor./ Kitaplar çok basit. Ailem pek önemsemediği için ben de önemsemiyorum./ Çok hızlı anlatıyor./ Sadece kitaptan okuyor./ Hiç örnek vermiyor./ Bizim seviyemizde anlatmıyor.

Öğrencilerimizin verdiği bilgilerden de anlaşıldığı gibi öğretmene çok iş düşmektedir. Etkin ve faydalı bir öğretim için metot zenginliğine gitmek bir zorunluluktur. Tek başına bir metot bir dersin anlatılmasında yeterli değildir. Yine öğretmen, dersin daha etkili ve faydalı olabilmesi için kullandığı kelimeleri çocuğun anlayabileceği kelimelerden seçmeli, öğrencinin seviyesine inebilmeli, zaman zaman espri yapıp öğrencilerin dikkatini toplayabilmelidir. Dersinde gündelik hayattan örnek vererek konunun anlaşılmasını kolaylaştırmalıdır.

F. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrencilerin Seviyesine Göre Ders Anlatıp Anlatmadıklarının Durumu

Tablo 46: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrencilerin Seviyesine İnip İnmedikleri:

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinizin seviyenize uygun olarak mı ders anlatıyorlar?	Sayı	%
1. Evet	177	79.37
2. Hayır	28	12.56
3. Bazıları veya bazen	18	08.07
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %79.37'si öğretmenlerinin konuları rahatlıkla anlayabilecekleri şekilde anlattıklarını, %12.56'sı anlatımdan memnun olmadıklarını, %8.07'si bazen rahatlıkla anladıklarını, bazen anlayamadıklarını ifade etmiştir.

Hayır, Cevabını Verenlerin Gerekçeleri Şöyledir;

Hiç örnek vermiyor./ Sınıfta çok gürültü oluyor./ Ders çok sıkıcı olduğu için anlamıyorum./ Konuşurken bazı kelimeleri yutuyor.

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde birinci derecede önemli olan husus, öğrencilere nasıl yaklaşılacağına, onlara nelerin, nasıl ve ne zaman, nerede verileceğinin bilinmesidir.¹¹⁶ Din eğitimcisi çocuğun ruh dünyasını tanıyarak eğitim verme yoluna gitmelidir.¹¹⁷ Öğrencilerin gelişim seviyeleri ve kavrama düzeyleri dikkate alınarak konular anlatılmalıdır.

Anketimize katılan öğrencilerin %79.37'si, öğretmenlerinin konuları öğrencilerin anlayabileceği şekilde anlattığını belirtmiştir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi soyut kavramları da içerdiği ve ders konuları hayatın birçok alanıyla ilgili olduğu için, bilgiler öğrenciye değişik kanallarla verilmeli ve öğrencilerin anlamaları için farklı yöntemler kullanılmalıdır.

G. Öğretmenlerin Öğrencilere Günlük Ev Ödevi Verip-Vermediği

Tablo 47: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrencilere Günlük Ödev Verip-Vermediği Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz derse hazırlıklı gelmeniz için ödev veriyor mu?	Sayı	%
1. Evet devamlı veriyor	15	6.73
2. Bazen veriyor	113	50.67
3. Hayır vermiyor	95	42.60
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

¹¹⁶ Öcal, *Din Eğitimi ve...* a.g.e, s.45

¹¹⁷ Aybey, eg.Tez, s. 93

Araştırmamıza katılan öğrencilerin sadece %6.73'ü öğretmenlerin derse hazırlıklı gelmeleri için ödev verdiklerini, %50.67'si bazen ödev verdiklerini, %42.60'ı ise pek vermediğini ifade etmiştir.

Farklı tanımlara rağmen ödev “Belli bir konu ya da ünite ile ilgili olarak öğrencilerin yapmaları istenilen zihin ve beden çalışması”¹¹⁸ olarak tarif edilebilir. Ödevlerin, öğrencileri kendilerini tanıma ve kabiliyetlerinin farkına varmalarına yardımcı olma, okuma alışkanlığını ve başarıya azmini artırma, grup sorumluluğu kazandırma, boş zamanlarını daha iyi ve yararlı geçirmelerini sağlama gibi pek çok faydası vardır.¹¹⁹

Öğretmenlerin düzenli ödev vermeyerek ödevde bir öğretim metodu olarak başvurmadıkları tespit edilmiştir. “Hiç ödev vermiyor” diyenlerin oranının yarıya yakın olması düşündürücüdür. Ödevin hem derse hazırlık açısından, hem de konuların pekiştirilmesi için faydalı olacağı aşikârdır. Ödevler, aynı zamanda insanda sorumluluk duygusunu geliştirir. Öğrencilerin sorumluluk duygusunun gelişmesi, araştırmaya teşvik edilmeleri ve dersten yeterli verimin elde edilebilmesi için, ders öğretmenlerince öğrencilere ödev verilmesinin faydalı olacağını düşünüyoruz.

¹¹⁸ Alaylıoğlu, Ruşen- Oğuzkan A. Ferhan, *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*, İstanbul 1976, s.236

¹¹⁹ Bkz. Öcal, Mustafa, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, Ankara 1999, s.56

H. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Derslerde Kur'an-ı Kerim Mealini Öğrencilere Tanıtıp-Tanıtmadıkları

Tablo 48: Öğretmenlerin Derslerde Kur'an-ı Kerim Mealini Tanıtıp-Tanıtma

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz sınıfa Kur'an'ı Kerim mealini getirip tanıtıyor mu?	Sayı	%
1. Sık sık getiriyor	19	8.52
2. İlgili konularda getiriyor	124	55.61
3. Hiç getirmiyor	80	35.87
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %8.52'si öğretmenlerin derslere sık sık Kur'an-ı Kerim getirdiğini, %55.61'i ilgili konularda getirdiğini, %35.87'si hiç getirmediğini ifade etmişlerdir.

Müslümanların nazarında Kur'an-ı Kerim hayatlarını kendisine göre tanzim edecekleri yegâne kitaptır. Hz. Muhammed'e indiği şekilde her türlü değiştirme ve tahriften korunmuş olarak günümüze intikal etmiştir.¹²⁰ Bir roman veya tiyatro oyununun bizzat kendisini okumakla, sahneye konmuş halini seyretmek arasında fark vardır. Eser yazılı halden canlı bir gösteri haline getirilirken bazı özel tasarruflarda söz konusu olabilmektedir. Bununla birlikte sahnelenmiş veya perdeye aktarılmış eser gene de yazarına izafe edilir. Örneğin biz Shakespeare'in "Hamletini veya Kral Learını seyretmiş oluyoruz"¹²¹ Öğrenciler dinlerini doğru anlayabilmeleri için kutsal kitapları olan Kur'an-ı Kerim iyi tanımaları ve Kur'an-ı Kerim hakkında detaylı bilgiye sahip olmaları gerekir. Ancak araştırmaya katılan öğrencilerimizin sadece %8.52'sinin öğretmenlerinin Kur'an-ı Kerim getirdiğini söylemiştir. Öğretmenlerimiz bütün

¹²⁰ Karataş, Şaban, *Şia'da ve Sünni Kaynaklarda Kur'an Tarihi*, İstanbul 1996, s.15

¹²¹ Zeyveli, Hikmet, *Kur'an ve Sünnet Üzerine Makaleler*, Ankara 1996, s.13

konuları Kur'an-ı Kerim merkezli anlatmalı ve öğrencilerin gözü önünde ondan istifade etmeli ki öğrencilerine Kur'an-ı Kerimden istifade etmede örnek olabilsin. Dinimizin daha doğru anlaşılabilmesi, öğrencilerin Kur'an-ı Kerim'i daha çok sevmeleri ve hayatlarını onunla irtibatlandırabilmeleri için öğretmenlerin sık sık Kur'an-ı Kerim ve mealini getirip tanıtmaları gerekir.

I. Öğretmenlerin Öğrencilere Okumaları İçin Ders Dışı Kitap Tavsiye Edip-Etmedikleri

Tablo 49: Öğretmenlerin Öğrencilere Okumaları İçin Ders Dışı Kitap Tavsiye Edip-Etmedikleri Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz okumanız için kitap tavsiye ediyor mu?	Sayı	%
1. Evet sık sık tavsiye ediyor	21	9.42
2. Bazen tavsiye ediyor	79	35.43
3. Hayır pek tavsiye etmiyor	123	55.16
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin sadece %9.42'si öğretmenlerinin sık sık kitap tavsiye ettiğini, %35.43'ü bazen tavsiye ettiğini, %55.16'sı kitap tavsiye etmediklerini ifade etmişlerdir.

Günümüzde öğretmen, sadece bilgi veren, ders verip onu değerlendiren pasif bir birey olmaktan çıkmıştır. Modern eğitim anlayışında öğretmen, çocuğun toplum içinde özgürce gelişebilmesi için onun duyan, düşünen ve uygulayan bir insan olması yolunda çeşitli deneyimler kazanmasıyla yakından ilgilenir. Öğretmen çocuğun öğrenme, araştırma ve incelemesine rehberlik eden bir birey olmalıdır.¹²² Öğretmenin sınıf ve okul kütüphanelerini esaslı bir şekilde incelemesi, hangi kitapların hangi seviyedeki öğrencilere, hangi açılardan uygun olduğunu, hangi kitaplardan hangi derslerde

¹²² Ercan, Ahmet Rahmi, *Öğrenmeyi Etkinleştiren, Başarıyı Yükselten Öğretmen Davranışları*, Ankara ts, s.42

yararlanabileceğini tespit etmesi, bunların yanında yeni yayınları izleyip yeni kitaplar teklif etmesi gerekir.¹²³ Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeninin derslerde anlattığı konularla ilgili kitapları tespit edip sınıf ortamında öğrencilere tanıtıp tavsiye etmesi çocukların kendilerini geliştirmesine yardımcı olur. Kitap tavsiye eden öğretmenlerin az olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu bize Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin kitap okuma alışkanlığını kazandırmada ve öğrencilere kitap tavsiye etmede yetersiz kaldıklarını gösterir. Oysa Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni sadece ders anlatmakla değil, öğrencilere bilgiye nasıl ulaşacaklarını da göstermekle de sorumludur. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin daha verimli olabilmesi için bu oranın yükselmesinin faydalı olacağını düşünüyoruz.

Öğretmenler Tarafından Tavsiye Edilen Bazı Kitaplar Şunlardır;

Hz. Muhammed'in Hayatı	Bir İnsan Olarak Hz. Muhammed
Kuran-ı Kerim Meali	Niçin Namaz
Sevgili Peygamberim	Huzur Sokağı
Tüm Namaz Hocası	Düzceli Mehmet
İslam İlmihali	Peygamber Tarihi

İ. Öğretmenlerin Sınavdaki Soru Şekilleri

Tablo 50: Öğrencilerin Sınavlardaki Sorulan Sorular Hakkındaki Görüşleri

Öğretmenlerinizin soru şekli nasıldır?	Sayı	%
1. Konunun özü ile ilgili sormaktadır	75	33.78
2. Bazen konunun özü bazen de ayrıntılarla ilgili sormaktadır	129	58.11
3. Genellikle ayrıntılarla ilgili sormaktadır	18	8.11
Katılan	222	99.55
Cevapsız	1	0.45
Toplam	223	100.00

¹²³ İpekcioglu, Zehra, Eğitimde *Yeni Arayışlar*, İstanbul 2005, s.66

Öğrencilerin %33.78'i öğretmenlerinin sınavlarda konuların özü ile ilgili sorular sorduklarını, %58.11'i bazen özü bazen de ayrıntılarla ilgili sorduklarını, 8.11'i genellikle ayrıntılarla ilgili sorduklarını ifade etmişlerdir.1 öğrenci ise soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

“Konunun özü ile ilgili sormaktadır” diyenlerin oranının düşük olması düşündürücüdür. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde amaç, konuların özünü çocuğa kavratmak, detayların girdabından çocuğu kurtarmaktır. Ayrıntı sorulduğunda çocuk derslerde ayrıntıya yoğunlaşarak hedefin hâsıl olması güçleşecektir. Amaca ulaşabilmek için çocuğun konunun özünü anlayıp anlamadığını ölçen sorular sorulmalıdır.

K. Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Sınavlarda Hak Ettiği Notu Verip-Vermediği

Tablo 51: Öğretmenlerin Sınavlarda Öğrencilere Hak Ettiği Notu Verip Vermediklerinin Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz hak ettiğiniz notu veriyor mu?	Sayı	%
1. Evet	196	87.89
2. Hayır	27	12.11
Katılan	223	100.00
Cevapsız	0	
Toplam	223	

Öğrencilerin %87.89'u öğretmenlerinin kendilerine hak ettikleri notu verdiklerini, %12.11'i ise vermediklerini ifade etmişlerdir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmenlerinden hak ettikleri notu aldıklarını ifade etmişlerdir. Adalet insan hayatının en önemli erklerden birisidir. Öğretmenler insan hayatı için son derece önemli olan adaleti öğrencilere karşı tutum ve davranışlarında tam anlamıyla yansıtamazlar ise öğrencilerin gözünde saygınlıklarını yitirebilirler. Hatta bu, öğretmen ve öğrenci arasında güven problemi yaşanmasına neden olabilir. Öğretmenin bu davranışı öğrencinin gözünde konunun önemini yitirmesine sebep olabilir. Bu, aynı zamanda öğretmenlerin derste anlattıklarıyla tavırlarının uyuştüğünü göstermektedir.

Yani öğretmenlerimiz tavırlarıyla da öğrencilerine örnek olmaktadır. Öğrencilerin derse olan sevgisini artırmak ve derste anlatılanların öğrenciler tarafından benimsenmesi için bu oran daha da yukarılara çekilmelidir.

L. Öğrencilerin Derse Olan İlgisi ve Başarısını Öğretmenlerin Değerlendirmeye Alıp- Almadıkları

Tablo 52: Öğrencilerin Derse Olan İlgisi ve Başarısının Öğretmenlerce Değerlendirilme Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz derse olan ilgi ve başarınızı notla değerlendiriyor mu?	Sayı	%
Evet	161	72.52
Hayır	61	27.48
Katılan	222	99.55
Cevapsız	1	0.45
Toplam	223	100.00

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %75.52'si öğretmenleri tarafından derse olan ilgi ve başarılarının not olarak değerlendirildiğini, %27.48'i derse olan ilgi ve başarılarının not olarak değerlendirilmediğini düşünmektedir. Bir kişi de sorumuzu yanıtızsız bırakmıştır.

Öğrencilerin (2/3) üçte ikisinin ilgi ve başarılarının öğretmenleri tarafından değerlendirildiğini ifade etmeleri Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin notu bir silah gibi kullanmadıklarını gösterir. Notun silah gibi kullanılması öğrencilerin tepkisini çekip sadece istedikleri notu alana kadar derse ilgi duymalarını sağlar. İstedikleri notu aldıklarında öğrencileri motive edecek güç kalmadığından dolayı öğrencilerin derse olan ilgisi azalır. Öğretmenlerin, öğrencilerin davranışlarını, ilgisini sözlü olarak ödüllendirmeleri öğrencilerin derse olan sevgisini arttıracak kanaatindeyiz. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir nokta var, o da öğrenciye dersi sevdirelim derken adaleti anlatan öğretmenlerin adaletten şaşmamaya özen göstermeleri gerekir. Aksi takdirde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenine karşı duyulan güven sarsılır bu da Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi için olumsuz sonuçlar doğurur.

M. Öğrencilerin Öğretmenleri Tarafından Kendilerine İsimleriyle Hitap Edilme Durumu

Tablo 53: Öğretmenlerin Öğrencilerine İsmen Hitap Etme Durumu

Öğretmenleriniz derste size isminizle mi hitap ediyor?	Sayı	%
Evet	191	86.04
Hayır	10	4.50
Fikrim Yok	21	9.46
Katılan	222	99.55
Cevapsız	1	0.45
Toplam	223	100.00

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %86.04'ü öğretmenlerinin kendilerine isimleriyle hitap ettiğini, %4.50'si öğretmenlerinin kendilerine isimleriyle hitap etmediğini, %9.46'sı fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir. %0.45'i sorumuza cevap vermemiştir.

İsimleriyle Hitap Edilmesine “Evet” Cevabını Veren Öğrencilerin Açıklamaları;
Öğretmenimin adımı bilmesi beni tanıdığını gösterir. / Öğretmenimin adımı bilmesi onun gözüne girdiğimi gösterir. / Öğretmenim tarafından tanınmak güzel bir şey. / Herkesin bir ismi var ve isimleriyle hitap edilmesi gerekir./ Öğretmenimin adımı bilmesi, benim başarılı bir öğrenci olduğumu gösterir./ İsmimle hitap etmesi bana değer verdiğini gösterir.

İsimleriyle Hitap Edilmesine “Fikrim yok” Cevabını Veren Öğrencilerin Açıklamaları;

“Öğretmenimin adımla hitap etmesi ve etmemesi bence önemli değil./ Belki öğrencisi çok olduğu için isimleri ezberleyemeyebilir./ Ben öğrenciyim dersime çalışırım öğretmenimin ismimle hitap etmemesi veya etmesi bir şey değiştirmez.

İyi bir eğitimin gerçekleşmesi için birçok faktör olmakla birlikte en önemli faktörlerden birisi de öğretmenin öğrencilerini çok iyi tanması, onlara isimleri ile hitap

etmesi gelir. Tanıdıkça onların değişik ihtiyaçlarını, öğrenme yeteneklerini fark eder, yöntem ve stratejilerini buna göre belirler.¹²⁴

Öğrencilerin öğretmenlerinden beklentilerinden bir tanesi de kendilerine isimleriyle hitap etmeleridir. “Hey arkadaki, evet sen, hayır kırmızı pantolonlunun arkasındaki, gözlüklünün yanındaki, sen ayağa kalk bakayım!” türünden seslenişlerle hitap edilmemelidir.¹²⁵ Öğrenciye ismiyle hitap edilmesi belki öğretmen için çok önemli olmayabilir. Ancak bunun öğrencinin iç dünyasına yönelik olumlu bir jest olduğu unutulmamalıdır. Öğrenciye ismiyle hitap etmemiz ona değer verdiğimizizi, onu tanıdığımızı, sevdiğimiz biri olarak kabul ettiğimizi gösterir. Onun duygu, düşünce ve kişiliğine değer verdiğimizizi gösterir. Bu nedenle öğrencilere isimleriyle hitap edilmesi, öğrenci üzerinde olumlu etki yapar.

II-. ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLERİYLE OLAN DİYALOGU

A. Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri ile Diyalogları

Tablo 54: Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri ile Diyalog Kurup Kuramama Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinizle diyalog kurabiliyor musunuz?	Sayı	%
Evet	116	52.02
Kısmen ve bazıları	54	24.22
Hayır	49	21.97
Kararsızım	4	1.79
Katılan	223	100.00
Cevapsız	-	
Toplam	223	

¹²⁴ Taş, Nedim, Türk Eğitim Sisteminde “Kalabalık Sınıflar” sorunu, *www.ingilish.com*

¹²⁵ Tosun, Yıldray, *Kişisel Gelişim*, İstanbul 2003, s.36

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %52.02'si Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriyle yeterince diyalog kurabildiklerini, %21.97'si diyalog kuramadıklarını, %1.79'u ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Etkili bir eğitim için, uygun bir sınıf ortamı, verimli öğretmen – öğrenci iletişimi ve karşılıklı belirlenen sınıf kuralları ile oluşturulmuş bir düzen gerekmektedir.¹²⁶ Öğrenciler zamanlarının büyük bir çoğunluğunu okulda öğretmenleri ve arkadaşları ile geçirmektedirler. Dolayısıyla öğretmen – öğrenci ilişkisinin diğer ilişki türlerine göre eğitimin niteliği ve öğrencilerin akademik başarısı üzerinde daha olumlu etki yaptığı bilinen bir gerçektir.¹²⁷

Eğitim Sistemimizin en stratejik parçası olan okul örgütünün önemli iki parçası öğretmen ve öğrencidir. Anaokulundan üniversitenin bitimine kadar süren eğitim hayatında, zamanının büyük bir bölümünü birlikte geçiren öğretmen ve öğrenci arasında dinamik bir ilişki vardır. Öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki, öğrencinin, akademik başarısını, mesleki tercihlerini ve meslekî gelişimini, psiko – sosyal gelişimini ve ruh sağlığını büyük ölçüde etkilemektedir.¹²⁸ Öğretmenin öğrenci üzerinde bu denli tesirli olması, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenin öğrencileriyle daha yakın ve sıcak bir diyalog içerisinde bulunmasının önemini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin ancak yarısı öğretmenleriyle yeterince diyalog kurduklarını ifade etmişlerdir. Buna göre Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin öğrencileriyle daha sıcak ve samimi bir ilişkiye girerek bu oranın artırılması gerektiği kanaatindeyiz.

¹²⁶ Varış, Fatma, *Eğitim Bilimine Giriş*, İstanbul 1998, s.1

¹²⁷ Çinkır, Şakir, “Okulda Etkili Öğretmen – Öğrenci İlişkisinin Yöntemi”, *Milli Eğitim Dergisi*, sy.161, Kış 2004, s.161

¹²⁸ Mertol, Şengül- Arsoy, Saniye- Ergin, Hatice, *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, İstanbul 2003, s.46

B. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Diğer Öğretmenler Arasındaki Yeri

Tablo 55: Öğrencilerin Öğretmenlere Verdiği Değer

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz sevilen öğretmenler midir?	Sayı	%
En sevdiğimiz öğretmenlerdendirler	130	58.30
Herhangi bir öğretmenimiz gibidirler	61	27.35
Sevilmeyen öğretmenlerdendirler	32	14.35
Katılan	223	100.00
Cevapsız	-	
Toplam	223	

Anketimize katılan öğrencilerin %58.30'u Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerini “En sevilen öğretmen”, %27.35'i “Herhangi bir öğretmenimiz gibidir”, %14.35'i “Sevilmeyen öğretmen ” olarak gördüklerini belirtmiştir.

“Sevilen ve Takdir Edilen Öğretmenlerdir” Cevabını Verenlerin Gerekçeleri;

Dinimizi anlatıyor./ Peygamberimizi onun sayesinde tanıdım, çok sıcakkanlı./ Çok anlayışlı./ Bizimle birlikte oynuyor./ Problemlerimizle ilgileniyor./ Bizi adam yerine koyuyor./ Biz yaramazlık yaptığımızda hemen kızmıyor./ Görevini en güzel şekilde yapıyor./ Güler yüzlü ve alçak gönüllü. / Bize öğretmenden çok arkadaş gibi davranıyor./ Doğum günümü hatırlayıp mesaj attı./ Çok sabırlı.

Herhangi Bir Öğretmenimiz Gibidir” Cevabını Verenlerin Gerekçeleri;

Bütün öğretmenler eşittir. / Hiçbir öğretmeni diğerinden ayırmam./ Sonuçta öğretmen görevini yapıyor./ 0 da bütün öğretmenler gibi dersini anlatır ve gider./ Daha çok sevdiğim öğretmenler var./ İyi, ama gencin halinden fazla anlamıyor.

“Sevilmeyen Öğretmenlerdir.” Cevabını Verenlerin Gerekçeleri;

Bağırmaktan başka bir şey bilmiyor./ Çok ciddi./ Sadece ders anlatıyor, bizimle hiç sohbet etmiyor./ Bizim halimizden anlamıyor./ Anlamadan, dinlemeden ceza veriyor.

Öğretmenlerin öğrencilere karşı sevgi ve saygı duyguları içerisinde yaklaşımı öğrencileri memnun eder. Öğretmen sadece ders anlatan değil, sınıfında bazen bir anne, bazen bir babadır. Sevgi dolu kalbiyle herkesi kucaklayabilendir. Sevgi ilkesi çocuk eğitimi konusunda temel ilkedir. Bilindiği gibi çocukta ilk ortaya çıkan duygular sevgi, güven, ümit ve bağlanma duygularıdır. Korku ve endişe daha sonra ortaya çıkar. Hatta korku ve endişenin ortaya çıkması genellikle yanlış eğitim sonunda olur. Çocuğa kendimizi sevdirmek, eğitimde verilmek istenenin çocuk tarafından alınmasını kolaylaştıracaktır.

Çocuk eğitiminde başarının temeli çocuğa sevgi duymak ve çocuk tarafından sevilmeştir. Öğretmen kendisini sevdirmişse öğrenci öğretmenin anlattıklarını da sevecek, dolayısıyla derste anlatılanları içselleştirilip, davranışa dökülecektir. Fakat öğretmen kendisini öğrencilere sevdiremez ve öğrenciler tarafından sevilmeyen bir öğretmen olursa, anlatılanlar öğrenciler tarafından değer görmez. Belki öğrenci fiziken sınıfta olsa da; ruhen ve aklen başka âlemlere dalacak, öğretmenini dinlemeyecektir.

C. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrencilerini Kutsal Kavramlarla Korkutup – Korkutmadıkları

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri öğrencileri etki altına alabilmek amacıyla öğrencileri kutsal kavramlarla korkutup korkutmadığını öğrenmek amacıyla sorduğumuz soruya aldığımız cevaplar şöyledir.

Tablo 56: Öğretmenlerin Öğrencilerini Kutsal Kavramlarla Korkutup – Korkutmama Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz sizi Allah ve cehennem gibi kavramlarla korkutuyor mu?	Sayı	%
Evet	25	11.21
Hayır	162	72.65
Kararsızım	36	16.14
Katılan	223	100.00
Cevapsız	-	
Toplam	223	

Ankete katılan öğrencilerin %11.21'i "korkutuyor" derken, %72.65'i korkutmadıklarını, %16.14 ü kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Evet, Cevabını Verenler Bunun Kendileri Üzerindeki Etkisini Şu Şekilde İfade Etmişlerdir:

Korkuyorum./ Olumsuz etkileniyorum./ Öğretmenimiz bizim iyiliğimiz için söylüyor./ İyilik yapmaya çalışıyorum./ İbadetlerime dikkat etmeye çalışıyorum./ Günah işlemekten korkuyorum./ Öldükten sonra cehenneme gideceğimi düşünmem içimi ürpertiyor/ Sonunda hatalarımızın cezasını çekeceğiz./ Öğretmenlerimin cehennemden bahsetmesi daha dikkatli davranmama vesile oluyor.

Dinde korkunun yeri sadece günden ve kötülükten uzaklaştırıp iyiliklere yönlendirmek içindir. Bu sebeple korku duygusu, Allah'a layık kul olma yolundaki endişelerden ibarettir. Allah korkusu, inanan ve ibadet eden bir müminde ona karşı duyulan hürmet, hayranlık ve minnettarlık duygularına dönüşür.¹²⁹ Allah sevgisi ve

¹²⁹ Vakkasoğlu, Vehbi, *Allah'ı Nasıl Anlamalı Çocuklarımıza Nasıl Anlatmalı*, İstanbul 2003, s.117

korkusunun, zamanı gelince çocuklara öğretilmesi Allah inancının dengeli bir şekilde gelişmesine yardımcı olabilir.¹³⁰

Ailelerde olduğu gibi okullarda da çocukların Allah inançları geliştirilip, pekiştirilirken “sevgi” motifini ön plana çıkartmak gerekir. Çünkü sevgi motifinden hareket eden bütün eğitim – öğretim metotları başarıya ulaşmıştır. Çocukları günahlarla, haramlarla, yasaklarla, cehennemle korkutmak yerine olumlu ve yol gösterici bazı örneklerle aydınlatmak daha uygun olur.¹³¹ Çocukluğun ilk dönemlerinde korkuya yer vermemek daha doğru olacaktır. Ancak yaş ilerledikçe sorumluluk bilinci kazandırmak amacıyla çocuğa kötülük yaptığında ya da ibadet konusunda ihmalkâr davrandığında Allah tarafından ceza verileceği öğretilerek sorumluluk bilinci kazandırılmalıdır. İslam ne Hıristiyanlık gibi saf sevgi dinidir ne de Yahudilik gibi ceza dinidir. İslam denge dinidir. Sevgi ve korku, dengeli bir şekilde, yaş seviyesine uygun olarak verilmelidir.

D. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Anlattıkları ile Yaşantıları Arasında Çelişki Olup – Olmadıkları Durumu

Öğretmenlerin sözleri ile davranışlarının tutarlı olup olmadıkları konusunda öğrencilere, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin size anlattıkları ile kendilerinin günlük hayatında yaptıkları uyum sağlıyor mu? sorusu yöneltilmiştir.

¹³⁰ Ayhan, Halis, *Din Eğitimi ve Öğretimi*, İstanbul 1997, s.114

¹³¹ Öcal, Mustafa, “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri”, *Din Öğretimi Dergisi*, sy.21, (Ekim, Kasım, Aralık), Ankara 1989, s.14 – 23

Tablo 57: Öğretmenlerin Sözleri ile Davranışları Arasında Tutarlılık Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinizin anlattıklarıyla davranışları uyuyor mu?	Sayı	%
Evet	118	53.15
Hayır	13	5.86
Bazılarınıniki bazen	35	15.77
Farkında değilim	56	25.22
Katılan	222	99.55
Cevapsız	1	0.45
Toplam	223	100.00

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %53.15'i öğretmenlerin anlattıkları ile yaptıkları arasında çelişki olmadığını, %5.86'sı çelişki olduğunu, %15.77'si bazen çelişki gördüklerini, %25.22'si farkında olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenin davranışlarıyla öğrencilerine örnek olma noktasında dikkat etmesi gereken en önemli husus, söz ve fiilleri arasındaki uygunluktur.¹³² Her öğretmen öğrencilerden yapmasını istediği tutum ve davranışları önce kendisi tutum ve davranışlarıyla ortaya koymalı, düşündüğü gibi inanan, inandığı gibi yaşayan biri olmalıdır.¹³³ Anlattıkları ile yaptıkları arasındaki uyum, tüm öğretmenlerde aranan bir özelliktir. Bu özellik, din eğitimcileri için daha çok dikkat edilmesi gereken hususlardandır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde işlenen konular doğrudan davranışları etkilediği için, inancın, ibadetlerin lüzumundan ve ahlâkî ilkelerin gereğinden bahseden bir din eğitimcisi, önce kendisi söylediklerinin gereğini yerine

¹³² Bkz. Bayraktar, a.g.e, s.156 – 157

¹³³ Bkz. Kershensteiner, *G. Mürebbinin Ruhu ve Öğretmen Yetiştirme Mesleği*, (ter. İ. Hakkı) Ankara 1931, s.14–15; Şanver, a.g.e, s.86

getirmelidir.¹³⁴ Tespitlerimize göre öğrencilerin yarısından fazlası Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin söz ve davranışları arasında çelişki olmadığını belirtmiştir. Bu sonuç, aynı zamanda öğrencilerin, öğretmenlerin söylediklerine ve yaptıklarına dikkat ettiklerini ve öğretmenin davranışlarının gözlerinden kaçmadığını göstermektedir.

E. Öğrencilerin Meslek Olarak Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliğini İsteyip – İstemedikleri

Öğrencilerin meslek hayatına atıldıklarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni olmak isteyip istemediklerini tespit edebilmek için, meslek hayatına atıldığınız zaman Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni olmak ister misiniz? sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 58: Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni Olmak İsteyip – İstememe Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni olmak ister misiniz?	Sayı	%
Evet	78	34.98
Hayır	89	39.91
Kararsızım	56	25.11
Katılan	223	100.00
Cevapsız	-	
Toplam	223	

Öğrencilerin %34.98'i sorumuza evet, %39.91'i hayır derken, %25.11'i kararsız olduklarını belirtmiştir.

¹³⁴ Bkz. Öcal, Mustafa, “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri ve Öğretmenleri”, *Din Öğretimi Dergisi*, Sy.20 (Temmuz, Ağustos, Eylül) Ankara 1989, s.15–23

Kişinin seçeceği meslek, onun yaşam biçiminin nasıl olacağını da gösterir. Harcanacak zaman, kazanılacak para, yükselme ve nasıl bir yaşam sürüleceği gibi etkenler, kişinin meslek seçiminde önemli bir rol oynar.¹³⁵

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %34.98'i Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi mesleğini seçmek istediklerini belirtmişlerdir. Meslek seçimi için henüz erken sayılabilecek bir dönemde bu oranda bir eğilimin olması azımsanamayacak bir durumdur. Her üç öğrenciden birinin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni olmayı istemesi öğretmenlerin mesleklerini güzel yaptıklarını gösterir. Bu oranın istenilen seviyede olmamasının bir nedeni de, çocukların meslek seçimine yönelmeleri lise yıllarına, yani ergenlik dönemine rastlamasıdır.¹³⁶

“Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni Olmak” İstediklerini Belirtenlerin Gerekçeleri;

Bu dersi çok seviyorum./ Dinimizi anlatmak istiyorum./ İnsanlara Peygamberimizi tanıtmak istiyorum./ Öğretmenimiz bize iyi örnek olduğu için istiyorum./ Hem dinimi yaşamak, hem de insanlara öğretmek istiyorum./ Sevap kazanmak istiyorum./ Bu mesleği seçerek hem dünya, hem de ahiret hayatımı kurtarmak istiyorum.

“Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni Olmak İstemediğini” Belirtenlerin Gerekçeleri;

Başka bir mesleği düşündüğüm için seçmek istemiyorum (Yaygın görüş)./ Öğretmenliği düşünmüyorum./ Manevi sorumluluğu ağır ve ben bu yükü kaldıramam./ Başımı örtmem gerekiyor ve ben başımı örtemem.

¹³⁵ Asri, Safinaz, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlilikleri (Göller Bölgesi Örneği) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2005, s.125

¹³⁶ Erden, Münire - Akman, Yasemin, *Eğitim Psikolojisi*, İstanbul 2006, s.86

F. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Konuşma Tarzı ve Hitabeti

Tablo 59: Öğrencilere Göre Öğretmenlerinin Konuşma Şekilleri

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinizin konuşması nasıldır?	Sayı	%
1.Düzgün bir Türkçe	169	75.78
2.Yerel ağızla	11	4.93
3.Bazen düzgün bir Türkçe, bazen yerel şiveyle	35	15.70
4.Bir fikrim yok	8	3.59
Katılan	223	100.00
Cevapsız	-	
Toplam	223	

Öğrencilerin %75.78'i öğretmenlerinin düzgün bir Türkçe ile konuştuğunu, %4.93'ü ise yerel şiveyle konuştuğunu, %15.70'i ise bazen düzgün bir Türkçe bazen yerel şiveyle konuştuğunu belirtmiş, %3.59'u ise bir fikir beyan etmemiştir.

Konuşmak ağza geleni, saçma sapan, düşünmeden geliş güzel söylemek değildir.¹³⁷ Duygu ve düşünceler en güzel şekilde herkesin anlayabileceği bir üslup kullanılarak ifade edilmelidir.¹³⁸ Öğretmen, öğrencilerin karşısında sıradan bir insan olmadığının bilinciyle, öğrenciye örnek olan, herkese hitap edebilen ve herkesin anlayabileceği bir dil kullanmalıdır. Derste sokak ağzıyla konuşmadığı gibi, mahalli ağzı da terk etmeli ve Türkçe'yi en güzel şekilde kullanarak dersini anlatmalıdır. Sokak

¹³⁷ Şenbay, Nüzhet, *Söz ve Diksiyon Sanatı*, İstanbul 2003, s.7

¹³⁸ Özdemir, Emin, *Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı*, İstanbul 1988, s.9; Bu konuda bkz. Şanver, a.g.e, s.92

ağzıyla konuşan, yerel şivesi ile ders işleyen bir öğretmen, öğrencileri arasında konuşmasından dolayı alay konusu olabilir.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi öğretmenlerin %4.93'ü gibi çok küçük bir azınlığı yerel şiveyle konuşmaktadır. Ancak nerdeyse %20'ye yakını bazen yerel şiveyle konuşmaktadır.

G. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Kılık Kıyafetleri

Tablo 60: Öğretmenlerin Kılık – Kıyafet Durumları

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz nasıl giyinir?	Sayı	%
1.Gösterişe düşkün giyiniyor	20	8.97
2.Sade, temiz, düzenli, tertipli giyiniyor	181	81.16
3.Dağınık, tertipsiz, düzensiz, zevksiz giyiniyor	14	6.28
4.Bir fikrim yok	8	3.59
Katılan	223	100.00
Cevapsız	-	
Toplam	223	

Öğrencilerin %8.97'si öğretmenlerinin gösterişe düşkün giyindiğini, %6.28'si dağınık ve zevksiz giyindiğini ifade etmiştir. %3.59'u ise bir fikirlerinin olmadığını, %81.16'sı da sade, temiz, düzenli ve tertipli giyindiğini beyan etmişlerdir.

İnsanları etkilemenin yollarından bir tanesi de şık ve temiz giyinmektir. Kıyafet iyi bir tavsiye mektubudur. İmaj kişinin kendisini karşısındaki kitleye kabul ettirmesi ve kitleyi etkilemesinde en önemli öğelerden birisidir.¹³⁹

“İnsanlar kılık kıyafetleriyle ağırlanır, düşünceleriyle uğurlanır” atasözü, kılık kıyafetin toplum arasında ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Öğretmen de

¹³⁹ Erdoğan, Abdüllatif, *İş Hayatınca Başarı, Etkili Yönetimde Yol Haritası*, İstanbul 2006, s.64; Şanver, a.g.e, s.99

neticede öğrenci kitlesine hitap etmektedir. Kılık kıyafeti temiz ve düzenli bir öğretmenin vereceği mesajlar daha etkileyici olacaktır. Kılık kıyafet, beden dilinin bir parçasıdır. Öğretmen, eğitim öğretim sürecinde tüm dilleri iyi bir şekilde kullanılmalıdır. Dağınık, pejmude bir öğretmen öğrencileri üzerinde etkileyici bir güce sahip değildir.

Tablo 60'dan da anlaşılacağı gibi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleri iletişimde göze hitap eden kılık kıyafet konusunda iyi bir durumdadırlar. Zaten İslam'ın temizliğe ve düzene verdiği önemi saatlerce anlatmak yerine örnek olmak çok daha etkileyici olacaktır.

H. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Sosyal Faaliyetlere Katılıp – Katılmadıkları

Tablo 61: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Sosyal Faaliyetlere Katılıp- Katılmama Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz okuldaki sosyal faaliyetlere katılıyor mu?	Sayı	%
1.Evet	115	51.57
2.Hayır	38	17.04
3.Kısmen veya bazıları	56	25.11
4.Kararsızım	14	6.28
Katılan	223	100.00
Cevapsız	-	
Toplam	223	

Öğrencilerin %51.57'si Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin sosyal ve kültürel faaliyetlere aktif olarak katıldığını, %17.04'ü katılmadığını, %25.11'i kısmen katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Çevre, insanın sosyal ve bedensel gelişiminde olduğu kadar, onun eğitiminde de önemli bir faktördür. Birey üzerinde büyük etkisi olan çevrenin tanınması ve etkili

kullanımı, eğitim öğretimde başarı ve verimliliği arttıracaktır. Bu anlamda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenini yaşadığı çevreyi tanımalı ve çevreyle olan ilişkilerini geliştirmeli, ilişkilerine süreklilik kazandırmalıdır. Genelde tüm öğretmenler, özelde de Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleri sadece sınıfta ders anlatan, bu bağlamda öğrenci, öğrenci velisi ve meslektaşlarıyla ilişki kuran kişi değildir. Öğretmen, çeşitli vesilelerle, toplumun farklı kesimleriyle ilişki kurması gereken kişidir. Okul içi ya da okul dışı sosyal ilişkilerin kurulabilmesi ve geliştirilebilmesi de öğretmenlerin çeşitli aktivitelerde rol almaları ile mümkündür.

Böyle bir durumda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenin okul aktivitelerine katılımı, özellikle de resmi görevleri dışında düzenleyeceği ya da katılacağı sosyal aktiviteler, onun daha iyi ilişkiler kurmasına ve ilişkilerini geliştirmesine yardımcı olarak, çevreyi daha yakından tanınmasına da katkı sağlayacaktır. Çünkü sosyal etkinlikler bir mesleğin üyeleri arasında bütünleşme, kaynaşma ve dayanışmayı sağlamada etkili bir araçtır. Okul, il, ilçe düzeyinde bu tür etkinliklere yer verilmesi ve öğretmenlerin katılımının sağlanması öğretmenler arası bütünleşmeyi ve kaynaştırmayı zenginleştirir, pekiştirir ve giderek karşılıklı hoşgörü, saygı ve sevgi bağlarının güçlenmesini sağlayabilir. Bütün bunların ötesinde sosyal etkinlikler öğretmen ve ailelerin benzer değerler geliştirmesine ve toplumsallaşmalarına katkıda bulunabilir. Öte yandan, bu tür etkinliklerin düzenlenmemesi ve öğretmenlerin çeşitli nedenlerle bu tür etkinliklere ilgi göstermeyişi, öğretmen topluluğu açısından da bölünmenin kaynağını besleyen faktörlerden biri olabilir.¹⁴⁰

Okuldaki faaliyetlere katılmayan, öğretmen ve öğrencilerle diyalogu iyi olmayan, kendi köşesine çekilmiş Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin başarılı olmayacakları ve sevilmeceklerini söylersek mübalağa etmiş olmayız. Çünkü toplumda aktif ve sosyal olan insanların sevildikleri ve başarılı oldukları her zaman müşahade edilmektedir.

¹⁴⁰ Tekişik, Hüseyin, "Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları" *Çağdaş Eğitim*, sy.127,(Kasım), Ankara 1987, s.1-3

I. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrenciler Arasında Ayırım Yapıp – Yapmadıkları

Tablo 62: Öğretmenlerin Öğrenciler Arasında Ayırım Yapıp – Yapmama Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz öğrenciler arasında ayırım yapıyor mu?	Sayı	%
1.Evet	21	9.42
2.Bazen	30	13.45
3.Hayır	172	77.13
Katılan	223	100.00
Cevapsız	-	
Toplam	223	

Öğrencilerin %9.42’si Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin öğrenciler arasında ayırım yaptığını, %13.45’i bazen ayırım yaptığını, %77.13’ü ise ayırım yapmadığını ifade etmiştir.

Öğretme ve öğrenme, eğitimde iki değişik işlev olarak kabul edilmektedir. Öğretme, bir kişi tarafından gerçekleştirilirken, öğrenme bir başkasında oluşmaktadır.¹⁴¹ Fakat genel anlamda eğitim – öğretimin başarısı, yani öğretme ve öğrenmenin gerçekleşmesi, öğretmenlerin bilgi ve öğretim metodu açısından yeterli olmaları yanında, öğrencileriyle çok yakın bir ilişki içinde bulunmaları ile mümkündür. Eğitim sisteminin iki ögesi olan öğretmen ve öğrenci, birbirleriyle ne kadar sağlıklı ve ahenkli ilişki içinde olurlarsa, diğer öğeler de işlevlerini o kadar başarılı şekilde yerine getireceklerdir.¹⁴²

Öğrencilerin (2/3) üçte ikisinden fazlası Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin kendileri arasında ayırım yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

¹⁴¹ Bkz. Gordon, Thomas, *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*, (çev. Emel Aksoy), İstanbul 2002 s.2

¹⁴² Bkz. Kuran, Keziban, *Öğretmenlik Mesleği “ Niteliği ve Özellikleri”, Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ankara 2002, s.253–258

Öğretmenlerin öğrenciler arasında ayırım yapmaları öğretmenin sevilmesi ve ona duyulan saygı açısından olumsuzluklar meydana getirmektedir.

Öğrencilere Yapılan Ayırım Şekilleri;

Kız öğrencilerle daha fazla ilgileniyor./ Çalışkan öğrencilere daha çok söz veriyor./ Sevdiği öğrencilere daha fazla not eriyor./ Sevmediği öğrencilere az not veriyor./ Sadece bazı öğrencilerle ilgileniyor, bizimle ilgilenmiyor./ Öğretmen çocuklarını kayırıyor./ Çalışkan öğrencileri daha çok seviyor, tembelleri sevmiyor.

Yapılan Ayırma Karşı Gösterilen Tepkiler;

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini sevmiyorum./ Öğretmene kızıyorum./ Öğretmenden nefret ediyorum./ Hiç umurumda bile değil./ Benim için önemli değil.

İ. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Öğrencilerle Alay Edip Etmediği

Tablo 63: Öğretmenlerin Öğrencilerle Alay Edip – Etmeme Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleriniz öğrencileriyle alay ediyor mu?	Sayı	%
1.Evet	19	8.52
2.Bazen	21	9.42
3.Hayır	183	82.06
Katılan	223	100.00
Cevapsız	-	
Toplam	223	

Öğrencilerin %82.06'sı öğretmenlerinin kendileriyle alay etmediğini, %9.42'si bazen alay ettiğini, %8.52'si alay ettiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen öğrenci ilişkilerinde öğretmenlerin öğrenci davranışlarına olumlu ve onaylayıcı yaklaşımları çok önemlidir. İyi öğretmen tanımları genelde çok kişi tarafından kabul edilmiş yaygın inançlara dayanır. Öğretmen öğrencileriyle alay

etmemelidir. Alay etmek öğrencinin onurunu kırarak öğrenciyi dersten ve öğretmenden soğutur ve öğrencinin özgürlüğüne zarar verir.¹⁴³

Araştırmamız verilerine göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun öğrencilerle alay etmedikleri tespit edilmiştir. Ancak yaklaşık onda iki oranında da olsa öğrencilerle alay eden öğretmenler olduğu görülmektedir.

Alay Edildiğini Belirtenlerin Belirttikleri Alay Şekilleri;

İsmimle alay ediyor./ Soyadıyla alay ediyor./ Sinirlendiğinde bize hayvan isimleriyle bağırıyor./ Tembelliğimle alay ediyor./ Sınıfın tembelliği ile alay ediyor./ Soruyu cevaplamadığımda alay ediyor./ Fiziksel görünüşümle alay ediyor./ Zayıf olduğumda alay ediyor./ Hababam sınıfı diyor./ Geri zekâlılar diyor.

Öğrencilere Yapılan Alayların Etkileri ve Gösterilen Tepkiler;

Bizi din dersinden soğutuyor(yaygın görüş). Öğretmenden nefret ediyorum./ Ağlıyorum./ Onurum kırılıyor ve öğretmenimi hiç affetmiyorum./ O dersten kopuyorum./ Öğretmeni dinleyesim gelmiyor./ Kötü etkileniyorum, moralim bozuluyor./ Küçük duruma düşüyorum ve kendime güvenim azalıyor./ Arkadaşlarım arasında mahcup oluyorum./ Çok üzülüyorum.

¹⁴³ Gordon, a.g.e, s.26

K. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrencilerinin Hataları Karşısındaki Tutumları

Tablo 64: Öğretmenlerin Öğrencilerin Yaptıkları Hatalar Karşısındaki Tutumları

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz öğrencilerin hataları karşısında ne yapar?	Sayı	%
1.Genellikle anlayış ile karşılıyor.	121	54.26
2.Anlayışsız davranıyor, bizi affetmiyor	35	15.69
3.Bazen anlayışla karşılıyor.	38	17.04
4.Dikkatimi çeken bir olay olmadı	29	13.01
Katılan	223	100.00
Cevapsız	-	
Toplam	223	

Öğrencilerin %54.26'sı Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin, bir hataları karşısında genellikle anlayışlı davrandıklarını, %17.04'ü bazen anlayışlı davrandıklarını %15.69'u anlayışsız davranıp, affetmediklerini söylemişlerdir.

Disiplin sorunları karşısında öğretmenlerin takınacakları tutumlar çok önemlidir. Öğretmenler böyle bir durumu görmezden gelip dikkatlerini başka yöne çekerek, fiziksel veya fiziksel olmayan cezalara başvurarak ya da olaylara sevgi ve hoşgörü ile yaklaşarak yanlış davranışları ortadan kaldırma ve disiplini sağlama yoluna gidebilirler. Öğretmenlerin tüm bu yöntem ve teknikleri kullanırken bir takım hususlara dikkat etmeleri ve bilinçli davranmaları gerekmektedir. Sınıf ortamında ve istenmeyen olaylar karşısında öğretmenlerin uymaları gereken ilk esas, soğukkanlı davranmaktır. Çünkü bu tür olaylar karşısında gösterilecek ani tepkiler öğretmenin sınıfla diyalogunu

bozabilir.¹⁴⁴ Öğrencilerin her istenmeyen davranışlarına müdahale etmek doğru değildir. Bu tür davranışların zaman zaman görmezden gelinmesi daha uygun olabilir. Zira bazı sorunları görmezden gelmek, görülmelerinden ve çözülmesi için uğraşılmasından daha iyi olabilir.¹⁴⁵ Ayrıca her yanlış davranışa ceza verme alışkanlık haline gelirse daha sonra disiplini sağlamak için uygulanacak yöntemler etkisini kaybedebilir.¹⁴⁶ Eğitimde asıl olan sevgi ve hoşgörü olmakla birlikte, yeri, zamanı ve dozu iyi ayarlandığı sürece cezaya başvurulabileceği, bazı eğitimciler tarafından kabul edilmektedir.¹⁴⁷

L. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Ceza verip – Vermedikleri

Tablo 65: Öğretmenlerin Ceza Verip Vermeme Durumu

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleriniz ceza veriyor mu?	Sayı	%
1.Hayır hiç ceza vermiyor	161	72.52
2.Dayak atıyor	8	3.60
3.Bizimle ilgisini kesiyor	4	1.80
4.Bizi azarlıyor ve sözle cezalandırıyor	49	22.07
Katılan	222	99.99
Cevapsız	1	0.45
Toplam	223	100.00

¹⁴⁴ Bkz. Tatar, Melek, “Sınıf Yönetimi/Disiplin”, *Milli Eğitim*, sy.131, (Temmuz, Ağustos, Eylül) Ankara 1996, s.74–77

¹⁴⁵ Başar, Hüseyin, *Sınıf Yönetimi*, İstanbul 1999, s.134

¹⁴⁶ Bkz. Karaçam, Ali, *Başarılı Öğretmenin Portresi*, İstanbul 2003 s.4; Kanad, Fikret, *Karakter Kavramı ve Terbiyesi*, Ankara 1977, s.78

¹⁴⁷ Krş. Başar, a.g.e, s.142; Aydın, Muhammed Şevki, *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Kayseri 1996,s.182, ayrıca Batı ve İslam eğitimlerinden cezaya karşı ve taraftar olanlar görüşleri hakkında ayrıntılı bilgi İçin Bkz. Ay, *Mehmet Emin, Din Eğitimi ve Öğretiminde Mükâfat ve Ceza*, Bursa 1993

Öğrencilerin %72.52'si öğretmenlerinin ceza vermediğini, %3.60'ı dayak attığını, %1,8'i kendileriyle ilgilerini kestiğini, %22.07'si azarlayıp sözle cezalandırdığını ifade etmiş, bir kişi de yanıtı bırakmıştır.

Fiziksel ceza, ortaya çıkarabileceği olumsuz sonuçlar dolayısıyla, disiplini sağlama ve öğrenci davranışlarını kontrol etme yolu olarak kabul edilmemektedir.¹⁴⁸ Fiziksel olmayan cezaya da öğrenci üzerindeki etkinliği ve caydırıcılığı yok edebileceği için devamlı başvurulmamalıdır.¹⁴⁹ Hoşgörülü ve sabırlı hareket etmek, öğrencileri anlamaya çalışmak, istenmeyen davranışlar karşısında öğretmenden beklenen asıl davranış şekilleridir.¹⁵⁰ Bu tutum, disiplin dışı olaylarda gösterilecek sert tavrın ortaya çıkaracağı olumsuzlukların aksine, özellikle demokratik ortamların ve öğretmen - öğrenci arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinde çok önemli bir yere sahiptir.¹⁵¹

Şüphesiz disiplini sağlama ve istenmeyen olay karşısında öğretmenin takınacağı tutum, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde de oldukça büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle dersin uygulayıcısı olan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleri, ders içi ve ders dışı disiplin problemlerini büyümeden ortadan kaldırmalı, hataların ıslahı için gerekli tedbirleri almalıdır. Karşılaştığı olumsuz öğrenci tutumları karşısında sabır ve hoşgörü ile hareket etmeye çalışmalı, mümkün olduğunca cezaya başvurmadan kaçınmalıdır. Başvurmak zorunda kaldığında da bu cezaları ödülünden mahrum etmek şeklinde uygulamalıdır.¹⁵²

Öğretmenlerin üçte ikisinin ceza vermemesi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin cezaya başvurmayan, hoşgörüye dayalı bir eğitim anlayışına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle dayağa başvurmamaları, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi için son derece olumludur. Öğrencilerin dörtte birinin sözle cezalandırdığını belirtmesi de öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları sözle veya konuşarak çözmeye çalıştıklarının ifadesidir. Öğretmenlerin cezaya başvurmayan

¹⁴⁸ Bkz. Başar, a.g.e, s.143, fiziksel cezanın ortaya çıkarabileceği olumsuz sonuçlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Tebliğler Dergisi* 23 Temmuz 1990, sy. 2117, s.555

¹⁴⁹ Bkz. Apuhan, a.g.e, s.118

¹⁵⁰ Krş. Erden, a.g.e, s.40; Yazıcı, Hasan Basri, *Türkiye'de Ortaöğretimde Öğretmen Kalitesi ve Kaliteyi Yükseltici Tedbirler*, İstanbul 1994, s.83

¹⁵¹ Krş. Özyürek, Leyla, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara 1983, s.109; Erdem, a.g.e; Başaran, a.g.e, s.249

¹⁵² Aydın, Muhammed, Şevki, *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Kayseri 1996, s.78 - 79

hoşgörü anlayışına sahip olması, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde anlatılanların kalbe hitap etmesi açısından anlamlı ve İslam dininin hoşgörü, sevgi ve merhamet anlayışı ilkelerine de uygun düşmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

I-.Değerlendirme ve tespitler

Din, insanda doğuştan var olan bir duygudur. Bu duygu, insanın ihtiyaçlarına ve davranışlarına yön vermiş, insanlığın gelişmesini sağlamıştır. Din, yaratıcısını arayan insana Allah'ı buldurur ve hayatının manasını kavratır. Bu nedenle dinden gelen değerler insanları daha çok ve yaygın olarak ilgilendirir. Din ile eğitim, toplumsal bir gerçek olarak ele alındığında, onların, insanla birlikte başlayıp devam ettikleri görülecektir. Din eğitiminin bilimsel yollarla verilmesi, ancak bu alanda yapılacak araştırmalarla mümkün olacaktır. Bu alanda yapılan çalışmaların tarihi geçmişi çok yakındır ve sayısı çok azdır.

Türkiye'de din eğitiminin problemlerinin çözümüne bir katkı olması amacıyla yapmış olduğumuz araştırmamızın, bu konuya bir ışık tutacağı düşüncesindeyiz. Yaptığımız araştırmaya göre; ilköğretim öğrencilerinin dine ve dini konulara karşı ilgi duydukları, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretiminin kendi davranışları üzerinde etkili olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır. Öğrencilerimizin büyük bir çoğunluğu dinin, kişi ve toplum hayatını olumlu yönde etkilediğine inanmaktadırlar. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin, öğrencilerin arkadaşlarıyla iyi geçinmelerinde, sorumluluk duygusu kazandırılmasında, iyi huylu ve tutarlı olmalarında, aile büyüklerine saygılı olmalarında, iyilikleri yapmada ve kötülüklerden kaçınmada etkisi olduğu öğrencilerce kabul edilmektedir. Yine bu dersler sayesinde; öğrenciler İslâm'ın temel ibadetlerini öğrendiklerini, İslâm dinini bir bütünlük içerisinde kısmen kavrayabildiklerini, buna karşılık namaz sûre ve dualarını ise, yeterince öğrenemediklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, öğretmenlerince Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin etkili ve faydalı olarak işlendiğini, bu dersin öğretmenleri ile yeterli diyalog kuramadıklarını, ama onları en sevdikleri öğretmenleri olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Keza öğrenciler, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin, okullardaki önemli derslerden biri olduğunu, ders için ayrılan sürenin yetersiz olduğunu belirtmektedirler. Ders saatinin artırılmasını isterken, dersleri ilgi ve istekle takip ettiklerini ifade etmektedirler.

Öğrenciler ayrıca Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde okudukları konuları yeterli bulmadıklarını, hep aynı konuların tekrar edildiğini, derslerin cazip hâle getirilmesi gerektiğini, namaz sure ve duaları ile namazın kılışının özellikle ilköğretim son sınıfta öğretilmesini istemişler; İslâm'ın temel özelliklerinin kendi düşünce yapılarına uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Derslerin işleniş metodu olarak, derslerin amacına ulaşması için uygulamaya yer verilmesini, uygulama yapılamıyorsa resim veya video, film ve slâytle gösterilmesini, ders ve konuların özelliğine göre tekniklerin uygun olanının kullanılmasını istemektedirler. Öğretmenlerin, ders konularını günlük hayatla ilişkilendirerek anlatmalarını, verilecek örneklerin ilgi çekici ve çağın gereklerine ve gelişmelerine uygun olmasını, Peygamberimiz (S.A.V)'in hayatından yeterince örnekler verilip kavratılmasını, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin geniş olarak açıklama ve yorumunun yapılmasını istemektedirler.

Öğretmenleri hakkında çeşitli isteklerde bulunan öğrenciler; onları kültürlü, sözü ve davranışları ile tutarlı, şahsiyet sahibi, sağlam karakterli, kendileri ile iyi ilişkiler kurabilen, sade, temiz ve düzenli giyinen ve bakımlı olarak görmek istediklerini belirtmişlerdir.

Varsayımların Değerlendirilmesi

Araştırmamıza başlarken bulunduğumuz varsayımlarımızın hangilerinin gerçekleşip, gerçekleşmediğini şu şekilde özetleyebiliriz:

Araştırmamızın yapıldığı okullarda öğrencilerin dine ve dini konulara karşı ilgili oldukları 1. varsayımımız doğrulanmıştır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu dine ve dini konulara ilgi duyduklarını ve öğrenmek istediklerini belirtmişlerdir.

Araştırmamız neticesine göre; Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenin öğrenci davranışları üzerinde olumlu anlamda etkili olabileceği 2. varsayımımız doğrulanmıştır. Gerçekten de Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin ilköğretim öğrencilerine gerekli olan olumlu davranışları kazandırdığını söyleyebiliriz.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin ilköğretim öğrencilerinin arkadaşlarıyla iyi geçinmelerinde, sorumluluk duygusu kazanmalarında, iyi huylu ve tutarlı bir insan

olmalarında, aile büyüklerine saygılı olmalarında etkisi olabileceği 3. varsayımımız doğrulanmıştır.

Ayrıca Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders ve öğretmenlerinin öğrencilerin sosyal ve düşünce hayatlarına olumlu katkıları olduğuna dair 4. varsayımımız doğrulanmış, öğrencilerin öğretmenleri ile yeterli diyalog kuramadıklarına dair 5. varsayımımız doğrulanmamıştır.

Öğrencilerimizin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi için ayrılan süreyi yeterli bulmadıkları 7. varsayımımız da tespitlerimize göre doğrulanmıştır.

İslâm dininin temel özelliklerinin, öğrencilerin düşünce yapılarına uygun olduğu 8. varsayımımız gerçekleşmiş, öğrencilerimiz, İslâm dininin temel özelliklerinin kendi düşünce yapılarına uygunluğunu ifade etmişlerdir.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin işleniş metodunu yeterli bulmuşlardır. Bu tespitlerimize göre bu konudaki 9. varsayımımız doğrulanmamıştır.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin, sevilen öğretmenler oldukları ve şahsiyet ve karakter yapılarının öğrenciler üzerinde etkili olduğu 6. varsayımımız doğrulanmıştır

II- ÖNERİLER

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin ilköğretim programlarında amacına ulaşabilmesi ve öğrenciler üzerinde daha etkili olabilmesi için;

a) Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi konuları ilköğretim çağı öğrencilerinin duygu, düşünce, ilgi ve ihtiyaçlarına göre geliştirilmeli, daha çok öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarına göre yeniden gözden geçirilmelidir.

b) Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin ilköğretim okullarında 4. sınıftan itibaren başlatılması, eğitimde bütünlük ilkesini zedeler görülmektedir. Araştırmamız verilerinin de gösterdiği gibi, okul öncesinde aileden yanlış ve yetersiz ya da hiç din eğitimi alamayan çocuk, ilkokul 4. sınıfa gelinceye kadar bu konulardan habersiz kalabilmekte, dine karşı ilgi ve ihtiyaçlarını yeterince tatmin etme fırsatı

bulamamaktadır. Bu bakımdan ilköğretim okullarının ilk üç sınıfında da bu derslere yer verilmelidir.

c) Bu derslerin zorunlu olması şüphesiz ülkemizde önemli bir gelişme olmuştur. Ancak bundan beklenen verimin istenen seviyede elde edilmesi, uygulamada sağlanacak başarıya bağlıdır. Uygulamada beklenen başarının elde edilebilmesi için Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin haftalık ders saati yeterli görülmemektedir. Ders saatinin artırılması ve konuların öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre yeniden ele alınıp düzenlenmesi bir gereklilik olarak görülmektedir.

d) Öğrencilerimiz Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine karşı oldukça ilgilidirler. Bu ilgiden hareketle öğrencilere baskı yapılmadan, onların seviyelerine inilmeli ve onlara güven vererek sevgi ve anlayışla yaklaşılmalıdır.

e) Ders sadece teorik olarak işlenmekten kurtarılmalı, ihtiyaç ve konulara göre uygulama ortamları oluşturulmalıdır. Namaz sure ve dualarının, namaz ve abdest gibi konuların öğretilmesinde göze ve kulağa hitap eden film, projeksiyon, vcd, televizyon ve tepegöz gibi ders araçlarından yararlanılmalıdır.

f) Derslerin branş öğretmenleri tarafından verilmesi (İlköğretim 1. kademe dahil) sağlanmalıdır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleri derslerinin ciddiyetine inanmalı, öğrencilerle yeterince diyalog kurmalıdırlar.

g) Ders kitaplarında, Peygamberimiz (S.A.V)'in hayatı ve Türk-İslâm tarihinden örnek şahsiyetlere daha fazla yer verilmeli ve bu konular öğrencilerin ahlâk ve kişilik gelişimleri açısından değerlendirilmelidir.

h) Öğrenci başarısını değerlendirmede klasik yazılı imtihanların yanında test tekniğine de yer verilmelidir. Uygulamalı çalışmalar da öğrenci başarısının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulmalıdır.

i) Diğer ders üretmenleri ile işbirliği yapılmalı, çelişki yaratabilecek konularda dikkatli olunmalı, ders ve konuların, ğrenci retmen ve diğer kişiler tarafından kötüye kullanılmasına izin verilmemelidir.

j) Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi branş üretmenleri okullardaki sosyal ve kültürel faaliyetlere aktif olarak katılmalı, öğrencilere her konuda en güzel örnek olmaya alışmaldırlar.

k) Okul kütüphanelerinde dini kaynaklar ve yardımcı ders araç-gereçleri zenginleştirilmelidir. Konuların işlenmesinde müşahhas örneklere yer verilmeli, Türkçe mealli Kur'an-ı Kerim, tercmeli hadis kitapları yardımcı ders kitabı olarak kullanılmalıdır.

l) Dersler film, slayt, tepegöz, televizyon, video, vcd, projeksiyon... vb. araç-gereçlerle işlenerek cazip hale getirilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

- Akyüz**, Yahya, *Türk Eğitim Tarihi*, Alfa Yayınları, 8. Baskı, İstanbul 2001
- Alaylıoğlu**, Ruşen/Oğuzkan, A. Ferhan, *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*, İnkılâp ve Aka Kitapevleri, 2. Baskı, İstanbul 1976
- Apuhan**, Recep Şükrü, *Etkili Öğretmenin Temel Davranışları*, Timaş Yayınları: 773, 2.Baskı, İstanbul 2002
- Ay**, Mehmet Emin, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Mükâfat ve Ceza*, Uludağ Üniversitesi Basım Evi, Bursa 1993
- , *Ailede ve Okulda Din Eğitimi*, Bilge, İstanbul 2002
- Ayasbeyoğlu**, Nevzat, *İslamiyet'in Eğitimimize Getirdiği Değerler ve Kur'an-ı Kerim'in Eğitim ile ilgili Ayetlerinin Tahlili* M.E.B Yayınları, İstanbul 1991
- Aydın**, Ali Rıza, *Din Psikolojisinde Yeni Arayışlar*, İnsan Yayınları, İstanbul 2004
- Aydın**, Muhammed Şevki, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı (1923–1998)* İbav Yayınları, Kayseri 2000
- , *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Erciyes Üniversitesi Yayınları No:95, Kayseri 1996
- Ayhan**, Halis, *Türkiye'de Din Eğitimi(1920–1998)* Müifav Yayınları, İstanbul 1999
- , *Din Eğitimi ve Öğretimi*, Müifav Yayınları, İstanbul 1997
- , *Eğitim Bilimine Giriş*, Müifav Yayınları, İstanbul 1997
- Aytuna**, Hasip, *Orta Dereceli Okullarda Öğretmenlik ve Problemleri*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1963
- Başar**, Hüseyin, *Öğretmenlerin Değerlendirilmesi*, Pegem Yayıncılık No:20; Ankara 1995
- Sınıf Yönetimi*, M.E.B. Yayınları, İstanbul 1999, s.118.
- Başaran**, İbrahim Ethem, *Eğitimin Psikolojik Temelleri Eğitim Psikolojisi*, Gül Yayınevi, Ankara 1996

- Bayraktar, M. Faruk**, *İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri*, Müüfav Yayınları, İstanbul 1984
- Bilgin, Beyza**, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Gün Yayıncılık, Ankara Ağustos 2001
-----, *Türkiye’de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, Emel Matbaacılık, Ankara 1980
- Bilgin, Beyza - Selçuk, Mualla**, *Din Öğretiminde Özel Öğretim Yöntemleri*, Gün Yayıncılık 3. Baskı, Ankara Eylül 1997
- Bolay, Süleyman Hayri – Sarıkavak, Kâzım**, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2003
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâ’il, Sahîh’ul-Buhârî**, Beyrut 1987
- Canan, İbrahim**, *Peygamberimizin Sünnetinde Terbiye*, Tuğra Neşriyat, İstanbul 1990; -
-----, *Çocuk Eğitimi*, Nesil, İstanbul Nisan 2004
- Cebeci, Suat**, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996
-----, *Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde Dini İletişim*, İz Yayınları, İstanbul 2003
- Çelikkaya, Hasan**, *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi(Pedagojik Formasyon Amaçlı)* Alfa Yayınları, İstanbul Şubat 1996
- Demirci, Muhsin**, *Kur’an’da Toplumsal Düzen*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2005
- Dikmen, Mehmet**, *Peygamberimizin İnsan Kazanma Metodu*, Cihan Yayınları, İstanbul 1990
- Dodurgalı, Abdurrahman**, *Sevgi Peygamberi ve Yetişkin Din Eğitimi*, Rağbet, İstanbul 2002
- Doğan, Recai - Tosun, Cemal**, *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, Pegem Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara Mart 2003
- Er, İzzet**, *Din Sosyolojisi*, Akçay, Ankara 1998
- Ercan, Ahmet Rahmi**, *Öğrenmeyi Etkinleştiren, Başarıyı Yükselten Öğretmen Davranışları*, Galeri Kültür Kitap Kırtasiye, Ankara ts
- Erden, Münire**, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul 1998
- Erden, Münire- Akman, Yasemin**, *Eğitim Psikolojisi*, İstanbul 2006

- Erdoğan,** Abdüllatif, *İş Hayatında Başarı, Etkili Yönetimde Yol Haritası*, Akış Kitapları, İstanbul 2006
- Ergin,** Osman, *Türk Maarif Tarihi*, İstanbul 1977
- Ertürk,** Selahattin, *Eğitimde Program Geliştirme*, Yetkintepe Yayınları:4, 3.Baskı, Ankara 1979
- Fersahoğlu,** Yaşar, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Duygu Eğitimi*, Marifet Yayınları, İstanbul 1998
- Gazâli,** Muhammed, *Müslüman'ın Ahlâkı* (çev. Abdurrahman Candan) Bilge Kitapevi, Batman 2004
- Gordon,** Thomas, *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*, (cev. Emel Aksoy) Sistem Yayıncılık, 13. Baskı, İstanbul Temmuz 2002
- Günay,** Ünver, *Eğitim Sosyolojisi Dersleri*, Erciyes Üniversitesi Yayınları No:28, 2.Baskı, Kayseri 1995
- Hâkimi,** M. Rıza, *İslam Bilim Tarihi*, İnsan Yayınları, (çev. Hüseyin Arslan) İstanbul 1999
- İpekçioğlu,** Zehra, *Eğitimde Yeni Arayışlar*, Evrim Yayınevi, İstanbul 2005
- Kağıtçıbaşı,** Çiğdem, *Yeni İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yayınevi, 10.Basım, İstanbul, Ts
- Kanad,** H.Fikret, *Karakter Kavramı ve Terbiyesi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1977
- Karaçam,** Ali, *Başarılı Öğretmenin Portresi*, Bilge Yay:21, 2. Baskı, İstanbul Mayıs 2003
- Karataş,** Şaban, *Şia'da ve Sünni Kaynaklarda Kur'an Tarihi*, Etkin Yayınları, İstanbul 1996
- Kerschensteiner,** G, *Mürebbinin Ruhu ve Muallim Yetiştirme Mesâlesi*, (çev.İ. Hakkı) Köy Horası Matbaası, Ankara 1931
- Kılavuz,** Saim - Köten, Akif - Çetin, Osman - Algül, Hüseyin, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi*, Marifet Yayınları, İstanbul 2000
- Kodaman,** Bayram, *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*, T.T.K Basımevi, Ankara 1991
- Köylü,** Mustafa, *Küresel Ahlâk Eğitimi*, Dem, İstanbul 2006
- Krech,** Crutchfield - S. Richard, *Sosyal Psikoloji* (çev. Erol Güngör) Ötüken Yayınları, Ankara 1981

- Cemiyet İçerisinde Fert, I.Kitap (çev. Mümtaz Turhan) Devlet Kit,
İstanbul 1983
- Mertol**, Songül - Arsoy Saniye - Ergin, Hatice, *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Özen
Yayıncılık, İstanbul 2003
- Münavi**, *Fezül Kadir* c.1, Beyrut ts
- Nasr**, S. Hüseyin, *İslam'da Düşünce ve Hayat*, (çev. Fatih Tatlılıoğlu) İnsan Yayınları
İstanbul 1988
- Oğuz**, Orhan - Oktay, Ayla – Ayhan, Halis, *21.yy. Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*,
Seder, İstanbul 2001
- Okumuşlar**, Muhiddin, *Orta Dereceli Okullardaki Din Dersi Öğretmenlerinin*
Rehberlik Sorunu, İbav Yay, Kayseri 1998
- Onur**, Bekir, *Gelişim Psikolojisi(Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm)*, İmge Kitapevi, Ankara
1995
- Öcal**, Mustafa, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, Türkiye Diyanet Vakfı
Yayınları:51, Ankara 1999
- , *İmam-Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*, Ensar Neşriyat, İstanbul
1994
- , *İlköğretim Okullarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretim*
Yöntemleri, Düşünce, İstanbul 2004
- Özdemir**, Emin, *Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı*, Remzi Kitapevi, İstanbul 1988
- Özyürek**, Leyla, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Fakültesi Yayınları, Ankara 1983
- Parmaksızoğlu**, İsmet, *Türkiye'de Din Eğitimi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1966
- Peker**, Hüseyin, *Din ve Ahlâk Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları*, Aksi
Seda Matbaası, Samsun 1998
- Sarıkavak**, Kazım- Bolay, Süleyman, Hayri, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi*, Gündüz
Eğitim Yay, Ankara 2003
- Selçuk**, Mualla, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, Türkiye Diyanet Vakfı
Yayınları:50, 2.Baskı, Ankara 1991

- Şanver**, Mehmet, *Kur'an'da Tebliğ ve İnsan Psikolojisi*, Pınar Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2004
- Şenbay**, Nüzhet, *Söz ve Diksiyon Sanatı*, Yapı Kredi Yay. İstanbul 2003
- Şentürk**, Recep, *İnsan Hakları ve İslam*, Etkileşim, İstanbul 2007
- Şentürk**, Habil, *Din Psikolojisi*, Esra Yayınları, İstanbul 1997
- Tosun**, Cemal, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Pegem Yayıncılık, Ankara Eylül 2001
- Tosun**, Yıldray, *Kişisel Gelişim*, Remzi Kit, İstanbul 2003
- Turhan**, Mümtaz, *Kültür Değişmeleri*, İfav Yay, No: 16, İstanbul 1987
- Tümer**, Günay – Küçük, Abdurrahman, *Dinler Tarihi*, Ocak Yay, Ankara 1993
- Uysal**, Veysel, *Din Psikolojisi Açısından Dini Tutum Davranış ve Şahsiyet Özellikleri*, İFAV Yayınları, İstanbul 1996
- Varış**, Fatma, *Eğitim Bilimine Giriş*, Alkım Yayıncılık, İstanbul 1998
- Vakkosoğlu**, Vehbi, *Allah'ı Nasıl Anlamalı Çocuklarımıza Nasıl Anlatmalı*, Sevgi, İstanbul 2003
- Yavuz**, Kerim, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1983
- Yavuzer**, Haluk, *Ana-Baba ve Çocuk*, Remzi Kitapevi, İstanbul 2005
- Yazıcı**, Hasan Basri, *Türkiye'de Ortaöğretimde Öğretmen Kalitesi ve Kaliteyi Yükseltici Tedbirler*, İstanbul 1994
- Yücel**, Hasan Ali, *Türkiye'de Ortaöğretim*, Devlet Basımevi, İstanbul 1938
- Yörükoğlu**, Atalay, *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*, Özgür, İstanbul 1998
- Zeyveli**, Hikmet, *Kur'an ve Sünnet Üzerine Makaleler*, Bilgi Vakfı, Ankara 1996

TEZLER

- Ak, Sami,**(Din Eğitimi Açısından) *Anne-Baba ve Çocuk İlişkileri*, (Basılmamış Lisans Tezi), Bursa 1995
- Asri, Safinaz,** *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlilikleri* (Göller Bölgesi Örneği) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2005
- Aybey, Salih,** *İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından Açılan Yaz Kursları ile İlgili Görüşleri* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005
- Güngör, Ali,** *İlköğretim Okulları İkinci Kademe Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Sorunları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2001
- Kâhya, Halil İbrahim,** *İlköğretim Okullarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri ve Öğretimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1997
- Okudan, Ömer,** *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi ve Öğretimi Öğretmeni Yetiştirme Sorunu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002

MAKALELER

- Aydın, Muhammed Şevki,** “Programlarının Uygulamasında Öğretmenin Rolü”, *Din Öğretimi Dergisi*, sy.38 (Ocak, Şubat), Ankara 1993, s.19–24
- , “ Öğretmen Yetiştiren Kurumlar Olarak İlahiyat Fakülteleri” *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy.6, Kayseri 1989, s.12–19
- Bilgin, Beyza,** “Din Dersi Öğretmenliği ve Güçlükleri”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXVI, Ankara 1988, s.259–263

- , "İlkokullarda Din Bilgisi Dersleri", *İslami İlimler Dergisi*, V, Ankara 1982, s.157-166
- , "İnanç, İbadet ve Ahlâk Öğretimi İlkokul Öğretmenleri İçin", *Din Eğitimi Dergisi*, sy.15, (Haziran 1988), s.16-24
- Bolay**, Süleyman Hayri, "Yetiştirilecek Nesillere Kazandırılması Gereken Değerler", *Din Öğretimi Dergisi*, sy.21, (Kasım 1989), s.12-18
- Çınkır**, Şakir, "Okulda Etkili Öğretmen – Öğrenci İlişkisinin Yöntemi", *Milli Eğitim Dergisi*, sy.161, Kış 2004, s.36-41
- Keyifli**, Şükrü, "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerine Bazı Tavsiyeler" *Din Öğretimi Dergisi*, sy.15, (Nisan-Mayıs-Haziran), Ankara Haziran 1988, s.61-64
- Kuran**, Keziban, "Öğretmenlik Mesleği (Niteliği ve Özellikleri), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Mikro Yayınları, 2.Baskı, Ankara 2002, s.253-258
- Öcal**, Mustafa, "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Hakkında Bazı Tespitler ve Teklifler", *M.E.B ve G.S.B. Din Öğretimi Dergisi* sy.19, Ankara 1986, s.19-24
- , "Din Eğitimi ve Öğretiminde Ödevlerin Yeri ve Önemi", *Din Öğretimi Dergisi*, sy.8-9(Temmuz, Ağustos, Eylül) Ankara 1986, s.51-58
- , "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenleri", *Din Öğretimi Dergisi* sy.21,(Ekim, Kasım, Aralık), Ankara 1989, s.14-23
- , "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri ve Öğretmenleri", *Din Öğretimi Dergisi*, sy.20, (Temmuz, Ağustos, Eylül) Ankara 1989, s.15-23
- Peker**, Hüseyin, "Eğitim ve Öğretimde Metodun Önemi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretiminde Metotlar". *M.E.B ve G.S.B. Din Öğretimi Dergisi*, sy.17, Ankara 1988, s.86
- Selçuk**, Mualla, "Din Öğretiminin Kurumsal Temelleri (Zihin Gelişimi Açısından Bir Deneme)", *Din Eğitimi Araştırmalar Dergisi*, sy.4, İstanbul 1997, s.145-158

- Tatar**, Melek, “Sınıf Yönetimi/Disiplin”, *Milli Eğitim*, sy.131, (Temmuz-Ağustos-Eylül) Ankara 1996, s.74–77
- Tavukçuoğlu**, Mustafa, “İlköğretimde Program Geliştirme Üzerine Bazı Düşünceler ve Din Eğitimi”, *Din Öğretimi Dergisi*, sy.43 (Kasım, Aralık) Ankara 1993, s.44–49
- Tekışık**, Hüseyin, “Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları” *Çağdaş Eğitim*, sy.127,(Kasım), Ankara 1987, s.1–3
- Tosun**, Cemal “Din Öğretiminde Gezi Gözlem Yöntemi” *M.E.B Din Öğretim Dergisi* Sy.40, Ankara 1993, s.28
- Yılmaz**, Hüseyin, “Yaygın Din Eğitimi ve Toplumsal Barış” *Cumhuriyet Üniv, İlahiyat Fak. Dergisi*, Cilt 5, sy.2, Sivas 2001

DİĞER BİLDİRİLER

- Atay**, Hüseyin, “Türkiye’de Din Eğitimi Semineri Açış Konuşması”, Atatürk’ün 100. Doğum Yılında Türkiye’de I. Din Eğitimi Semineri, 23 – 25 Nisan 1981, İlahiyat Vakfı Yayınları:1, Ankara
- Ayhan**, Halis “*Temel Eğitim ve Ortaöğretimde Din Eğitimi*” (Tebliğ) Milli Eğitim ve Din Eğitimi Semineri, Aydınlar Ocağı, Ankara 1981
- Gürtaş**, Ahmet, “ *Milli Eğitim Bünyesinde Din Eğitimi Nasıl Verilmelidir? (Temel Eğitim ve Ortaöğretimde Din Eğitiminin Yeri)*”, Atatürk’ün 100. Doğum Yılında Türkiye’de I. Din Eğitimi Semineri, 23 – 25 Nisan 1981, İlahiyat Vakfı Yayınları:1, Ankara, s.119–123
- , “*Türkiye’de Din Eğitiminin Hukuki Dayanakları*” Milli Eğitim ve Din Eğitimi İlmi Semineri, 9–10 Mayıs 1981, İstanbul 1981, s.224–237
- Kılıç**, Recep, “*Din Öğretimini Temellendirme Problemi*”, Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi, Türk Yurdu Yayınları, Ankara 1999, s.55–61
- Koçer**, Hasan Ali, “*Genel Eğitimin Bütünlüğü İçinde Din Eğitiminin Yeri*”, Atatürk’ün 100. Doğum Yılında Türkiye’de I. Din Eğitimi Semineri, 23–25 Nisan 1981, İlahiyat Vakfı Yayınları, Ankara 1981, s.17–24
- Küçük**, Abdurrahman, “*Temel Eğitimde Din Eğitimi*”, Milli Eğitim ve Din Eğitimi İlmi Semineri, 9–10 Mayıs 1981, İstanbul 1981, s.238–254

- Okudan, Ömer**, “*Din Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesinde Özel Alan Bilgisi*”, Atatürk’ün 100. Doğum Yılında Türkiye’de I. Din Eğitimi Semineri, 23 – 25 Nisan 1981, İlahiyat Vakfı Yayınları:1, Ankara 1981, s.316–321
- Okumuşlar, Muhiddin**, “*Orta Dereceli Okullardaki Din Dersi Öğretmenlerinin Rehberlik Sorunu*”, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitimi Öğretiminin Problemleri, İbav Yay, Kayseri 1998, s.51–76
- “*Din Eğitimi*”, Milli Eğitim ve Din Eğitimi İlmi Semineri, 9–10 Mayıs 1981, İstanbul 1981, s.409–429
- Özbek, Abdullah**, “*Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerini Yetiştirme Problemi*”, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim Öğretiminin Problemleri” İbav Yayınları, Kayseri 1998, s.288–306
- Parladır, Selahattin**, “*Genel Öğretim – Din Öğretimi İlişkisi*”, Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi, Türk Yurdu Yayınları, Ankara 1999, s.63–70
- Tuğ, Salih**, “*Türkiye’de Din Eğitiminin Sosyal ve Hukuki Bazı Dayanakları*” Atatürk’ün 100. Doğum Yılında Türkiye’de I. Din Eğitimi Semineri, 23 – 25 Nisan 1981, İlahiyat Vakfı Yayınları, Ankara 1981, s.175–191

KANUN VE YÖNETMELİKLER

- Milli Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu M.E.B Basımevi, Ankara 1990, s.13
- İlköğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitimi ve Öğretimi Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik, Yayın Tarihi, 08.11.1989
- Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi, Ekim 1997 c:60, s.2481
- Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi, 25 Mart 1982, Sy.2105, s.155
- Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi, 7 Şubat 1949, Sy. 24, s.153
- Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi, 29 Kasım 1950, Sy.617, s.116
- Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi 29 Mart 1982, Sy.2109, s162
- Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler Dergisi 23 Temmuz 1990, Sy. 2117 s.555

İNTERNET KAYNAKLARI

- www.english.com
www.mehmetzekiaydin.com

EKLER

Sevgili çocuklar,

Bu anket Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Din Eğitimi Anabilim dalında yapılmakta olan bir yüksek lisans tezine esas olmak üzere hazırlanmıştır.

Amacı; 8 yıllık temel eğitim boyunca okutulmakta olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin siz sevgili öğrencilerimize kazandırabildiklerini tespit etmektir.

Vereceğiniz cevaplardan, ne öğretmenleriniz ne de bir başka şahıs veya kurum haberdar olmayacaktır. Bu nedenle sorularımıza içtenlikle cevap verebilirsiniz. Ankete adınızı yazmanız gerekmez.

Cevaplarınızı (X) şeklinde işaretleyerek belirleyiniz. "Neden" veya "Başka" ifadelerinden sonra bırakılan (.....) şeklindeki yerlere ise düşüncenizi açıkça yazabilirsiniz.

Zaman ayırıp, anket sorularımızı cevaplayacağınız için şimdiden teşekkür eder, derslerinizde başarılar dilerim.

Fatih Güngör

U.Ü. Sosyal Bil. Ens. Öğrencisi

1.BÖLÜM

1. Cinsiyetiniz:

() 1. Kız () 2. Erkek

2. Yaşınız:

() 1. 12 () 2. 13 () 3. 14 () 4. 15 () 5. 16 ve daha büyük

3. Anne ve babanızın öğrenim durumunu işaretleyiniz:

Anne:	Baba:
1. ()	() Okur yazar değil.
2. ()	() Okur yazar
3. ()	() İlkokul mezunu.
4. ()	() Ortaokul terk veya mezunu.
5. ()	() Lise terk veya mezunu.
6. ()	() Üniversite terk.
7. ()	() Üniversite mezunu.

4. Anne ve babanızın mesleği:

Anne:	Baba:	Anne:	Baba:
1. () () Ev kadını veya işsiz.	5. () () Sanatkar.		
2. () () Memur	6. () () Serbest meslek.		
3. () () İşçi.	7. () () Emekli.		
4. () () İşadamı veya sanayici.	8. () () Başka bir işle uğraşıyorsa lütfen belirtiniz.....		

2.BÖLÜM

5. Arkadaşlarınızla ilişkilerinizde, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin olumlu etkileri olduğuna inanıyor musunuz?

- () 1. Evet () 2. Hayır () 3. Biraz () 4. Bir fikrim yok

6. Şimdiye kadar Din Kültürü ve Ahlak bilgisi dersinde öğrendikleriniz sorumluluk anlayışınızın gelişmesine katkıda bulundu mu?

- () 1. Sorumluluk anlayışımı geliştirdi
() 2. Sorumluluk anlayışımı kısmen etkiledi ve geliştirdi
() 3. Sorumluluk anlayışımın gelişmesine etkisi olmadı
() 4. Bir fikrim yok

7. Kendinizi iyi huylu ve tutarlı bir insan olarak tanımlayabilir misiniz?

- () 1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır () 4. Bir fikrim yok

8. Kendinizi iyi huylu ve tutarlı bir kimse olarak kabul ediyorsanız, bu konuda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde anlatılan ahlak konularının etkisi olduğuna inanıyor musunuz?

- () 1. Evet () 2. Kısmen faydası olmuştur
() 3. Hayır bir faydası olmamıştır () 4. Bir fikrim yok

9. İlkokul dördüncü sınıfta Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini okumaya başlamadan önce namaz, sure ve dualardan hangilerini biliyordunuz?

Dualar:	Sureler:	
() 1. Sübhaneke	() 9. Fatıha	() 17. İhlas
() 2. Ettehiyyatü	() 10. Fil	() 18. Felak
() 3. Allahümme salli	() 11. Kureyş	() 19. Nas
() 4. Allahümme barik	() 12. Ma'un	() 20. Ayet'el-Kürsi
() 5. Allahümme rabbena	() 13. Kevser	
() 6. Rabbic'alni	() 14. Kafirun	
() 7. Rabbenagfirtli	() 15. Nasr	
() 8. Kunut duaları	() 16. Tebbet	

10. Şu anda namaz sure ve duaların hangilerini biliyorsunuz?

Dualar:	Sureler:	
() 1. Sübhaneke	() 9. Fatıha	() 17. İhlas
() 2. Ettehiyyatü	() 10. Fil	() 18. Felak
() 3. Allahümme salli	() 11. Kureyş	() 19. Nas
() 4. Allahümme barik	() 12. Ma'un	() 20. Ayet'el-Kürsi
() 5. Allahümme rabbena	() 13. Kevser	
() 6. Rabbic'alni	() 14. Kafirun	
() 7. Rabbenagfirtli	() 15. Nasr	
() 8. Kunut duaları	() 16. Tebbet	

11. Şu anda bildiğiniz namaz sure ve dualarını ailenizden mi yoksa okuldan mı öğrendiniz?

- () 1. Hepsini ailemden öğrendim.
() 2. Bir kısmını ailemden bir kısmını okuldan öğrendim.
() 3. Hepsini okuldan öğrendim.
() 4. Yaz Kurstarında Cami Hocasından öğrendim.

12. Aile büyüklerinize saygılı olmanızda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinden etkili olduğuna inanıyor musunuz?

- () 1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır () 4. Kararsızım

Neden (cevabınız hangisi ise sebebini de yazar mısınız)?

.....
.....
.....

13. İyilikleri yapmada ve kötülüklerden kaçınmada dini inancınızın etkisi olduğuna inanıyor musunuz?

- () 1. Evet () 2. Bazen () 3. Hayır () 4. Kararsızım

14. Çalışmalarınızda ve başarılı olmanızda dini inancınızın size bir güç verdiğiğine inanıyor musunuz?

- () 1. Evet () 2. Hayır () 3. Bazen () 4. Kararsızım

Neden(cevabınız hangisi ise sebebini de yazar mısınız)?

.....
.....
.....

15. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde okuduğunuz konuları yeterli buluyorsunuz?

- () 1. Evet () 2. Hayır () 3. Kararsızım.

16. Konuları yeterli bulmuyorsanız, hangi konuların müfredat programına ilave edilmesini istersiniz? Lütfen yazar mısınız?

.....
.....
.....

17. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi konuları arasında okutulmasını uygun bulmadığımız ve çıkarılmasını istediğiniz konular var mı? Varsa lütfen belirtir misiniz?

.....
.....
.....

18. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derlerine ayrılan haftada 'iki saat'lik süreyi yeterli buluyor musunuz?

- () 1. Yeterlidir () 2. Yetersizdir () 3. Kararsızım

19. Size göre süre yetersiz ise, en az kaç saat olarak okutulmasını isterdiniz?

- () 1. Haftada 3 saat () 2. Haftada 4 saat () 3. Haftada 5 saat

20. Size göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin diğer dersleriniz arasındaki yeri nedir?

- () 1. Birinci derecede önemli derstir() 2. Herhangi bir ders gibidir () 3. Önemsiz ve sıradan bir derstir

Neden (Hangi seçeneği işaretlemişseniz sebebini de yazar mısınız)?

.....
.....
.....

21. İlkokul 4. sınıfta Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri okumaya başlanmadan önce :

- a-İki rekatlık bir namaz kılmayı; () 1. Biliyordum () 2. Bilmiyordum
b-Namaz abdesti almayı; () 1. Biliyordum () 2. Bilmiyordum

22. İlkokul 4.sınıfta Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri okuyarak geldiniz.Şimdiye kadar öğrendiklerinizi değerlendirmenizi istiyoruz:

- a-Kendi kendime rahatlıkla abdest: () 1. Alabilirim () 2. Alamam
b-Gusül abdestini astına uygun olarak: () 1. Alabilirim () 2. Alamam
c-Kendi kendime herhangi bir namazı: () 1. Kılabilirim () 2. Kılamam
d-Bir yakınım öldüğünde cenaze namazını (erkek öğrenciler için):
() 1. Kılabilirim () 2. Kılamam

23. (22. soruda verilen) temizlik ve ibadet bilgilerini yalnızca okuldan mı öğrendiniz, yoksa aileden veya yaz tatillerinde mahalle veya köy camilerine kurslara giderek mi öğrendiniz?

- () 1. Tamamını okulda öğrendim
() 2. Biraz ailemden ve kurslardan biraz da okuldan öğrendim
() 3. Tamamını okul dışında ailemden ve kurslardan öğrendim

24. Öğretmeniniz derleri nasıl işliyor?

- () 1. Tartışma metodu () 2. Soru -cevap metodu () 3. Hoca anlatıyor-öğrenci dinliyor
() 4. Öğrenciler anlatıyor () 5. Gezi, inceleme yaparak () 6. Projeksiyon ile anlatıyor
() 7. Tepegöz kullanarak () 8. Hikaye anlatarak () 9. Kitap okuyarak
() 10. Harita, broşür vb kullanarak () 11. Televizyon kullanarak
() 12. Teyp, kaset çalar, VCD kullanarak
() 13. Konuların özelliklerine göre hepsini kullanıyor

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir anlatım şekli varsa belirtir misiniz?

.....
.....
.....

25. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri hangi öğretim metodları ile işlenmelidir?

- () 1. Tartışma metodu () 2. Soru -cevap metodu
() 3. Hoca anlatmalı- öğrenciler dinlemeli () 4. Öğrenciler anlatmalı
() 5. Projeksiyon ile anlatmalı () 6. Tepe göz kullanmalı
() 7. Televizyonu kullanmalı () 8. Teyp, kaset çalar, VCD kullanmalı
() 9. Harita, broşür vb kullanmalı () 10. Kitap okumalı
() 11. Konularla ilgili hikaye anlatmalı () 12. Gezi, inceleme yapmalı
() 13. Konuların özelliğine göre hepsi kullanılmalı

Bunların dışında eklemek istediğiniz bir öğretim yöntemi varsa belirtir misiniz?

.....
.....
.....

26. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde 'abdest ve namaz' konusu işlenirken sınıfta uygulama yapabiliyor musunuz?

- () 1. Evet () 2. Hayır

27. Abdest ve namaz konularını işlemek üzere veya gezi -gözlem amacıyla ilkökul 4. sınıftan itibaren öğretmeniniz hiç sizi camiye götürdü mü?

- () 1. Evet () 2. Hayır

28. Gitmişseniz ne tür izlenimler edindiniz?(Kısaca yazar mısınız?)

.....
.....
.....

29. Şimdiye kadar sınıfça camiye götürülmemişseniz, gitmek ister misiniz?

- () 1. Evet () 2. Hayır

30. İlkokul 4. ve 5. sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersterinde öğretmenleriniz konu işliyorlar mıydı? Yoksa başka şekilde mi değerlendiriyorlardı?(Hatırladığınız kadarıyla yazar mısınız?)

.....
.....
.....

31. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerine yeterince ilgi duyuyor ve takip ediyor musunuz?

- () 1. Evet () 2. Kısmen veya biraz. () 3. Hayır

Neden?(Cevabınız hangisi ise sebebini de yazar mısınız?)

.....
.....
.....

32. Beş yıl boyunca gördüğünüz Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri sayesinde içinizde ne gibi bir duygu uyandı?

- () 1. Dine karşı sevgi uyandı, inancım kuvvetlendi
() 2. Dinden soğudum
() 3. Bir fikrim yok

Neden? (Cevabınız hangisi ise sebebini de yazar mısınız?)

.....
.....

III.BÖLÜM

33. Öğretmenleriniz tarafından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin yeterince etkili ve faydalı olarak işlendiğine inanıyor musunuz?

- () 1. Evet () 2. Kısmen ve bazıları () 3. Hayır () 4. Kararsızım

Neden? (Hangi seçeneği işaretlemişseniz sebebini de yazar mısınız?)

.....
.....
.....

34. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinizle yeterince diyalog kurabiliyor musunuz? (Mesela gerektiğinde onları, herhangi bir sorununuzu rahatlıkla anlatabilecek yakınlıkta bulabiliyor musunuz?)

- () 1. Evet () 2. Bazılarını () 3. Hayır () 4. Kararsızım

35. Size göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinizin diğer öğretmenleriniz arasındaki yeri nedir?

- () 1. En sevdiğimiz öğretmenlerdendir
() 2. Herhangi bir öğretmenimiz gibidirler
() 3. Sevilmeyen öğretmenlerdendir

Neden(Hangi seçeneği işaretlemişseniz sebebini de yazar mısınız?)

.....
.....
.....

36. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri sizi Allah ve cehennem kavramlarıyla korkutuyorlar mı?

- () 1. Evet () 2. Hayır () 3. Bazen

Cevabınız "Evet" ise etkisi ne yönde oluyor açıklar mısınız?

.....
.....
.....

37. İleride meslek hayatına atıldığınız zaman Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeni olmak ister misiniz?

() 1. Evet () 2. Hayır () 3. Karasızım

Neden (Hangi seçeneği işaretlemişseniz sebebini de yazar mısınız?)

.....
.....
.....

38. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin size anlattıklarıyla kendilerinin günlük hayatta yaptıkları birbirleriyle uyum sağlıyor mu? Yoksa çelişki mi var?

() 1. Evet () 2. Hayır
() 3. Bazılarının ki veya bazen () 4. Farkında değilim.

39. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri konuları rahatlıkla anlayabileceğiniz şekilde anlatabiliyorlar mı?

() 1. Evet () 2. Hayır () 3. Bazıları veya bazen

40. Cevabınız "hayır" ise nasıl anlatmalarını isterdiniz?

.....
.....
.....

41. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninizin size ismen hitap etmesi hoşunuza gider mi?

() 1. Evet () 2. Hayır () 3. Fikrim yok

Neden? (Cevabınız hangisi ise sebebini de yazar mısınız?)

.....
.....
.....

42. Önceki yıllarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden yıllık ödev yaptınız mı?

() 1. Evet () 2. Hayır

43. Yıllık ödev yapmışsanız size verilen konu bilgilerinizin gelişmesine yardımcı oldu mu?

() 1. Evet () 2. Biraz () 3. Hayır

44. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz sınavlarda konuların özü ile ilgili mi yoksa ayrıntılarla mı ilgili sorular sormaktadır?

() 1. Özü ile ilgili sormaktadır
() 2. Bazen özü bazen de ayrıntılarıyla ilgili sormaktadır
() 3. Genellikle ayrıntılarla ilgili sormaktadır

45. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz derse olan ilginizi ve başarınızı sözlü olarak değerlendiriyor mu?

() 1. Evet () 2. Hayır

46. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz sözlü ve yazılı sınavlarda size hak ettiğiniz notu veriyor mu?

() 1. Evet () 2. Hayır

47. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz sınıfa Kur'an-ı Kerim ve Kur'an-ı Kerim Meali (tercümesi) getirip tanıtıyor mu?

() 1. Sık sık getiriyor () 2. İlgili konularda getiriyor () 3. Hiç getirmiyor

48. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine öğretmeniniz ders kitabı dışında yardımcı malzeme olarak neleri kullanmaktadır?

() 1. Yardımcı kitap () 4. Televizyon ve video () 5. Slayt Makinesi
() 2. Resim ve Harita () 6. Gerektiği zaman hepsini kullanıyor
() 3. Tepegöz () 7. Hiçbiri kullanılmıyor

49. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz derslere hazır olarak gelmeniz için günlük ev ödevi veriyor mu?

() 1. Evet devamlı veriyor () 2. Bazen veriyor () 3. Pek vermiyor

50. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz okumanız için size ders dışı kitaplar tavsiye ediyor mu?

() 1. Evet sık sık tavsiye ediyor () 2. Bazen tavsiye ediyor () 3. Hayır pek tavsiye etmiyor

51. Eğer kitap tavsiye edilmişse, onlardan birkaç tanesinin, ismini yazar mısınız?

.....
.....
.....

52. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz dersleri günlük olaylarla ilgi kurarak anlatabiliyor mu?

() 1. Evet () 2. Bazen () 3. Hayır

53. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri öğretmenlik özellikleri bakımından sizce yeterli midirler?

() 1. Evet () 2. Hayır () 3. Kısmen veya bazıları () 4. Kararsızım

Cevabınız "hayır" ise nedenini de yazar mısınız?

.....
.....
.....

54. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz sizinle alay eder mi?

() 1. Evet () 2. Bazen () 3. Hayır

55. Alay ediyorsa ne gibi alaycılığı var?

.....
.....
.....

56. Yapılan alaylar sizi nasıl etkiliyor?

.....
.....
.....

57. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninizin, bir hatanız karşısında tavrı nasıl oluyor?

() 1. Genellikle anlayışla karşılıyor () 2. Anlayışsız davranıyor ve bizi affetmiyor

() 3. Bazen anlayışla karşılıyor () 4. Dikkatimi çeken bir olay olmadı

58. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz öğrenciler arasında ayırım yapıyor mu?

() 1. Evet () 2. Bazen () 3. Hayır

59. Ayırım yapıyorsa nasıl ve ne gibi bir ayırım yapıyor?

.....
.....
.....

60. Yaptığı ayırım sizin üzerinizde ne gibi bir etki bırakıyor?

.....
.....
.....

61. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninizin kılık-kıyafeti nasıl?

() 1. Gösterişe düşkün giyiniyor

() 2. Sade, temiz, düzenli, tertipli giyiniyor

() 3. Dağınık, tertipsiz, düzensiz ve zevksiz giyiniyor

() 4. Fikrim yok (Dikkatimi çeken bir olay olmadı)

62. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri okulunuzdaki sosyal ve kültürel faaliyetlere aktif olarak katılıyor mu?

() 1. Evet () 2. Hayır () 3. Kısmen veya bazılarını () 4. Kararsızım

Cevabınız “ hayır ” ise katılmayışının sebebi sizce nedir ?

.....
.....
.....

63. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz size ceza veriyor mu? Veriyorsa ne tür veya nasıl ceza veriyor?

() 1. Hayır hiç ceza vermiyor () 2. Dayak atıyor
() 3. Bizimle ilgisini kesiyor () 4. Bizi azarlıyor ve sözle cezalandırıyor
() Başka (Eğer başka türlü ceza veriyorsa yazar mısınız?)

.....
.....
.....

64. Ceza veriyorsa sizin üzerinizde en çok hangi ceza etkili oluyor?

.....
.....
.....

65. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeniniz derste düzgün bir Türkçe ile mi yoksa yerel ağızla mı konuşuyor?

() 1. Düzgün bir Türkçe () 2. Yerel ağızla
() 3. Bazen düzgün bir Türkçe, bazen yerel ağızla () 4. Bir fikrim yok

AŞAĞIDAKİ CÜMLELERİN KARŞILARINDAKİ SEÇENEKLERDEN DURUMUNUZA UYGUN OLANLARI İŞARETLEYİNİZ

	Fikrime uygun	Fikrime kısmen uygun	Fikrime aykırı
66. İslam insanlara düşünce ve inanç özgürlüğü sağlar. ()	()	()	()
67. İslam akıl ve mantığa değer verir. ()	()	()	()
68. İslam'da ırk ve sınıf ayrımı yoktur. ()	()	()	()
69. İslam bilime ve öğrenmeye yeterince önem vermediği için Müslümanlar geri kalmıştır. ()	()	()	()
70. Geçmişte Müslümanlar Matematik ve fen bilimleri gibi pozitif ilimlerin gelişmesinde büyük katkılar sağlamıştır. ()	()	()	()
71. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde örf ve adetlerimizi tanıtmada yeterli bilgiler verilmektedir. ()	()	()	()

Bütün bu sorulardan başka, sizin eklemek istediğiniz hususlar varsa, lütfen buraya yazar mısınız?

.....
.....
.....
.....
.....

Anket bitti, teşekkür ederim.

EK-2

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

07 NİSAN 2006

Sayı : B.08.4.MEM.4.16.00.07-050/ 17296

Konu : Anket Uygulaması

VALİLİK MAKAMINA

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Fatih GÜNGÖR' ün "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Problem ve Beklentiler" konulu anketi İlimiz Osmangazi ilçesi İlköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve öğrencilere uygulama isteği Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 13/03/2006 tarih ve 350/781 sayılı yazıları ile istenmektedir.

Söz konusu anket soruları İlimiz Osmangazi Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünde kurulan komisyon tarafından incelenmiş olup, anketin İlimiz Osmangazi ilçesi İlköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve öğrencilere uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde gereğini müsaadelerinize arz ederim.

Reşat KUMBASAR
Milli Eğitim Müdür V.

06.10.2006

Ali Rıza ÇALIŞIR

Vali a.

Vali Yardımcısı

Çarşamba Pazarı Sementi Eski Odun Pazarı Mevki
Yeni Hükümet Konağı A Blok Osmangazi 16050 BURSA
Telefon: (0 224) 256 70 00 / 137 Faks : (0 224) 256 66 80
e-posta : bursamem@meb.gov.tr Web: www.bursameb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: T.YAZIR Şube Md.
MSN: tahsin_yazir16@hotmail.com
e-mail: tahsinyazir@yahoo.com
tel: (0 224) 250 78 27 - 256 70 00/141

ÖZGEÇMİŞİM

1980 yılında Arabistan'ın Mekke şehrinde doğdum. İlkokulumu Kütahya-Simav'da tamamladım. 1999'da Simav İmam Hatip Lisesi'nden, 2003'de Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümünden mezun oldum.

Ocak 2001'de Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde din görevlisi olarak Kütahya Şaphane'de göreve başladım.3 yıl din görevlisi olarak çalıştıktan sonra kurumlar arası geçiş yaparak Kasım 2004'de Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Van Özalp'da öğretmenliğe başladım. Van ve Bursa'da öğretmenlik yaptıktan sonra Bilecik Bozüyük'e atandım. Halen Bilecik Bozüyük'te öğretmenlik yapmaktayım.